STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04667

DER EKONOMISHER LIGEN

Max Simon Nordau

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation

AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

187

דער ליגען
פון דער חתונה

פון ד״ר מאקס נארדוי

ווער עס וויל די ווארהייט
פון דער חתונה געניסען
מוז די ליגען
פון דער חתונה וויסען

פרייז 15 סענט

ארויסגעגעבען פון
פילאדעלפיא היברו פאבלישינג קאמפ.

פילאדעלפיא
1914.

הויפטפערקויף אין

ווארשאווער ספרים פערלאג

S. MALERMAN

916 S. 5th Street

PHILADELPHIA, PA.

אימפארטער פון ראדיקאלע און קלאסישע שעהנע ליטעראטור און בילדער העברעאישע, אידישע, רוסישע, און ענגלישע.

פרייז פון רוסישען רובעל

אויף אידישע ביכער 50 סענט, אויף העברעאישע און רוסישע פון 60 ביז 70 סענט.

סאסייטעס און בוכהענדלער ראבאט.

* דער ליגען *

פון דער

חתונה

ווער עס וויל די ווארהייט בעגרייפען
קען אין דיעזע ליגענד עררייכען.

1.

צוויי מעכטיגע גרונד־אינסטינקטען בעהערשען דעם מענש זיין גאנצעס לעבען און בעשטימען אלע זיינע האנדלונגען.—דער אינסטינקט פון דער זעלבסט ערהאלטונג און דער געשלעכטס אינסטינקט. דער אויסדרוק פון דעם ערשטען טריעב איז דער הונגער, דאס בעדירפניס צו עסען, דער צווייטער אינסטינקט מאניפעסטירט זיך אלס ליבע.

די קרעפטען, וועלכע ווירקען ביי דעם אקט ערנעהרונג און דער געשלעכטליכער פארטפפלאנצונג זיינען אונז נאך דונקעל און אונבעקאנט, אבער זייער אויסערליכע טהעטיקייט זעהען מיר קלאר און דייטליך. מיר ווייסען ניט ווארום אן אינדיווידואום מאכט זיין ענטוויקלונג גראדע אין א בעשטימטער צייט; מיר ווייסען אויך ניט ווארום דאס

שטארקע פערד קען נאָר אלט ווערען 30 ביז 35 יאהר, ווערהענד דער מענש וועלכער איז פיעל קלענער און שוואכער, קען עררייכען 70 יאהר. מיר וויסען ניט, ווארום דיא וואראָנא לעבט איבער 200 יאהר און די גרעסערע גאנז נאָר 20 יאהר. וואָס מיר וויסען אָבער, איז דאָס, אז יעדעס לעבעדיגע וועזען האָט זיין בעשטימטע לעבענס דויער, וועלכע איז געשטעלט ווי דער מעכאַניזמוס פון א זייגער. דיזע לעבענס-דויער קען דורך פערשיעדענע אויסערליכע איינפליסע פערקורצט ווערען, אָבער מען קען איהר קיינמאָהל ניט פערלענגערען. מיר דיינקען אויך, אז די עקסיסטענץ פון די מינים איז נאָר בעשריינקט אויף א געוויסען לעבענס עלטער און אז זיי—פונקט ווי די אינדיווידוען—ענטשטעהען אין א געוויסען אויגענבליק, אז זיי עררייכען דעם העכסטען גראד פון זייער ענטוויקלונג און דאן שטארבען זיי אב. די לעבענס דויער פון א מין איז צו גרויס, צו אויסגעברייטעט, אז דער מענש זאָל איהר קע־נען בעאָבאכטען פערזענליך. אָבער די וויסענשאַפטליכע פאָרשונגען געבען אונז גענוג ערקלערונגען, וועלכע געבען אונז די וואַרשיינליכקייט, אז די לעבענס ענטוויקלונג פון די מינים איז די זעלבע ווי פון די אינדיווידועלע אזוי לאנג, אָן אינדיווידואום האָט ניט פערברויכט די לעבענס קראפט, וועלכע עס האָט ערהאַלטען ביי זיין בעשאַפונג זאָלאנג שטרעבט עס מיט אלע קרעפטען זיך צו ערהאַלטען און צו פערטהיידיגען געגען זיינע פיינד. אין דעם אויגענבליק ווען א וועזען האָט פערלאָרען זיין לעבענס-קראפט, פיהלט עס ניט מעהר קיין בעד־דירפניס זיך צו ערנעהרען און צו פערטהיידיגען און עס שטארבט. ביי די מינים מאַניפעסטירט זיך די לעבענס-קראפט אלס פאָרטפפלאַנ־צונגס-אינסטינקט. אזוי לאנג די לעבענס-קראפט פון דעם מין איז שטארק און מעכטיג, זאָלאנג שטרעבט יעדעס נאָרמאלע אינדיווידואום מיט אלע זיינע קרעפטען צו דער געשלעכטליכער פערבינדונג. ווען די לעבענס קראפט פון דעם מין שוואכט זיך אָב, דאן פערשווינדעט אויך ביי די אינדיווידוען דער אינסטינקט צור פאָרטפלאַנצונג. דאָס פערהעלטניס צווישען ענאַאיזמוס און

אלטרואיזמוס ביי א געוויסען מין אָדער ראַסע איז דאָס זיכערסטע טאָס פאַר זיין לעבענס קראַפט.

ווען עס געפינען זיך א גרעסערע צאָהל פון אינדיווידוען, וועלכע דערשטיקען דורך זייערע פערזענליכע אינטערעסען אלע פפליכטען פון דער סאָלידאריטעט, דאַן איז דאָס אַ זיכערער בעוויז פאַר די שוואַכע לעבענס־פעהיגקייט פון דער בעטרעפענדע ראַסע אָדער נאַציאָן. אָבער ווען עס געפינען זיך אינערהאַלב פון א נאַציאָן אָדער ראַסע פילע אינדיווידוען, וועלכע פערקערפערען אין זיך דעם אינסטינקט דער סאָלידאַריטעט און דיא געפיהלען פון דער אַלגעמיינהייט, דאַן איז דאס אַ צייכען, אז דיזע נאַציאָן אָדער ראַסע בעזיצט אין זיך א שטאַרקע לעבענס־קראַפט.

ווען אַ ראַסע אָדער נאַציאָן געהט ענטגעגען דעם אונטערגאַנג, דאַן פערלירען די אינדיווידוען די פעהיגקייט געזונד און נאַטירליך צו ליבען. די פאַרמען, וועלכע עקסיסטירען אין די בעציהונגען פון דיביידע געשלעכטער ביי א געוויסען פאלק, בילדען דעם מאסשטאב פון זיין לעבענס קראַפט, פון דיזען שטאַנדפונקט אויס בעטראַכטעט, זיינען די בעאָבאַכטונגען, וועלכע מיר קענען מאַכען ביי די אייראָפּעאישע פעלקער זעהר טרויריגע. די קאָרופציאָן פון די עקאָנאמישע, סאָציאַלע און פאָליטישע איינריכטונגען האט אויך פערגיפטעט דאס געשלעכטליכע לעבען פון דיזע פעלקער, זי האָט פערדאָרבען די נאַטירליכסטע אינסטינקטען און צוליב דעם עקעלהאַפטען היפאָקריטיזמוס, וועלכער בעהערשט אונזער גאַנצעס לעבען, אָפּערט מען די צוקונפט פון קומענדע נעראַציאָנען

צו אַלע צייטען האָט די מענשהייט בעגריפען—צו ערשט אינסטינקטיוו און שפּעטער מיט קלאָרען בעוואוסטזיין—אַז זייער עקזיסטענץ און פאָרטפּפלאַנצונג איז די וויכטיגסטע ערשיינונג פון זייער לעבען. אַלע אונזערע געפיהלען און האַנדלונגען וועלכע שטעהען אין אירגענד וועלכע בעציהונגען צו דיזען פאָרנעהמסטען אינטערעסע, האָבען איממער איינגענומען דעם ערסטען פלאַץ אין אונזערע געדאַנקען.

די ליבע בילדעט פאסט אין גאַנצען דעם אינהאַלט פון דער

שעהנער ליטעראטור פון אלע פעלקער און צייטען דען זי האט געהאט דאס גרעסטע אינטערעסע פאר דעם לעזער.

דאס נאטירליכע רעזולטאט פון דער ליבע איז די געשלעכטליכע פערבינדונג צווישען מאן און פרוי; און עס גיט ניט קיינע אנדערע האנדלונג, וועלכע האט פעראורזאכט אזעלכע צערעמאניען, פארברייטונגען און אומשטענדליכקייטען, מיט וועלכע די מעהרסטע פעלקער בעגלייטען דיזע פעראייניגונג זיי זאלען אין מענשען ערוועקען דאס בעוואוסטזיין, אז דיזע פעראייניגונג האט ניט אליין א פריוואט כאראקטער, דען איהרע קאנזעקווענצען בעריהרען די אינטערעסען פון דער גאנצער ראסע.

וואס האט אבער אונזער קארומפירטע ציוויליזאציאן געמאכט פון דער פערבינדונג צווישען מאן און פרוי? זי האט ערנידריגט דיזע פעראייניגונג צו א געוועהנליכען געשעפט, וועלכעס גיט דער ליבע פונקט אזוי ווייניג פלאץ, ווי דער קאנטראקט צווישען צוויי קאפיטאליסטען, וועלכע האבען זיך פעראייניגט צו אגעמיינשאפטליכער אונטערנעמונג.

עס איז וואהר! מען ערקלערט אויך נאך היינט, אז די הייראט האט דעם צוועק פארט צו פפלאנצען די ראסע; אבער דיזע ערקלערונג איז ניט מעהר ווי א לעכערליכער ליגען, דען אין דער ווירקליכקייט האנדעלט עס זיך ניט אום די געגענזייטיגע אנציהונג פון צוויי פערשידענע געשלעכטס-וועזען, זאנדערען אום געוועהנליכע מאטעריעלע אינטערעסען.

די מאדערנע הייראט ענטהאלט ניט קיין שפור פון אינערליכע צונייגונג, זי איז ניט דער אויסדרוק פון אלטרואיסטישע געפיהלען, זי איז דער אויסדרוק פון דעם געוועהנליכסטען עגאאיזמוס.

מען הייראטעט, אום צו פערבעסערען זיינע פערמעגענס-פערהעלטניסע, אום זיך צו שאפען אן עקזיסטענץ, אום צו בעפרידיגען זיין אייטעלקייט אדער אום צו געניסען געוויסע פרייהייטען און פריווילעגיען, וועלכע די געזעלשאפט ערלויבט ניט צו אונפערהייראטע

פרויען. מען דיינקט ווענען אַלעס ביי דער חתונה, ווענען דעם סאַלאָן און די קיכע, ווענען די בעלער און פראָמענאַדען, אבער די הויפּטזאַכע פערגעסט מען געוועהנליך, דאָס שלאַפצימער, אין וועלכען עס ווערט בעשאַפען די צוקונפט פון אַ גאַנצען פאָלק, די קומענדע גענעראַציאָן, דיזעס היילינגטהום שפּילט ביי דער חתונה זעהר אן אונבעדייטענדע ראָלע. מוז ניט דער אונטערגאַנג זיין דאָס אונפערמיידליכע שיקזאַל פון די פעלקער, וועלכע ענטוויקלען זיך אונטער אַזעלכע בעדינגונגען?

עס גיט נאָר צוויי אַרטען פון בעציהונגען צווישען מאַן און פרוי: די איינע גרינדעט זיך אויף די געגענזייטיגע אַנציהונג, דאַרום איז זי בערעכטיגט און מאָראַליש. די אַנדערע זיכט נאָר אין דער פערבינדונג די בעפרידיגונג פון זעלבסטזיכטיגע אינטערעסען און איז דאַרום ניט אַנדערש ווי אַ פּראָסטיטוציאָן אין בעוואוסטע אָדער אונבעוואוסטע פאָרמען. די פּראָסטיטוטקע, וועלכע געהט אַם אָבענד אין די גאַסען און פערקויפט איהר קערפער פאַר איינינע זילבער שטיקע, און דער קאָמער־דיאַנט, וועלכער שמייכעלט זיך אונטער ביי אַן אַלטער משוגענער וועלכע בעצאָהלט איהם דערפאַר, זיי ביידע בעלאַנגען צו דער אַב־טהיילונג דער פּראָסטיטוציאָן און יעדער איינער מוז דאָס עפענטליך צו געבען.

אָבער ווער קען מיר צייגען דעם אונטערשיד צווישען דעם מאַן וועלכער לאָזט זיך ערנעהרען פון אַ געוועהנליכער פּראָסטיטוטקע, און דעם מאַן, וועלכער שמייכעלט זיך אונטער ביי דער טאָכטער פון אַ רייכען און איינפלוספאָלען מאַן, ניט וויל ער ליעבט איהר, נאָר וויל ער האָט ניט קיין אנדער מיטעל צו ערלאַנגען רייכטהום און מאַכט.

ווער קען מיר צייגען דעם אונטערשיד צווישען דער געוועהנ־ליכער פּראָסטיטוטקע, וועלכע פערקויפט זיך צו אַן אונבעקאַנטען, צוליב איינינע געלד שטיקע און דער אַנשטענדיגער כלה, וועלכע פעראייניגט זיך מיט אַ מענשען, וועלכען זי ליבט ניט, נאָר דערפאַר, וויל ער גיט איהר רייכטהום, אַ פאָרנעהמע שטעלונג אין דער געזעלשאַפט, נאָלד און שמוקזאַכען אָדער אפשר נאָר דאָס טעגליכע ברויט?

די אורזאכען זיינען איןביידע פעלע די זעלבע, די האנדלונג איז די זעלבע און ווער עס ליבט ווארהייט און גערעכטיקייט, דער מאכט אויך נים קיין אונטערשיד אין די נעמען.

די מוטער, וועלבע זוכט א „פאסענדען" מאן פאר איהר טאָכ־טער, די מוטער וועלבע ווענדעט אָן אלע מיטלען צו בעזייטיגען די נא־טירליכע נכייבגילטיקייט פון דעם יונגען מעדכען צו א מענשען, וועל־כען זי ליבט ניט, דיזע מוטער איז ניט מעהר, ווי א געוועהנליכע פראַ־צענטניטשקע, פונקט אזוי ווי דאָס עקעלהאפטע ווייב, וועלכעס מאַכט א לעבען דורך די פערפיהרונג פון אונשולדיגע מעדכען. דער אונטער־שיד איז נאָר דער, אז די ערשטע גילט אין דער גאנצער וועלט אלס א בכבוד׳ינע און אָרענטליכע פרוי, וועהרענד די אנדערע ווערט פער־פאָלגט דורך די געזעצע.

דער עלעגאנטער שארלאטאן, וועלכער בעזוכט די פיינסטע בעַ־לער און קאנצערטען, אום צו געפינען א „גוטע פארטיע", דער שאר־לאטאן, וועלכער ערקלערט דער מאַכטער פון דעם מיליאָנער זיינע „אויפריכטינסטע" ליבע און טרייקייט, דענקענדיג דאביי, אז ער וועט בעצאהלען מיט איהר געלד זיינע מלוים און מעטרעסען, דיזער שאר־לאטאן איז פונקט דער זעלבער פערדארבענער לומפ, ווי יענעס עקעל־האפטע אינדיוווידואום, וועלכעס לעבט פון דער שאנדע דער פראסטי־טוטקע, אין וועלכע זאגאר א פּאָליציסט וויל ניט אנגרייפען מיט די נאקעטע פינגער.

דאס מעדכען, וועלכעס פערקויפט איהר קערפער, אפשר אום צו ערנעהרען אן אלטע מוטער אדער א קליין קינד, דיזעס מעדכען שטעט מאראליש פיל העכער, ווי די „אונשולדיגע" יונג־פרוי, וועלכע לייגט זיך אין בעט מיט א רייכען געלד־זאק, אום צו בעפרידיגען איהר בעדערפנים נאָך קאנצערטען, בעלער און באדע־רייזען. א מאן, וועלכער בעצאהלט א געוועהנליכע פראסטיטוטקע, פאר דעם גענוס, וועלכע זי ביטעט איהם, איז יעדעס פאל פיעל לאנישער און פערגינפטינער, ווי דער יע־ניגער, וועלכער קויפט זיך א לעבענסלענגליכע ביישלעפערין (פלגש)

דורך א הייראטהס קאָנטראקט.ביידע זיינען ניט מעהר, ווי פראָסטיטוטקעס, די נעזעצליכע ביישלעפערין און די געוועהנליכע, דען זיי פערפאלגען ביידע דאָס זעלבע ציעל, די מאטעריעלע אינטערעסען.

עס עקזיסטירט נאָך איין אונטערשיד צווישען די ביידע פעראייניגונגען. דער מאן, וועלכער זוכט זיין פערגניגען ביי געוועהנליכע פראָסטיטוטקעס, האָט ניט צו טראָגען קיינע קאָנזעקווענצען, וועהרענד דער בעזיצער פון דער לעגיטימער ביישלעפערין איז פערפפליכטעט זיין גאנצעס לעבען. יעדע פערבינדונג צווישען מאן און פרוי, וועלכע עס ווערט געשלאסען צוליב דער מאטעריעלער פערזאָרגונג איז ניט מעהר, ווי א געוועהנליכע פראָסטיטוציאָן, און דער כאראקטער פון דיזער פראסטיטוציאָן בלייבט גאנץ דער זעלבער, אויב א פריסטער אדער א בעאמטער זאָל מיטווירקען ביי דער פערבינדונג אָדער נאָר א פראָסטע פאקטאָרקע.

דאָס איז אָבער דער כאראקטער פין די מעהרסטע הייראטען, און ווען עס געפינט זיך אמאָל אן אויסנאהמע, דאן איז עס אזא זעלטענהייט, אז די אלגעמיינהייט לאכט און מאכט זיך לוסטיג איבער דעם דומען און אונפראקטישען אידעאליזמוס פון די בעטרעפענדע צווי מענשען.

מעדכען, וועלכע בעזיצען ניט קיין פערמעגען, ווערען פון זייערע קלוגע עלטערען זאָ צוואָנגען פערמליך דרעסירט, צו דערשטיקען יעדעס נאטירליכע געפיהל אין זייערע הערצער און זייערע ליבענסווירדיגקייט זייער „זיסען שמייכעל" אבצומעסטען נאך דער סומע, וועלכע א יונגער מאן וועכענטליך פערדינט, און ווען דאָס „אונשולדיגע" קינד איז ניט גענוג קלוג און קאָקעט זיך אליין צו חאפען א לעבענס־לענגליכען פערזאָרגער און ערנעהרער, דאן קומען די קלוגע און „ערפאהרענע" מומעס און פעטערס, די פרוי מאמא און דער הערר פאפא און אונטערשטיצען די בעמיהונגען פון דעם „הייראטס לוסטיגען" מעדכען דורך גוט געמיינטע און קלוגע ראטהשלעגע און בעלעהרונגען.

ביי דעם רייכען מעדכען איז די זאך עטוואָס פערשידען, וועהרענד

דאס פראלעטאריער־מעדכען שפילט די ראלע אלס יענערין, וועלכע זוכט צו כאפען א פאסענדען מאן, וועהרענד דעם שפילט די בעזיצערן פון גרויסע רייכטהימער די ראלע פון'ם קרבן, וועלכע לאזט זיך אוועק כאפען פון אירגענד א הייראטס יעגער, וועלכער זוכט אין דער חתונה א גוטעס געשעפט.

די יאגד אויף רייכע יורש'טעס איז געווארען דער לעבענס בערוף פון א געוויסער קלאס פון מענער, וועלכע בעטרייבען זייער געשעפט נאך אלע רעגעלען דער קונסט. דאס טראגט ווייסע הויזען און זיידענע וועסטען, דאס האט פיינע קראוואטען פון אויסגעוועהלטע פארבען, דאס זעצט זיך א פענסנע אויף די נאז און שטינקט מייל‏ענווייט נאך פערפום און א'דע'קאלאן דאס טאנצט פארטרעפליך און ווייסט צו דערציילען פון ספארט און גנזעלשאפטס־שפילען, דאס קויפט בלומען און זיסע באנבאנס און שרייבט ליבעס בריף און פאעזיע און פראזא.

מיט אזעלכע מיטלען ווערט די פערגאלדעטע פופע געפאנגען און דאס דומע בעשעפניס, וועלכעס האט געגלויבט צו שפילען די ראלע אלס אידעאלע ליבהאבערין אין א טהעאטער פארשטעלונג, געפינט ערשט שפעטער אויס אז זי איז נאר געווען די הויפטצאהל אין א רעכענונג־אויפגאבע, וועלכע האט זיך אבגעשפיעלט אין די קאסען־ביכער פון אירגענד א געשעפטסמאן.

ביי פערבינדונגען, וואו די פערמעגענס־פערהעלטניסע זיינען אויף ביידע זייטען די זעלבע, איז די ליבע נאר א לעבערליכער בעגריף. דארטען ווערט נאר אבגעוואגען, געצעהלט און אבגעמאסטען. אבער די פערבינדונג פון צווי פערזאנען, וועלכע בעזיצען דאס זעלבע פערמעגען, ד. ה. פערזאנען וועלכע זיינען ענטוועדער גלייך ארעם אדער גלייך רייך, דיזע פערבינדונג האט וועניגסטענס נאך איין פארטהייל, זי גרינדעט זיך ניט אויף דעם היפאקריטיזמוס.

דארטען זוכט מען נאר ניט אבצולייקענען די מאטעריעלע גרינדע פון דער חתונה און מען האט זיך שוין לאנג צוגעוואהנט די הייראט צו בעטראכטען אלס א געשעפט, ווי יעדעס אנדערע. די חתונה

פעראייניגט אין דיזען פאל ניט צוויי פערזאנען, זאנדערען גאר צוויי פערמעגען אדער צוויי שטעלונגען.

דער מאן זוכט א הויזפרוי, וועלכע זאל איהם קאכען א סופ און פעריכטען זיינע אלטע העמדער, און זי, די פרוי זוכט א מאן וועלכער זאל איהר ערנעהרען און פערזארגען א זיכערע עקזיסטענץ.

ווען דאס פערמעגען פון די ביידע טהיילען איז ניט קיין גלייכעס, דאן איז נאטירליך אויסגעשלאסען יעדע עהרליכקייט און אויפריכטיגקייט.

אין דיזען פאל מוז דער ליגען און היפאקריטיזמוס ערזעצען דעם מאנגעל אין רייכטהום. דאס אָרעמע מעדכען, וועלכעס שענקט איהרע נייגונגען צו א רייכען געלד־זאק איז א ליגנערין, וועלכע פראסטיטואירט איהרע געפיהלען און דער עלעגאנטער שארלאטאן, וועלכער מאכט יאגד אויף א גאלדענע פופע איז א געוועהנליכער היפאקריט און בעטריגער, אבער זאגאר אין דיזען פאל פייערט די נאטור און וואהר־הייט א טריאומף; מען אנערקענט די זיטליכע און פהיזיאָלאגישע בעדייטונג דער ליבע און בענוצט איהר אלס א מאסקע פאר דאס הייראַטס־געשעפט.

וואס איז נון דאס שיקזאל פון די מענער און פרויען, וועלכע האבען זיך פעראייניגט אויף אזא אן ארט?

דאס רעזולטאט פון אזעלכע פערבינדונגען איז די דעגענעראציאן, די פיזישע און גייסטיגע קארופציאן פון די קאמענדע גענעראציאנען, וועלכע פערבינדען זיך עבענפאלס נאר צוליב די מאטעריעלע אינטע־רעסען, דיזע טרויעריגע וועזענס זיינען בעשאפען געווארען אהנע ליבע און בעזיצען דארום אויך ניט די פעהיגקייט צו ליבען. זיי קענען אלס ווערען אהנע אויף נאר צו פיהלען פאר אן אויגענבליק די אינערליכע ארמקייט פון זייער לעבען.

דער מאן פפלעגט זיין מאגען און שטודירט די וויסענשאפט פון גוטע וויינען און סיגארען, ער מאכט זיך א גוטען נאמען און די קרייזען אין וועלכע ער פערקעהרט, ער געניסט די אכטונג פון אלע קלובס און ווען ער שטארבט עהרט מען זיין אנדענקען אויף פערשידענע וויזען.

די פרוי אויף דער אנדערע זייט, ערפינדעט וואהנזיניגע מאדען, זי טרויםט טאג און נאכט פון נייע קליידער, גאלד זאכען א. ז. וו. זי אינטריגירט און פערלוימדעט אנדערע פרויען און זי איז אימער בערייט צו צושטערען מיט טייפלישער גרויזאמקייט דאס גליק און די ליבע פון אנדערע. און ווען זי ענדליך שטארבט, לאזט זי צוריק א ברייטע שפור, פון פערניכטונג, אזוי ווי א שרעקליכע קראנקהייט.

ביידע, מאן און פרוי, פיהרען א טרויריגעס, ליכטלאזעס דאזיין, דען זייער לעבען קען ניט די סלענסטע אידעאלען. ניט פיהלענדיג קיין לוסט און ליידענשאפט, קיין ליבע און הערצליכקייט, האבען זיי פער־לארען יעדעס פערשטענדניס פאר דאס גרויסע און שעהנע און לעבען נאר אין שמוץ און קארופציאן.

דיזע דעגענערירטע אינדיווידוען געפינען מיר הויפטזעכליך אונטער דער בעזיצענדער קלאסע. זיי בילדען אין דער זעלבער צייט די פאלגען און אורזאכען פון דער געשעלשאפטליכער קארופציאן.

דארטען הייראט מען ניט צוליב געוויסע נייגונגען, זאנדערען איינפאך אום צו ערהאלטען די געזעלשאפטליכע שטעלונג און דאס פארמעגען. און אויף דיזע וועיזע ערהאלטען זיי ווירקליך די שטעלונג אין דער געזעלשאפט און דעם רייכטהום, אבער די בעזיצער פון די ביידע מוזען געהען צו גרונד.

דער זעלבסט ערהאלטונגס אינסטינקט פון די ראסע מאני־פעסטירט זיך אין א קלארער און פערשטענדליכער וועיזע. די אונטער־דריקונג דער ליבע, צוליב מאטעריעלע אינטערעסען פיהרט צום אונטער־גאנג פון דעם מין און די דעגענעראציאן פון געוויסע אריסטאקראטישע פאמיליען לאזט זיך צוריק פיהרען אויף דיזע אורזאכע.

אבער נעבען דער קלאסע פון די דעגענערירטע געפינען מיר אויך נאך שטארקע, אונפערדארבענע ארגאניזמען, לעבענסקרעפטיגע או ליבעס פעהיגע מענשען, וועלכע זיינען געווארען די שקלאפען פון דער חתונה אויס אונפערשטאנד, געדאנקען לאזיגקייט אדער פייגהייט. זיי זיינען צו פיינ-צו פיהרען אליין דעם קאמפף אום דאזיין, דארום

האבען זיי געשלאָסען א זאָגענאַנטע, פערנונפטס-הייראטה, וועלכע טראָגט איהר נאָמען, וויל זי איז געגרינדעט אויף דער גרעסטער אונ-פערנינפטיגקייט. („פערנונפטס-הייראטה" רופט נאָרדוי די יעניגע פער-בינדונג, וועלכע איז געשלאָסען געוואָרען צוליב מאטעריעלע אינטערע-סען. איהר פונדאמענט איז דער קאָפּ, די בערעכנונג און ניט דאס הערץ, די צונייגונג.) אזעלכע מענשען מוזען פיהלען די ראכע פון דער נאַטור פריהער אָדער שפּעטער, און וואָס שפּעטער זיי וועלען פיהלען דיזע ראכע פון דער בעליידיגטער נאַטור, דעסטאָ גרעסער וועלען זיין זייערע ליידען. דאָס בעדירפניס צו ליבען איז טיעף איינגעוואָרצעלט אין זייערע הערצער און עס קאָסט זיי די גרעסטע שמערצען און אַנ-שטרענגונגען דיזעס בעדירפניס צו אונטערדריקען, וועלכעס זוכט בע-שטענדיג צו פערניכטען די פאָרמען פון דער געזעלשאַפטליכער מאָ-ראַל אין דער עפענטליכער מיינונג.

עס קען טרעפען, אַז אַזאַ אַן אינדיווידואום קומט זיך קיינמאָהל ניט צוזאמען און לעבען מיט אַ פּערזאָן, וועלכע זאָל ערוועקען זיינע נייגונגען און ליבעס בעדירפניסע. אין דיזען פאַל בעהאַלט די „פער-נונפטס-הייראטה" איהרע אויסערליכע פאָרם, ד. ה. די ביידע וועזען, וועלכע טראָגען אויף זיך די חתונה קייטען, פיהרען פאַר דער אַלגע-מיינער וועלט אַ גוטעס און „אָרענטליכעס" לעבען. אָדער זייער דאזיין איז אַן אונצופרידענעס און אונפאָלקאָמענעס, דען זיי טראָגען אייביג אין זיך אַ געפיהל פון אונפעהיגקייט, זיי האָפען אויף עטוואָס אונבע-קאַנטעס און אונבעגרייפליכעס, וואָס זאָל זיי בעפרייען אויס דעם זומפּ פון זייער לאַנגווייליגען און אונהאַלטסלאָזען לעבען. זיי פיהלען אין זיך די אינערליכע ווידערשפּריכע און געגענזעצע פון זייער דאזיין, זיי פערלאַנגען נאָך עטוואָס פאָלקאָמענערס און בעסערעס, עטוואָס, וואס די פערנופטס-הייראטה, קען זיי קיינמאָל ניט געבען, און וואָס זיי קענען נאָר געפינען אין דער ליבע.

אויך דיזע מענשען-קלאַסע פיהרט אַ ניעדריגעס און אינטערע-סענלאָזעס דאזיין, דען עס פעהלט זיי דאָס אידעאַל, פּונקט ווי די

„דענענערירטע", פון וועלכע מיר האבען געשפראכען בעפאר. אבער זיי זיינען נאך אונגליקליכער ווי די לעצטערע, דען זיי האבען דאס בעדירפנים צו עטוואס העכערערס און בעסערעס און קענען עס ניט בעפרידיגען. זיי זיינען ניט קיינע בלינדע, ניין, זיי קענען זעהען, אבער זיי לעבען אין דער דונקעלהייט און קענען זיך ניט דערפרייען פון די הערליכע זונענשטראהלען.

דאס איז די לאגע פון די מענשען, וועלכע בעזיצען די פעהינקייט צו ליבען, אבער ניט דעם מוטה צו זוכען זייערע אידעאלען. זיי האבען זיך פערשקלאפט צוליב מאטעריעלע אינטערעסען און פיהרען א טרויערינעס, שמערצליכעס לעבען.

אזוי לאנג ווי דיזע אינדיווידוען טרעפען זיך ניט צוזאמען מיט א וועזען וואס זאל מאכען אן איינדרוק אויף זייערע ליבעס געפיהלען, זא־לאנג וועט זייער הייראטה זיין א רוהיגע און אונצושטערבארע, וויניג־סטענס פאר די אויגען פון דער וועלט.

ווען עס זאלל אבער פאסירען, אז אזעלכע אינדיווידוען זאלען זיך בעגעגנען מיט א וועזען, וועלכעס ערוועקט אין זיי די לוסט, דאס בעדירפנים צו ליבען, דאן איז דיא קאטאסטראפע אונפערמיידליך. דער קאמפף צווישען ליבע און פפליכט, די זעהנזוכט זיך צו פעראייניגען מיט א ליעבעס־פערוואנטען וועזען ווערט אזוי שטארק, דער ווידער־שפרוך צווישען ליבע און חתונה אזוי געוואלטיג און די צורשטערונג פון איינער אדער דער אנדערער זאך, מוז זיין דאס נויטווענדיגע רע־זולטאט פון דיזען קאמפף. ענטוועדער וועט די ליבע פערניכטעט אדער דיא פוסטע פארם פון דער הייראטה ווערט צושמעטערט.

אבער עס גיעט אויך נאך א דריטען אויסוועג, און וויל ער איז דער נידריגסטער און פייגסטער, דארום געפינט ער די מעהרסטע אנ־ווענדונג. אין דיזען פאל בלייבט די פארם פון דער חתונה אונבעשע־דיגט פאר די אויגען פון דער וועלט, אבער די ליבע זוכט און געפינט איהרע געהיימע אויסוועגען.

מיט אנדערע ווערטער הייסט דאס, ענטוועדער צוברעכט דער־

ליבענדער מענש די קייטען פון דער חתונה מיט געוואלט, אָדער ער אונטערדריקט זיינן ליבע און אָפּפערט דאדורך דאס גליק פון זיין גאנצען לעבען. געמיינע און פיינע נאַטורען ווענדען דאָס דריטע מיטעל: זיי בעטריגען זייער הייראַטהס-גענאָסען אָדער גענאָסין און בעדעקען זייערע האנדלונגען מיט דער מאַסקע פון׳ם ליגען און היפּאָקריטיזמוס.

עדעלע און שטאַרקע כאַראַקטערע אָבער, זיינען צושטאַלץ אָנ־צוּוואוענדען דאָס פיינע מיטעל פון דעם ליגען; זיי רעוואָלטירען נעגען די פּאַראורטהיילע דער וועלט און מוזען דארום דורכקעמפּפען און דורכליידען דעם ביטערען קאַמפּף אין דער טראַגעדיע צווישען ליידענ־שאַפט און פפליכט.

ווען אונזער געזעלשאַפט וואָלט געווען אָרגאַניזירט אויף אַ סאָלידאַרישער גרונדלאַגע, ווען זי וואָלט געהאַט אַ פערשטענדניס פאַר די נאַטירליכע געזעצע פון די מינים, דאַן וואָלט זי זיך געשטעלט אויף די זייט פון דער ליבע און דיזען שווערען קאַמפּף; זי וואָלט ערמוטהיגט די ביידע ליבענדע מענשען און זיי צוגערופען: „איהר ליבט זיך, דארום פעראייניגט זיך!“

אָבער אונזער אָפיציעלע געזעלשאַפט איז באַזירט אויף דעם נידריגסטען עגאָאיזמוס, זי איז די פיינדין פון דער מענשליכער ראַסע, דרום שטעהט זי אויף די זייט פון דער חתונה, אויף דער זייט פון דער פפליכט און זי בעפעהלט די ביידע ליבענדע מענשען, אַז זיי זאָלען זיך ענטזאַגען.

אָבער טראָטץ איהרער אונגאַטירליכקייט האָט די היינטיגע געזעלשאַפט דאָך בעגריפען, אַז עס איז אַ זאַך דער אונמעגליכקייט זיך פאָלשטענדיג צו ענטזאַגען פון דער ליבע, זי האָט בעגריפען אַז דאָס געבאָט דער ענטזאַגונג איז פּונקט אַזוי גרויזאַם ווי דער בעפעהל צו בעגעהען זעלבסט-מאָרד. און בעגרייפענדיג די מאַכט פון דער ליבע רופט זי צו דעם מענשען: „ענטזאַג זיך!“ אָבער זי גיט איהם גלייכצייטיג אַ ווינק מיט די אויגען, וועלכער בעדייטעט אַזוי פיעל ווי: „לאָזוינגסטענס קיינער ניט מערקען“.

אויף אזא אן ארט קומט די ליבע דאך שליסליך צו איהר רעכט, אבער נאר ביי די מענשען, וואס זיינען גענוג פייגע איינצוגעהען אויף דעם היפאקריטיזמוס פון דער געזעלשאפט. אזוי וועט די ליבע, וועלכע זאל דעם מענשען פערעדלערען און פערבעסערען, די אורזאכע דער ערנידריגונג און קארופציאן פון די כאראקטערע, וועלכע צווינגט דעם היפאקריטיזמוס, שוואכען מענשען אנצואווענדען דעם ליגען, די פאלשקייט אין דעם.

פאר דער מענשליכער ראסע זיינען די ווירקונגען פון דיזען קאמפף צווישען ליבע און חתונה זעהר שלעכט. פילע שטארקע- און עהרליכע כאראקטערע, וועלכע וואלטען געבראכט א נוצען צו דער ראסע דורך זייער פארטפלאנצונג האלטען זיך פאר צו גוט צו געהען דעם וועג פון דעם ליגען, דעם איינציגען, וועלכע די געזעלשאפט ערלויבט זיי, זיי פערזאכטען עס צו שליסען היימליכע פערהעלטניסע און צו ברעכען זייער ווארט, און ווייל זיי בעזיצען ניט דעם מוטה אדער די מעגליכקייט צו צורייסען עפענטליך די קייטען פון דעם לעגיטימען קאנטראקט דער הייראט, געהען זיי ליבער צו גרונדע פון זייער ליבע און ווערען די טראסטלאזע מערטירער פון אן אידעאל, וועלכען זיי קענען קיינמאל ניט עררייכען.

די דורכשניטס-מענשען אבער, פון וועמענס פארטפלאנצונג די מענשליכע ראסע קען נאר גאנץ ווייניג פראפיטירען, זיי זיינען צו פיינע צו האנדלען עפענטליך און צו נידריג אז זיי זאלען זיך ענטזאגען פון דער ליבע, דארום בעפרידיגען זיי די בעדירפניסע פון זייערע הערצער אויף די קאסטען פון זייער בירגערליכער מאראל.

די מאדערנע חתונה איז דארום אן אונזיטליכעס און קארומפירטעם פערהעלטניס און איהר עקזיסטענץ איז א געפאהר פאר די צוקונפט פון דער מענשליכער ראסע. פריהער אדער שפעטער טרייבט זי דעם מענשען אין א קאמפף צווישען בעשווערענע פפליכטען און דעם אונאויסראטבארען בעדירפניס צו ליבען און זי לאזט איהם נאר די וואהל צווישען געמיינהייט אדער אונטערגאנג. אנשטאט צו זיין א לעבענדיגע קוועלע צו פעריונגערן די ראסע, איז זי געווארען דאס בעסטע מיטעל פון א לאנגזאמען זעלבסט-מארד דער מענשהייט.

2

דאָס די הייראַט, וועלכע מען בעטראַכטעט אלס די איינציגע בערעכטיגטע פאָרם פון דער ליבע צווישען מאַן און פרוי, דאָס דיזע הייראַטה האט אין גאַנצען פערלאָרען איהר אינהאַלט דאָס זי איז געוואָרען דער גרעסטער און שענדליכסטער ליגען פון אונזער געזעלשאַפט־ליכען לעבען, דאָס מען האָט געוועהנליך חתונה צוליב די מאַטעריעלע אינטערעסען, דאָס די יונגע גענעראַציאָן בעטראַכטעט ליבע און הייראַט פאַר צוויי בעזאָנדערע זאַכען, דאָס די פּערזאָנען, וועלכע שליסען מיט איינאַנדער די אפיציעלע פערבינדונג, פיהלען אין דעם גרונד פון זייערע הערצער, אַז די לעגיטימע פאָרם פון דער חתונה קען ניט בעפריעדיגען זייערע געפיהלען און בעדירפניסע, דאָס אַלעס לאָזט זיך צום גרעסטען טהייל צוריק פיהרען אויף די עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַ־ציאָן פון די מאָדערנע קולטורפעלקער.

דיזע אָרגאַניזאַציאָן איז באַזירט אויף דעם ברוטאַלסטען עגאָ־איזמוס, זי קענט נאָר דאָס אינדיווידואום, אָבער קיינמאָל די ראַסע אין אַלגעמיינען און איהר צוועק איז דאָס אונמיטעלבאַרע אינטערעסע פון איינצעלנע מענשען, אויף די קאָסטען פון דער אַלגעמיינהייט. די מאָדערנע ווירטשאַפליכע אָרגאַניזאַציאָן האָט געשאַפען דאָס היינטיגע רויב־סיסטעם, וועלכעס אָפּפערט די צוקונפט פאַר דער געגענוואַרט און צווישען אַלע איהרע וועכטער, פּאָליציסטען און געזעץ־געבער, געפינען מיר ניט קיין איינציגען פערטיידיגער פון דער נייגעבאָרנע גענעראַציאָן.

וואָס פרעגט די מאָדערנע געזעלשאַפט דערנאָך ווען די בעדינגונ־גען פון דער מענשליכער פאָרטפּלאַנצונג זיינען די אונגינסטיגסטע און שלעכטעסטע, וואָס עס קען נאָר געבען, די היינטיגע גענעראַציאָן דענקט נאָר פון זיך אַליין, זי האָט ניט קיינע פפליכטען פאַר דער צוקונפט און אַלע איהרע געדאַנקען קאָנצענטרירען זיך אַרום דער אייגענער בעפרידיגונג. זאָל דער קומענדער דור זאָרגען פיר זיך אַליין,

ווען ער איז פיזיש און גייסטיג פערארמט און קארומפירט דורך די שולד פון די עלטערען, דאן—אום זא שלימער פאר איהם. די קינדער וועלכע זיינען בעשאפען געווארען אהנע ליבע זיינען ארעמע, עלענדע בעשעפניסע, אבער ווער פרעגט נאך זיי, די עלטערען האבען דאך געפונען זייער מאטעריעלען פארטהייל אין דער חתונה.

די קינדער דער ליבע אבער, וועלכע זיינען געבארען געווארען אויסערהאלב פון דער געזעצליכער און קירכליכער פארם זיינען פערדאמט דורך די געזעלשאפטליכע מאראל, זיי זיינען די מערטירער פון דעם אלגעמיינען פאראורטייל. אבער וואס שאדעט דאס, זייערע בעשעפער האבען יא געפונען זייער פערגניגען.

דער מאדערנער מענש האט פערלארען דאס געפיהל צו דער מענשהייט און די סאלידאריטעט. דיזער נאטירליכער אינסטינקט פון אלע העכערע טהיערע, איז פערשוואונדען געווארען, אדער ער געפינט זיך נאר, נאך אין א זעהר פערקריפעלטער פארם ביי די אייראפעאישע קולטור—פעלקער. דער מענש לאזט זיך מעהר ניט שטערען אין זיינע פערגניגונגען דורך די ליידען פון זיינע מיטמענשען און זעלבסט דער געדאנק, אז די מענשהייט וועט אמאל אויפהערען אין גאנצען צו עקזיסטירען דורך אזעלכע צושטענדע, זעלבסט דיזער געדאנק לאזט איהם קאלט און טיילנאמסלאז און ער דענקט ניט דארין צו ענדערען די גרונדלאגען פון דעם היינטיגען סיסטעם, אזוי לאנג ער געפינט נאר זיין פערזענליכען פארטהייל.

און אזוי איז אויך דער געשלעכטס־אינסטינקט געווארען א געגענשטאנד פון דער אויסבייטונג, און ווייל ער איז דער מעכטיגסטער פון אלע אינסטינקטען, וועלכע בעשטימען אונזער ארגאניזמוס, דארום אייגנעט ער זיך פארטרעפליך פאר די מאטעריעלע שפעקולאציאן. דארום בעטראכטען די היינטיגע מענער און פרויען דיזען הייליגען אקט פון דער געשלעכטליכער פערבינדונג, וועלכע שפילט די גרעסטע און בעדייטענסטע ראלע אין דער ענטוויקלונג און ערהאלטונג דער מענשהייט, אלס א קוועלע פאר זייער פערזענליכען פראפיט.

און זאלען מיר דען פערדאמען דעם קולטור מענשען, ווען ער בעטראכטעט די חתונה פאר א פערזארגונגס־אינסטיטוט, ווען ער פרעגט צוערשט בעפאר ער פערבינדעט זיך אפיציעל: „וועד ביטעט מיר אם מעהרסטען?״

ער זעהט אז די מאדערנע געזעלשאפט מעסט דעם ווערטה פון אן אינדיווידואום נאר נאך דער גרויסקייט פון זיין פערמעגען. ער זעהט ווי דער רייכער לעבט א גוטען טאג און פאר דיא טהירען פון די פאלאצען זעהט ער דאס עלענד אין זיין שרעקליכסטען געשטאלט. ער פיהלט די שוועריקייטען פון דעם קאמפף אומס דאזיין און ער ווייס בעשטימט, אז די געזעלשאפט אונטערשטיצט איהם ניט אם גרינגסטען ווען זיינע אייגענע קרעפטען זיינען צו שוואך, צו קעמפפען פאר ברויט און לעבען. אויס דיזען גרונד בעטראכטעט דער מאדערנער מענש יעדען לעבענס־אקט, אלזא אויך די חתונה פונ׳ם מאטעריעלען שטאנדפונקט און ער זוכט פון אלע זיינע האנדלונגען הערויסצושלאגען דעם גרעסטען נוצען.

ווארום זאל ער זיך אלזא בעאיינפלוסען לאזען פון דער ליבע, ביי א געוועהנליכען געשעפט ווי די חתונה? אפשר ווייל ער וואלט געווען א נוצען פאר דער מענשהייט? וואס טהוט דען די מענשהייט פאר איהם? ניט זי איהם צו עסען, ווען ער איז הונגעריג? פערזארגט זי איהם מיט א בעשעפטיגונג ווען ער געפינט ניט קיין ארבעט? ערנעהרט זי זיינע קינדער ווען זיי שרייען נאך ברויט? און ווען ער שטארבט, זארגט דען די מענשהייט פאר די עקזיסטענץ פון זיין פאמיליע?

ניין! און ווייל די מענשהייט ענטזאגט זיך פון אלע דיזע פפליכטען נעגען איהם, דארום האט ער אויך קיינע פפליכטען נעגען איהר און ער בעטראכטעט די חתונה איינפאך אלס א מיטעל ווי צו פערגרעסערען זיין פערמעגען.

די קאנזעקווענץ פון דיזע פערהעלטניסע איז די דעגענעראציאן דער קולטור מענשהייט, און זייער אונמיטעלבארעס אפפער איז דאס ווייב. דער מאן ליידעט לאנג ניט אזוי שמערצליך פון די נעגענווער־

סיגע פערהעלטניסע, ווי די פרוי. ווען דער מאן פיהלט זיך ניט גענוג שטארק, אָדער ווען ער האָט ניט דעם נויטיגען מוטה צו נעהמען אויף זיך די פעראנטוואָרטליכקייטען פון דעם פאמיליען־לעבען, אין א געזעלשאפט, וועלכע איז די פיינדין און אויסבייטערין פונ׳ם מענשען, שטאט איהם צו שיצען, ווען אזא מאן וויל זיך ניט פערבינדען אפיציעל, דאן בלייבט ער איינפאך אונפערהייראטה, אָהנע דאָס ער ברויכט דארום צו ענטזאגען זיינער געשלעכטליכע בעפ־יידיגונג. דער אונפערהייראטער מאן האָט פון דער געזעלשאפט די שטילשווייגענדע ערלויבניס, צו געניסען די פריידען פון דעם געשלעכטליכען פערקעהר, ווי און וואו ער וועט נאָר קענען און ער קען זיך זאָגאר בעריהמען מיט זיינע ערפאָלגען, אָהנע דאָס מען איז איהם דארום פעראכטעט אָדער מאָראליש פערפאָלגט. ווען דער מאן האָט געהייראטה צוליעב מאטעריעלע פארטהיילע, און ווען ער קען ניט געפינען ביי זיין פרוי די יעניגע בעפרידיגונג, וועלכע ער ווינשט זיך, דאן זוכט ער זיינע פריידען אנדערשוואו, אָהנע, דאָס מען בעטראכטעט איהם פאר א פערברעכער, וועלכער מוז אויסגעשלאָסען ווערען אויס אנשטענדיגע געזעלשאפטען.

גאנץ אנדערש איז די לאגע פון דער פרוי. די פרוי ביי די ציוויליזירטע פעלקער איז פאלשטענדיג אנגעוויזען אויף דער חתונה. זי קען נאָר געפינען אין דער הייראטה די פולע בעפרידיגונג פון איהרע פיזיאלאָגישע בעדירפניסע. ווען זי וויל אויסאיבען די רעכטע פון א געשלעכטס רייפען אינדיווידואום, אָהנע צו פערלירען די אכטונג פון דער עפענטליכער מיינונג, דאן מוז זי חתונה האָבען, דאָס איז דער איינציגער וועג פאר איהר, זיך צו שיצען פאר מאטעריעלען עלענד און עפענטליכער פעראכטונג.

אין דער היינטיגער געזעלשאפט איז די פרוי אנגעוויזען פיזיש און מאטעריעל אויף דעם מאן. וואָס פאר א שיקזאל האָט די געזעלשאפט געשאפען פאר די אונפערהייראטע מעדכען? שוין די געוועהנליכע בעצייכנונג פאר דיזע מעדכען כאראקטעריזירט זייער שטעלונג אין דער מאָדערנער געזעלשאפט, דען דער נאָמען „פארזעסענע בתולה“ איז די

פערקערפערונג פון אלע שפאט, פון אלער פעראכטונג, דאס אונפערהייראטע מעדכען איז איינזאמער און פערלאזענער וואו דער וואנדערער אין דער וויסטע. און זעלבסט ווען זי גרינדעט זיך אן אייגענע היים, אזוי בלייבט זי דאך איינזאם און אליין דען די פריינדשאפט מיט א מאן, וועלכער זאל איהר בעזוכען וועט איהר פערביטען די עפענטליכע מיינונג און ווען זי וויל ניט פארלירען איהר „גוטען נאמען" מוז זי האנדלען נאך די אלגעמיינע געזעלשאפטליכע מאראל בעגריפען. וועיבליכע פריינדשאפטען זיינען זעהר זעלטען און ביז צו א געוויסען גראד זיינען זיי זאגאר אננאטירליך.

א פארטגעשריטענער מענש האט נאטירליך זאפארט אן אנטווארט. ער זאגט איינפאך „וואס האט זי צו פרעגען נאך דער עפענטליכער מאראל? זאל זי לעבען און געניסען, דען עס איז לעכערליך צו אפפערען זיין פערגעניגען צוליב דער געזעלשאפטליכער מאראל".

דיזע אנטווארט איז געוויס ניט שלעכט, אבער מיר דארפען קיינמאהל ניט פערגעסען, אז דער גרעסטער טהייל פון די מענשען און בעזאנדערס פון די פרויען, זיינען ערצויגען און פול געשטופט געווארען מיט אזעלכע פאראורטהיילען, דאס זיי וועלען ליבער ליידען זייער גאנץ לעבען, איידער צו פערלירען די „אכטונג" פון דער עפענטליכער מיינונג.

דער אונפערהייראטער מאן האט טויזענט מאהל בעסערע טשאנסען, ווי זיינע וועיבליכע שיקזאלס גענאסין. ער בעזוכט אלע בעלער און קאנצערטען, ער געהט אליין אין די טהעאטערס, אין קאפעע הייזער, קורץ, ער האט טויזענד מיטלען זיך צו צערשטרייען, וועהרענד דאס דאזיין פון דעם אונפערהייראטען וועיב איז געוועהנליך ניט פיעל בעסער, ווי דאס לעבען פון א געפאנגענעם.

פאר דער פרוי ניט עס גאר גאנץ וועיניגע מיטלען צו מאכען א זעלבסשטענדיגען לעבען. דאס געוועהנליכע מעדכען אוים דעם פאלק פערקויפט איהרע ארבייטס קראפט צו די רייכע און דאס שקלאפישע דינסט־פערהעלטניס פערקריפעלט און קארומפירט איהרע כאראקטער־איינענשאפטען. דאס פאבריק־מעדכען אדער די אינדוסטריע־ארבייטע

רין קען שטארבען פון הונגער אין דער היינטיגער געזעלשאפט, דען טראָץ דעם וואָס זי האָט דיזעלבע בעדירפניסע ווי דער מאן, טראָץ דעם קען זי נאָר די עלפטע אזוי פיהל פערדינען, ווי דער מענליכער ארבייטער.

און אזוי בלייבט זי אָרעם און עלענד, א לאסט פאר זיך אליין און אנדערע. זי האָט דאָס בעוואוסטזיין פון איהר אבסאָלוטען צוועק און נוצלאָזיגקייט, דאָס בעוואוסטזיין, אז זי קען זיך ניט פערדינען דאָס טעגליכע ברויט, דאָס געפיהל פון איהר גרויזאמער פערלאָזענהייט, דאָס אלעס רויבט פון איהר אוועק דעם שטאָלץ פון דער זעלבסט־שטענדיגקייט. און פון דיזען מעדכען, וואָס הונגערט און פרירט, פון דיזעם ווייב, וואָס ציטערט פאר דער צוקונפט, פון איהר פערלאָנגען מיר נאָך א מאָראלישען העלדען־מוטה. און זי איז טאקע א העלדין. זי קען ניט טהאָן קיין טריט אָהנע צו בעגעגנען דער פראָסטיטוציאָן, וועלכע זי ערווארטעט יעדען אייגענבליק.

טויזענדע פרויען פיהרען אזעלכען קאמפף געגען די בעדירפניסע פון זייער איינענער נאטור, א קאמפף פאר וועלכען דער מאן האָט אבסאָלוט קיין פערשטענדניס און אונטער טויזענד מענער געפינען מיר אפשר איין איינציגען, וועלכער וואָלט זיין אין שטאנדע דורכצופיהרען אזעלכע לעבען.

און וואָס פאר א לאָהן געפינט דיא פרוי פאר אלע איהרע אנשטרענגונגען, וואָס ביטעט איהר די געזעלשאפט דערפאר, וואָס זי טרעט איהרע נאטירליכע בעדירפניסע און אינסטינקטען מיט די פיס, צוליב דעם אונגעהייערען ליגען פון דער עפענטליכער מאָראל? גאָר ניט!

דאָס אלטע, אונפערהייראטע מעדכען וועלכעס האָט געלעבט איהר גאנצען לעבען, ווי א היילינע, געפינט זאָגאר אין זיך אליין ניט קיין ענטשעדינונג פאר אלע אנשטרענגונגען און ענטבעהרונגען, וועלכע זי האָט ערטראָגען אין מאטעריעלער און געשלעכטליכער בעציהונג, און וואָס עלטער זי ווערט דעסטאָ עפטער שטעלט זי זיך די פראגע: וואָרום האָב איך אייגענטליך געקעמפפט? ווען האָב איך גענוצט מיט

דיזען קאמפף געגען מיר זעלבסט? פערדינט דען דיזע פיינע, ענאָאיס־טישע געזעלשאפט איבערהויפט, אז איך זאָל אכטען און אנערקענען איהרע מאָראלישע געזעצע, אויפאָפּפּערענדיג דאָדורך דאָס גליק פאָן מיין גאנצען לעבען? וואָלט עס ניט געווען טויזענד מאָהל בעסער פאר מיר איבערהויפט ניט געקעמפּפט צו האָבען?

די דורכשניטס־פרוי האָט בעגריפען גאנץ גוט דאָס טרויעריגע שיקזאל פון דעם אונפערהייראטען ווייב און זי פיהלט, אז די חתונה, ווי שלים זי זאָל נים זיין איז אימער נאָך בעסער פאר איהר, ווי דאָס איינזאמע און זאָרגען־פולע לעבען פון דער פערזעסענער מויד. און ווער קען איהר דערפאר פעראורטהיילען, ווען זי זוכט צו געפינען א עקזיס־טענץ, א פערזאָרגונג פאר'ן אלטער? די געזעלשאפט, וועלכע לאָזט איהר ניט קיין אנדערע אויסוואהל איז אליין פעראנטווארטליך פאר איהרע טהאט.

אָבער די פאָלגען פון דיזע פערבינדונגען צווישען מאן און פרוי זיינען אונפערמיידליך. די פרוי ניט זעהענדיג אין דעם מאן דאָס אידע־אל פון איהר ליבע, זאָנדערן נאָר דעם פערזאָרגער און ערנעהרער, פיהלט זיך אין קיינער ווייזע סאָלידאריש צו איהם. זי לעבט איינפאך אזוי גוט ווי די אומשטענדע ערלויבען עס איהר, אויף די קאָסטען פון איהר מאן, דען זי האָט יאָ נאָר געהייראטה אום צו מאכען א לעבען.

די היינטיגע געזעלשאפטליכע אָרגאניזאציאָן האָט געמאכט דעם קאמפף אום'ס דאזיין שווערער און ביטערער ווי עס איז קיינמאָהל ניט געווען בעפאָהר און דאָס איז די אורזאכע, ווארום דער מענש זוכט און געפינט אין דער חתונה א מוטעל צו פערבעסערען זיינע מאטעריעלע פערהעלטניסע. דער מאן מאכט יאגד אויף רייכע מעדכען און דאָס מעדכען אָהנע א פערמעגען הייראטה דעם ערשטען און בעסטען מאן אום צו געפינען ועמען, ווער איהר זאָל ערנעהרען.

נאָך דער האָכצייט פערוואנדעלט זיך דאָס ווייב געוועהנליך אין א קאָסטשפּיליגעם לוקסוס־טהיער, וועלכעס האָט ניט דעם גרינגסטען נוצען פאר זיין בעזיצער. אזוי שפּילען מאן און פרוי אין דער חתונה די

ראַלע פון צווי פיינד. וועלכע זוכען זיך געגענזייטיג אויסצובייטען.

דער רב, דער נלח און דער בעזיצער פון דעם גרויסען מאָדע־געשעפט, זיי האָבען דעם איינציגען נוצען פון דער מאָדערנע הייראטהען די היינטיגע צושטענדע פערשאַפען זיי א גוטע קונדשאַפט.

3

עס גיט ניט קיין צווייפעל, אז די הויפט אורזאכען פון דעם ליגען פון דער חתונה זיינען צו געפינען אין דער היינטיגער עקאָנאָמישער אָרגאַניזאציאָן פון דער געזעלשאַפט. אָבער עס גיט אויך נאָך אנדערע אורזאכען. א גרויסע שולד אין דעם היינטיגען געגענזאַץ צווישען ליבע און חתונה, צווישען פאָרם און אינהאַלט, צווישען נאַטירליכע געפיהלען און אינסטינקטען און דעם געזעלשאַפטליכען צוואַנג טראָגט די מאָדערנע געשלעכטס־מאָראַל, וועלכע איז הויפטזעכליך א קאָנזעקווענץ פון דעם קריסטענטהום.

דיזע לעבערליכע מאָראַל בעטראַכטעט דעם געשלעכטס אקט פאַר א שרעקליכעס פערברעכען, זי האָט אויפגעדריקט אויף דיזען אקט דעם שטעמפעל פון דער שאַנדע און ערלויבט ניט צו רעדען איבער זאַכען, וועלכע האָבען די גרינגסטע בעצוהונגען צו דער געשלעכטס־פראַגע.

דיזע מאָראַל איז א אונגעהייערעס אטענטאַט געגען אלע געזעצע פון דער נאַטור, און זי וואָלט ניט עקזיסטירט פאַר א האַלבע שטונדע, ווען דער מענש וואָלט ניט אויסגעפונען טויזענדע אויסוועגען איהר הייםליך צו איבערטרעטען יעדען אייגענבליק.

די מאָדערנע געשלעכטס־מאָראַל האָט ניט די קלענסטע בעגרינדונג זי האָט ניט דעם קלענסטען אַרגומענט, וואָס זאָל איהר געבען א בערעכטיגונג.

ווארום זאָל אן אָרגאַנישע פונקציאָן, א נאַטירליכער אקט, וועלכער בילדעט די וויכטיגסטע האַנדלונג אין מענשליכען לעבען און וועלכער בעצוועקט די ערהאַלטונג און ענטוויקלונג פון דער מענשליכער

ראַסע, וואָרום, פרעג איך, וואָרום זאָל דיזער אַקט זיין וויניגער מאָ־ראַליש, וואָרום זאָל ער זיין וויניגער אַנשטענדיג, ווי אַלע אַנדערע מענ־שליכע האַנדלונגען וועלכע בעצוועקען נאָר די ערהאַלטונג פון דעם אינדיווידואום?

וואָרום זיינען עסען און טרינקען מאָראַלישע האַנדלונגען, פון וועלכע מען קען רעדען איבעראַל, און וואָרום איז דער געשלעכטס־אַקט אַ זינד און אַ שאַנדע, וועלכע מען דאַרף נאָר אויספיהרען אין געהיימען און וועלכע מען מוז אָבלייקענען אין דער עפענטליכקייט? וואָרום? וואָ־רום? וואָרום?

איז דען די געשלעכטליכע רייפקייט ניט דער העכסטער גראַד פון אונזער אינדיווידועלער ענטוויקלונג? איז זי דען ניט דער טריאומפף און די ערהאַבענסטע מאַניפעסטאַציאָן פון דער מענשהייט?

אַלע אָרגאַנישע וועזען, פלאַנצען און טהיערע, פיהלען דעם גע־שלעכטס־אַקט אַלס דעם ערהאַבענסטען אויסדרוק פון זייער לעבענס־קראַפט און מיט דעם גרעסטען שטאָלץ מאַכען זיי די גאַנצע נאַטור צום עדות פון זייער ליבע; די בלומען מיט זייער דופט און דער פראַכט פון זייערע פאַרבען, די פייגעל מיט זייער הערליכען געזאַנג און דער מענש אַליין זאָל זיך שעמען פון זיין מעכטיגסטען און ערדעלסטען געפיהל, ער אַליין זאָל בעטראַכטען די בעפרידיגונג פון זיינע נאַטירליכסטע בעדירפ־ניסע און אינסטינקטען פאַר אַ פערברעכען?

ניין, דיזע לעכערליכע מאָראַל האָט ניט אימער בעהערשט די אַנשויאונגען פון די מענשען. דער היפּאָקריטיזמוס איז ניט אימער גע־ווען דער מאָראַל־לעהרער פון׳ם מענשען.

איך רעד יעצט ניט פון די ווילדע פעלקער, וועלכע לעבען נאָך אין אַ נאַטירליכען און פרימיטיווען צושטאַנד. ניין, איך רעד נור פון גרויסע קולטור פעריאָדען, גייסטיגע און מאָראַלישע ציוויליזאַציאָנען, וועלכע זיינען געווען גרעסער ווי די מאָדערנע ציוויליזאַציאָן. איך רעד פון קולטור־פעריאָדען ווי צ. ב. די גריכישע אָדער די אינדישע, וואו דער מענש האָט בעטראַכטעט די געשלעכטליכע בעציהונגען פון אַ נאַ־

טירליכען שטאנדפונקט, וואו ער האט נאך נישט געקענט דעם אונ־
טערשיעד צווישען גוטע ארגאנען און שלעכטע, צווישען מאראל און
נאטירליכע ליידענשאפטען.

אין דיזע פעריאדען האט דער מענש נאך נישט געהאט קיין
שאנדע פאר זיין נאקעטהייט און אין דער פעראייניגונג פון צוויי גע־
שלעכטס־פערשיעדענע אינדיווידועו האט ער נאר ערבליקט דעם גרוי־
סען און ערהאבענען צוועק, די ערהאלטונג און ענטוויקלונג דער ראסע.
אויף דיזען גרונד האבען די גריכען און אינדיער בעטראכטעט דעם
געשלעכטס־אקט אלס די גרעסטע און וויכטיגסטע פון אלע מענשליכע
האנדלונגען און דיזע נאטירליכע אנשויאונג האט זיי געשיצט פאר די
ברוטאלע און געמיינע פארשטעלונגען, וועלכע דער מאדערנער מענש
פערבינדעט מיט דיזען אקט. די גריכישע און אינדישע קולטור האבען
די נאטירליכע אינסטיקט פון׳ם מענשען נאך ניט אזוי פערפעלשט ווי
די מאדערנע ציוויליזאציאן, זיי זיינען נאך געווען דורכגעדרונגען פון בע־
וואונדערונג און דאנקבארקייט פאר דעם געשלעכטס־אקט, וועלכער
בילדעט די קוועלע פון לעבען אין גאנצען וועלט־רוים.

מען האט פערהערט די געשלעכטס־ארגאנען אלס סימבאלען
פון דער פרוכטבארקייט און האט אויפגעשטעלט בילדער פון זיי אין די
טעמפלען און פריוואט וואוינונגען.

זעהענדיג דיזע בילדער, הערענדיג רעדען מיט דער גרעסטער נא־
טירליכקייט און אפענהייט פון געשלעכטליכע אנגעלעגענהייטען, האט
די יוגענד אין גריעכלאנד און אינדיען ניט געוואוסט פון יענער לעבער־
ליכען אונוויסענהייט אין געשלעכטליכע זאכען, וועלכע בילדעט די
גרונדלאגע פון דער מאדערנער ערציהונג. ווייל אלע ערשיינונגען פון
דעם געשלעכטליכען לעבען זיינען געווען עפענטליך און קלאר פאר יע־
דען איינעם, ווייל מען האט זיי בעטראכטעט פאר נאטירליכע זאכען,
אזוי ווי עסען און טרינקען, דארום האט מען נאך ניט געוואוסט פון
יענע קראנקהאפטע געפיהלען און פארשטעלונגען, וועלכע מיר געפינען
ביי דעם היינטיגען מענשען, און וועלכע זיינען נאר די לאגישע קאנ־

זעקווענצען פון דער מאָדערנער געשלעכטס־מאָראל. און דאָס איז גע־וועזן די אורזאכע, ווארום די מענשען זיינען געווען פיל ריינער און עדע־לער אין זייערע דענקונקס־ווייזע איבער געשלעכטליבע זאכען ווי היינט.

די אורזאכע, וואָס דער מענש האָט פערענדערט זיינע מאָראל־בעגריפע איז די קאָנזעקווענץ פון די קריסטליכע אנשויאונגען, וועלכע בעהערשען דעם גייסט פון דער קולטור מענשהייט. די גרונד־לאגען פון דעם קריסטענטהום, אזוי ווי מיר געפינען זיי אין די עלטע־סטע שריפטען פון דיזער רעליגיאָן, ענטהאַלטען אין זיך אן אונגעהייע־רען ווידערשפרוך, דען זיי בערוהען אויף צוויי פרינציפען, וועלכע זיך אונטערשיידען ווי וואסער און פייער, און ווען די קריסטליכע רעליגיאָן וואָלט געהאַט א לאָגישען דענקער אלס גרינדער, אזוי וואָלט דיזער ווידערשפרוך ניט מעגליך געווען.

אויף דער איינער זייט פערדינט דאָס קריסטענטהום: „ליבע דיין חבר ווי זיך זעלבסט! ליבע זאָגאר דיין פיינד!“

אויף דער אנדערער זייט ערקלעהרט דאָס קריסטענטהום, אז די ענדע פון דער וועלט איז ניט מעהר וייט, אז די געשלעכטליכע בע־פרידיגונג איז די שווערסטע פון אלע חטאים און אז צניעות איז דער ווינשענס ווערטעסטער צושטאַנד פון דער מענשהייט און די יעניגע מעלה וועלכע געפעלט גאָט אם בעסטען.

פרעדיגענדיג די ליבע צו דעם חבר, האָט דאָס קריסטענטהום געמאַכט דעם נאַטירליכען אינסטינקט פון דער מענשליכער סאָלידאריי־טעט צו א רעליגיעזען געבאָט און האָט דאדורך אונטערשטיצט די ערהאַלטונג און ענטוויקלונג פון דער מענשליכער ראסע

אָבער דערמיט וואָס דיזע רעליגיאָן האָט פערדאמט צו דער עלבער צייט די געשלעכטליכע ליבע, האָט זי צושטערט און פערניכ־טעט איהר אייגענעס ווערק; זי האָט פעראורטהיילט די מענשהייט צום אונטערגאַנג און בעקעמפפט די נאַטור מיט א טייפלישער גרויזאַמקייט.

דער פרינציפ פון דער חבר־ליבע האָט געמוזט ערלאָבערן דעם גייסט פון דער מענשהייט, דען ער האָט אפעלירט אין דעם מעכטיג־

סטען אינסטינקט, דעם אינסטינקט דער ערהאלטונג פון דער ראסע. אבער דער פרינציפ פון צניעות פערטרעט דאס דירעקטע געגענטהייל און דאס קריסטענטהום וואלט ניט געפונען די קלענסטע אויסברייטונג, ווען עס וואלט ניט ענטשטאנדען אין א צייט, ווען די געזעלשאפט איז געווען פאלשטענדיג פערפוילט. דאס געשלעכטס לעבען איז בעהערשט געווארען פון דעם נידריגסטען ענטאזיאזמוס און עס איז מעהר ניט געווען ווי א קוועלע פון טהירישע פערגניגונגען. אין דיזער פעריאדע איז דאס קריסטענטהום געבארען און אום צו פראטעסטירען געגען די פערדארבענהייט פון דעם שטארבענדען רוימערטהום האט עס אנגענומען דאס פרינציפ פון דער געשלעכטליכער רייניגקייט פאר א גלויבענס זאץ.

אבער די קריסטליכע קירכע איז ניט געווען אומשטאנדע דורכצופיהרען דיזעס פינסטערע און מענשען פיינדליכע פרינציפ פאר א לאנגע צייט, דארום האט זי עס נאר בעשטימט פאר די פפליכט פון וויניגע אויסגעוועהלטע פערזאנען, ווי די פריסטערס און מאנאשקעס. יא נאך מעהר! דער נאטירליכער אינסטינקט האט זיך בעוויזען שטארקער, ווי דאס רעליגיעזע פרינציפ און די קירכע איז געווען געצוואונגען צו ערקלעהרען די חתונה פאר א הייליגען אקט. זאגאר ביי איהרע „אויסגעוועהלטע" מענשען האט די קירכע ניט געהאט קיין גליק, דען גראדע אין מיטעל־אלטער, ווען דער קאטהאליציסמוס איז געשטאנען אויף דער העכסטער שטופע פון זיין ענטוויקלונג זיינען די מאנאסטירען ניט רהמע געווען, ווי עפענטליכע בארדעלען.

אין דער ווירקליכקייט איז דאס פרינציפ פון דער געשלעכטליכער „אונשולד" נאר בעפאלגט געווארען פון טענשען, וואס האבען געליטען פון רעליגיעזען וואהנזין, א קראנקהייט, וועלכע איז אימער פערבינדען מיט א שטערונג פון דעם געשלעכטס־לעבען.

אבער פרינציפיעל אנערקענט דאס קריסטענטהום נאך היינט דעם גרונדזאץ פון דער געשלעכטליכער ענטהאלטזאמקייט. אין זיינע אויגען איז דער געשלעכטליכער פערקעהר א זינדע, ווען עס איז איהם אויך ערלויבט אין דער פראקסיס. דיזע משוגע'נע אידעע האט אויס־

געאיבט אים פערלויף פון די יאהר הונדערטע א מעכטיגען איינפלוס אויף די ערציהונג און ענטוויקלונג פון די מאדערנע קולטור־פעלקער, און זי איז די אורזאכע, ווען מען בעטראכטעט היינט די געשלעכטס ליבע פאר א שאנדע און די אונטערדריקונג פון דעם גרונד אינסטינקט דער נאטור פאר א גוטע זאך.

עס איז זעלבסט פערשטענדליך, אז די קריסטליכע מאראל איז ניט געוועזען גענוג שטארק צו פערניכטען די נאטירליכע בעדירפניסע און ליידענשאפטען אין'ם מענשען. אבער עטוואס האט זי דאך פערטיג געבראכט. זי האט געמאכט דעם מענשען צום ליגנער און היפאקריט, וועלכער פיהלט און האנדעלט אנדערש, ווי ער זאגט. דאס קריסטענ־טהום האט עס ניט פערטיג געבראכט צו פערהינדערען דעם געשלעכט־ליכען פערקעהר צווישען מאן און פרוי, אבער דער מענש בעטראכט דיזען פערקעהר ניט מעהר אלס א גוטע און ערהאבענע זאך, זאנדער־דען אלס א פערברעכען, וועלכעס מען דארף נאר אויסאיבען געהיי־מערהייט. און דיזער מאראלישער צוואנג, דיזע היפאקריטישע מאסקע ערנידריגט אונז, זי מאכט אונז צום ליגנער געגען אונז זעלבסט, געגען דער געזעלשאפט און דאס וועזען וועלכעס מיר ליבען.

די קריסטליכע קירכע אנערקענט ניט די ליבע, דארום האט זי אויסגעשלאסען דאס ליעבעס־געפיהל ביי אלע איהרע אינסטיטוציאנען. די חתונה איז בעאיינפלוסט פון דער רעליגיעזער מאראל. נאך דער טעאלאגישער אנשויאונג האט די ליבע צווישען מאן און פרוי אבסא־לוט ניט צו טהון מיט דער הייראטה. ווען מען האט חתונה, זא איז עס ניט דערפאר, ווייל מען ליבט זיך, נאר דערפאר, ווייל מען ערפילט א געטליכען געבאט.

דער פריסטער, וועלכער פעראייניגט חתן און כלה פרעגט די פרוי אויב זי וויל געהארכען איהר מאן; אבער ער פרעגט קיינמאהל ניט אויב זי ליבט איהם. פאר איהם האט דער בונד צווישען מאן און פרוי, זיין בעגרינדונג אין דעם פערשפרעכען, וועלכעס זיי האבען געגעב־בען ביי דער חתונה, אבער ניט אין דעם נאטירליכען אינסטינקט דער

צונייגונג, וועלכע פיהרט צוזאמען צוויי ליבענדע וועזען.

דאס גאנצע אפיציעלע פערהעלטניס פון דער געזעלשאפט צום געשלעכטליכען לעבען איז בעשטימט געווארען דורך די רעליגיעזע אנשויאונג. די געזעלשאפט פערדאמט די זינדהאפטע נייגונגען פונ'ם פלייש, ד. ה. זי פערדאמט די איינציגע בערעכטיגטע און נאטירליכע ליבע.

די חתונה איז היילינ; מען דארף ניט איבערטרעטען דאס „געטליבע" געבאט פון דער טרייקייט, אויך ניט דאן, ווען מאן און פרוי געפינען ניט די גרינגסטע בעפרידיגונג אין זייער צוזאמען לעבען.

עס איז מעגליך, אז די פרוי, וועלכע האט געהייראטה אהנע ליבע, זאל שפעטער קענען לערנען א מאן, וועלכער ערוועקט איהרע ליידענשאפטען. אבער די מאדערנע געזעלשאפט אנערקענט ניט דיזע מעגליכקייט.

וואס, דאס וויב זאל דארפען ליבען? ניין דאס קען ניט זיין. אזא זאך ווי ליבע, דארפען מיר ניט אנערקענען. די פרוי האט געהייראטה! דאס איז אלעס. גרעסערע אנשפריכע דארף זי ניט פאדערען. זי האט א מאן, און זי איז פערבונדען מיט דיזען מאן דורך די חתונה. זי האט די פפליכט צו לעבען מיט דיזען מאן און קיין זאך דארף זי ניט מעהר אינטערעסירען אין דער וועלט.

און ווען זי ערפיהלט ניט דיזע פפליכט, דאן מוז זי טראגען די שאנדע און די פעראכטונג פון דער גאנצער געזעלשאפט. אין פילע ציוויליזירטע לענדער האט דער מאן זאגאר דאס רעכט צו טויטען זיין פרוי, ווען זי ברעכט די פפליכט פון דער טרייקייט. א מעדכען האט געמאכט א ליבע מיט א יונגענמאן, און זי האט געטהון דאס, וואס די נאטור האט געפאדערט פון איהר ווארום זאל זי ווארטען אויף די לעבערליכע צערעמאניען פון דעם פריסטער אדער אויף די שרייבערייען פון דעם בעאמטען? וועה צו דער פערברעכערין! זי ווערט אויסגעשטאסען אויס די רייען פון אלע אנשטענדיגע און מאראלישע מענשען און זאגאר דאס קינד, וואס זי האט געבוירען איז בעלאדען מיט דער שאנדע פון דער מוטער און קען זיך קיינמאל ניט רייניגען.

די געזעלשאַפט פערהיטעט אויך דאָס רעכט צו גנב'ענען אָבער דאָך קען עס מאַנכעס מאָל פּאַסירען, אַז דער ריכטער פיהלט רחמנות מיט דעם גנב, וועלכער האָט צוגענומען אַ ברויט, ווייל דער הונגער האָט איהם דאַצו געטריבען: און דאָס געפיהל פון רחמנות קען מאַנכעס מאָל פעראורזאַכען, אַז דער ריכטער זאָל פריי שפּרעכען אַ מענשען, וועלכער איז אויס הונגער געוואָרען אַ פערברעכער. ד. ה. די געזעלשאַפט אַנער־קענט, אַז דער הונגער קען מאַנכעס מאָל זיין שטאַרקער, ווי די אַב־טונג פאַר איהרע געזעצע.

אָבער פאַר דער פרוי, וועלכע האָט געליבט טראָץ דער חיי־ראַטה, פאַר דאָס מעדכען, וועלכעס האָט געליבט אָהנע די חתונה, פאַר זיי קען די געזעלשאַפט ניט קיין ענטשולדיגונג. זי בעגרייפט ניט, אַז אויך די ליבע—אַזוי גוט ווי דער הונגער—קען זיין גענוג שטאַרק, צו צורייסען די קייטען פון דעם געשריבענען געזעץ.

מוז מען ניט גלויבען, אַז דיזע געזעצע, דיזע מאָראַל־אַנשויאונגען זיינען ערפונדען געוואָרען פון אַלטע, אָבגעלעבטע מענער אָדער פון בעדירפניסלאָזע איינוכען (סריסים) ? **) ווי איז עס מעגליך געווען, אַז אַזעלכע אַנשויאונגען זאָלען בעהערשען די געזעלשאַפט זייט יאָהר הונדערטע, טראָצדעם די זקנים און איינוכען בילדען נאָר אַ קליינע מינאָריטעט צו דער אונגעהייערער מאַסע פון יונגע און לעבענסקרעפ־טיגע מענער און פרויען?

אָבער דיזע אַנשויאונגען בעהערשען נאָר ניט די געזעלשאַפט אין דער ווירקליכקייט. עס איז נאָר די פאַלשע מאַסקע, וועלכע מיר זעהען און נאָך דיזער מאַסקע בעאורטהיילען מיר דאָס גאַנצע געזעלשאַפט־ליכע לעבען.

**) איינוכען זיינען געשלעכטלאָזע מענער. אין דער טערקיי, פּערסיען און אנדערע אריענטאלישע לענדער געברויכט מען זיי אלס וועכטער אין די האַרעמס פון פאהרנעהמע מאהעמעדאנער. דורך אן אפעראציאן אין די גע־שלעכטס טהיילע רויבט מען פון זיי אוועק דאס בעדירפניס און די פעהיגקייט צו קענען געברויכען א פרוי.

דער איבערזעצער.

עס איז וואהר, די געזעלשאפט אנערקענט די אונמענשליכע גע־זעצע, זי אנערקענט די הערצלאזע מאראל, אבער זי אנערקענט איהר נאר פאר דער עפענטליכקייט, דען אין געהיימען האנדעלט יעדער איינער געגען די מאדערנע מאראל אנשויאונגען. ווען די געזעלשאפט אנערקענט ניט די בערעכטיגונג פון דער ליבע, דאן בעגעהט זי א הר־פאקריטישע האנדלונג.

אויף דער איינער זייט בוקט זי זיך פאר דעם ריכטער, וועלכער פערורטהיילט די אשת־איש׳ניצע, זי האט די גרעסטע אכטונג פאר דער פארנעהמער דאמע, וועלכע יאגט אוועק איהר דינסט מעדכען, ווען זי בעמערקט ביי איהר די פאלגען פון דער ליבע; אבער אויף דער אנדערער זייט קלאפט זי בייפאל צו דעם דיכטער, וועלכער זינגט פון דער ליבע, ניט רעדענדיג פון דער חתונה קיין ווארט. יעדער איינער זאגט, אז צו געהארכען די נאטירליכע געפיהלען איז אונמאראליש, אבער אין געהיימען בעפרידיגט ער זעלבסט דיזע געפיהלען אהנע זיך דארום צו בעטראכטען פאר א שלעכטען מענש. די טהעאריע פון דער רעליגיעזער מאראל עקזיסטירט נאר דארום, ווייל קיינער פאלגט איהר ניט אין דער פראקסיס.

די גאנצע קולטור־מענשהייט קען מען פערגלייכען מיט א גרוי־סער קאנספיראטארישער געזעלשאפט. אין דער גאס בוקען זיך אלע פאר די טהעאלאגישע געבאט, אבער אין דער היים לאכען זיך אלע אויס דאפון.

אום צו קענען ריכטיג בעאורטהיילען די חתונה, מוזען מיר זיך בעפרייען פון אלע פאראורטהיילען, מיט וועלכע מיר זיינען ערצויגען געווארען. מיר מוזען אוועק מאכען מיט די אלטע געוואהנהייטען און זיך פאלשטענדיג עמאנציפירען פון דער טהעאלאגישער מאראל.

מיר מוזען בעטראכטען דעם מענשען אלס א נאטירליכעס בע־שעפניס, מיר מוזען איהם בעטראכטען אין צוזאמענהאנג מיט דער גאנצער נאטור. ווען מיר ווילען פריווען די בערעכטיגונג פון אירגענד אן אינסטיטוציאן, דאן מוזען מיר צוערשט פרעגען, אויב איהר עקזיס־

טענץ בעפרידיגט די אינטערעסען און גרונד־אינסטינקטען פון דער גאנצער ראסע. ווען מען בעטראכטעט די חתונה פון דיזען שטאנד־פונקט, דאן איז עס געווים א גרויסע פראגע, אויב זי קען אויסהאל־טען די קריטיק, דען עס איז שווער צו בעווייזען, אויב זי איז דער נא־טירליכסטער צושטאנד פון אונזער געשלעכטליכען לעבען.

מיר האבען געזעהן, אז די עקאנאמישע ארגאניזאציאן דער גע־זעלשאפט האט געמאכט פון דער חתונה א געוועהנליכעס געשעפט. מיר האבען אויך געזעהן, אז די טהעאלאגישע וועלט אנשויאונג אנער־קענט ניט די בערעכטיגונג פון דער ליבע. יעצט קומט די לעצטע וויכ־טיגע פראגע: „איז די חתונה נאר דארום א ליגען, ווייל איהר גרונד־לאגע איז ניט די ליעבע, זאנדערן די מאטעריעלע פערזארגונג? איז זי נאר דארום א ליגען, ווייל די רעליגיעזע מאראל אנערקענט ניט אזא זאך ווי ליבע? אדער איז די חתונה אפשר אין גאנצען א ליגען; איז זי אפשר איבערהויפט ניט אן אונגאטירליכע פארם פון דעם געשלעכט־ליכען פערהעלטניס צווישען מאן און פרוי? איז די הייראטה ניט אויך א ליגען, ווען זי ווערט געשלאסען אויף ליבע? מוז זי ניט אימער בלייבען א ליגען, ווען מען אנערקענט די נאטירליכע בערעכטיגונג פון די ליי־דענשאפטען?

אונזערע גאנצע געשלעכטליכע בעציהונגען זיינען אזוי פיל קא־רומפירט און פערדארבען, דאס מיר קענען זיך גאר זעהר שווער מאכען א פארשטעלונג פון דעם אמאליגען נאטור צושטאנד און עס איז גאר גאנץ שווער אויסצוגעפינען, וועלכע פארם אין דעם געשלעכטס־לעבען איז פיזיאלאגיש אם מעהרסטען בערעכטיגט. מיר קענען זאגאר ניט אונטערשיידען, דאס, וואס עס איז געפעלשט. די יאהרהונדערט לאנגע געוואהנהייט, לאזט אונז בעטראכטען פיעלע זאכען פאר גאנץ נאטיר־ליך און זאלען זיי אויך זיין די אוננאטירליכסטע, וואס עס קען נאר געבען.

אבער די קריטישע בעאבאכטונגען פון דער מענשליכער פסיכא־לאגיע און די נייעסטע פארשונגען איבער די געשלעכטליכע פערהעלט־ניסע ביי די העכערע טהיערען האבען געשאפען רעזולטאטען, מיט

וועלכע די אנהענגער פון דער בעשטעהענדער „ארדנונג" האָבען אַב־סאָלוט ניט קיין אורזאכע צו זיין צופרידען.

די הייראַטה, אזוי ווי זי האט זיך היסטאָריש ענטוויקעלט ביי די קולטור־פעלקער בעריהרט אויף דער אַלגעמיינער אַנערקענונג דער מאָנאָגאַמיע. (צוזאַמענלעבען פון א בעשטימטען מאַן מיט א בעשטימ־טער פרוי). עס שיינט אָבער, אַז די מאָנאָגאַמיע איז ניט קיין נאַטיר־ליכער צושטאַנד פונ'ם מענשען דען אין דער ווירקליכקייט בעשטעהט אַ גרויסער ווידערשפרוך צווישען דעם אינדיווידועלען אינסטינקט און די געזעלשאַפטליכע פארמען פון דעם געשלעכטס־לעבען, און דיזער ווי־דערשפרוך איז די אורזאכע פון א בעשטענדיגען קאַמפף צווישען אונ־זערע געפיהלען און די געזעלשאַפטליכע מאָראַל, צווישען פאָרם און אינהאַלט, וועלכער מאכט די חתונה צו אַן אייביגען ליגען.

די איינריכטונג פון דער הייראַטה בערוהט אויף דער אינסטינק־טיווער ערקענטניס, אַז די אינטערעסע פון דער ראַסע ערפאָדערט א געוויסע קאָנטראָלע פון דער געזעלשאַפט איבער די געשלעכטליכע בע־צוהונגען צווישען מאַן און פרוי. אָבער דאָס דיזע איינריכטונג האָט אָנגענומען דעם כאַראַקטער פון א לעבענס־לענגליכען בונד צווישען א בעשטימטען מאַן מיט א בעשטימטע פרוי, דאָס האָט אַבסאָלוט ניט צו טהאָן מיט דער אינטערעסע דער ראַסע, עס איז אויך ניט קיין נויטווענדיגע לעבענס בעדינגונג פאַר דעם מין, וועלכע האָט זיינע וואָרצלען אין דעם זעלבסט־ערהאַלטונגס־אינסטינקט, ניין, דיזע איינ־ריכטונג איז נאָר א קאָנזעקווענץ פון דער ווירטשאַפטליכער אָרגאַניזאַ־ציאָן דער געזעלשאַפט און זי וועט פערשווינדען אין דעם אויגענבליק, ווען עס וועט פערשווינדען דיזע אָרגאַניזאַציאָן.

די אַנשויאונג, אַז די חתונה מוז טראָגען דעם כאַראַקטער פון דער מאָנאָגאַמיע, דיזע אַנשויאונג געפינט איהר בעגרינדונג אין דעם היינטיגען סיסטעם. אין א געזעלשאַפט, וועלכע אַנערקענט ניט קיין ווירטשאַפטליכע סאָלידאַריטעט, אין א געזעלשאַפט אין וועלכער יעדער איינער זארגט נאָר פאַר זיך אליין, ניט קוקענדיג, ווען דער אַנ־

דערער נעהט צו גרונד, אין אזא געזעלשאפט מוזען די קינדער שטאר־בען פון הונגער ווען די עלטערן ערהאלטען זיי ניט און גרויסציהען. די מוטער קען אליין ניט טראגען די לאסט פון דער קינדער ערהאלטונג דען אין אונזער ענאאיסטישער געזעלשאפט בעצאהלט מען די ארבייט פון דער פרוי אזוי שלעכט אז זי קען זיך ניט ערנעהרען, ווי אזוי זאל זי דאן נאך ערנעהרען איהרע קינדער, מען מיז אלזא צווינגען דעם פאטער מיט צו העלפען די קינדער צו ערנעהרען, אבער דיעזער צווינג איז נאר אויספיהרבאר, ווען מען שמידעט א קייט, וועלכע פערבינדעט דעם מאן לעבענסלענגליך מיט דער פרוי, וועלכע ער מאכט צור מוטער און דיעזען קייט איז די חתונה.

דאמיט עס זאל אבער ניט ענטשטעהען קיין געפאהר דאמיט איין מאן זאל ניט פעראנטווארטליך געמאכט ווערען פאר דעם צווייטען האט מען בעשטימט, אז א מאן זאל נאר געשלעכטליך פארקעהרען מיט איין פרוי און א פרוי מיט איין מאן, דאס איז די חתונה אויף דער גרונדלאגע פון דער מאנאגאמיע.

אויף אזא אן ארט איז אלעס אין דער בעסטער ארדנונג.

די ווילסט א פרוי ?

זעהר גוט ! אבער די מוזט זיך פערפליכטען צו זארגען פאר דיין גאנצען לעבען פאר איהרע קינדער.

אפשר וועסט פערליערען די סימפאטיע צו איהר, זעהר שלים אבער די האסט איהר יעצט און מוזט איהר בעהאלטען.

דו געפונסט שפעטער אויס אז די וואהל איז געוועהן א פאלשע לעבערליבע אויסרעדע ! ווארום האסטו ניט בעסער געוועהלט ?

דו ליעבסט שפעטער אן אנדערע ! וואס פרעגט די געזעלשאפט נאך דיינער ליעבע. דו האסט א פרוי און קינדער און עס איז דיין פליכט צו זארגען פאר זיי.

ווען מיר בעטראכטען די זאך פונ׳ם שטאנדפונקט דער עגאאי־סטישער געזעלשאפטס־ארגאניזאציאן, דאן איז דיעזע אנשויאונג גאנץ לאגיש, אבער פונ׳ם פסיכאלאגישען און פהיזאלאגישען שטאנדפונקט

אוים בעטראַכטעט רופט זי ארויס די שלימסטע קאָנ.עקוועגצען.

די חתונה ווערט געשלאָסען פאַר'ן גאנצען לעבען. זאָלען מיר זאָגאר אָננעמען, אז די צוויי מענשען, וועלכע פאראייניגען זיך אָפיציעל, פיהלען ווירקליך א גרויסע ליעבע איינער צום צווייטען. אָבער יעצט קומט א שווערע פראגע. וועט די ליעבע געדויערען דעם גאנצען לעבען? קען זי איבערהויפט געדויערען אזוי לאנג?

זענען צוויי מענשען איבערהויפט בערעכטיגט זיך צו פערפליכטען פאר א לעבענסלענגליכע טרייקייט?

בעגייהען זיי ניט אַן אונגעהיירען לייכטזין צו שווערען אויף די אונפערענדערליכקייט פון א מאָמענטאנען געפיהל.

די פאָעטען, וועלכע האָבען דאָס צווייפעלהאפטע פערדיענסט די פראגע פון דער ליעבע פערדונקעלט צו האָבען דאָס מען קען איהר מעהר ניט ערקענען. די פאָעטען האָבען שנעל אַן אנטוואָרט אויף די פראַגע זיי זאָגען איינפאך אז די ווירקליכע ליעבע ענדיגט זיך קיין מאל ניט.

און ווען צוויי ליעבענדע מענשען שיידען זיך שפעטער ווייל זייער ליעבע איז קעלטער געווארען דאַן זאגען אונזערע דיכטער איינפאך „דאָס איז ניט געוועהן די ריכטיגע ליעבע".

דיעזע אנטוואָרט איז געווים ניט קיין שווערע און יעדער איינער וואָס בעטראַכט דאָס לעבען פון זיין ריכטיגער זייט קען דעם גוטען פאָעט טויזענדע ביישפיעלע געבען פון ליעבע־פערהעלטניסע, וועלכע האבען זיך אנגעפאנגען מיט דער גרעסטער ליידענשאפט אבער טראצדעם זיינען זיך די ליעבענדע אויסאנאנדער געגאנגען.

און ווען דער דיכטער וויל אונז ענטפערען מיט זיין געוועהנליכער פראזע, אז די ליעבע פון די צוויי מענשען איז ניט געוועהן די ריכטיגע, אזוי קען מען איהם זאפאָרט ענטפערען מיט דער פראַגע, וואו עס געפינט זיך אייגענטליך דער אונטערשיעד צווישען דער „ריכטיגער" ליבע און דער אונריכטיגער. ווי אזוי זאָל מען זיי ביידע אונטערשיידען, דען בייביידע געפונען מיר די זעלבע האנדלונגען די זעלבע צערטליכקייט די זעלבע אייפערזוכט. די זע.בע ראָמאַנטיק.

געווים עס גיבט פעלע, וואו די ליעבע ענדיגט זיך נאר מיט דעם לעבען. אבער אויך ביי דיעזע פעלע האנדעלט עס זיך נאר אום די מאכט דער געוואָנהייט, און דעם מאנגעל אין איינפלוס פון אנדערע זייטען. טראָץ דעם קען מען ניט אָבלייקענען, אז אזעלכע פעלע זיינען מעגליך. פאר דיעזע אויסנאהמס־פעלע איז די מאָנאגאמיע א נאטירליכער און בערעכטיגטער צושטאנד, דען ביי זיי איז די אויסערע פאָרם די ריינע אָבשפיעגלונג פון דעם אינערליכען פערהעלטנים פון צוויי מענשען.

אָבער ווען מען קען אויך נישט אבשטרייטען די מעגליכקייט פון אזעלכע ליעבעס־פערהעלטניסע, אזוי מוזען מיר דאָך צו געבען אז זיי בילדען נאָר אקליינע פאסט אונזיכטבארע מינאריטעט פון די אלגעמיינע געשלעכטליכע פערבינדונגען און זאגאר אונזערע פאעטען גיעבען דאָס צו.

ווי אבער זאלען האנדלען די צאהללאָזע אינדיווידוען, וועלכע פערבינדען זיך אין א בעשטימטען אויגענבליק, גלויבענדיג אז זייער ליעבע איז אן אייביגע, און וועלכער נאך מאָנאטען אָדער יאהרען פלוצלונג איינזעהען, אז זיי האבען בעגאנגען א גרויסען אירטהום?

זאלען זיך דיעזע א נדיווידוען פערבינדען אזוי שנעל ווי מעגליך?

אבער באלד ענדיגט זיך זייער ליעבע און די לעבענסלענגליכע פעראייניגונג פון אזעלכע פערזאָנען, איז דאן פונקט אזוי, אונערטרעגליך, ווי די חתונה וועלכע עס ווערט געשלאָסען צוליעב מאטעריעלע אינטערעסען.

אדער זאלען זיי זיך אפשר ניט פעראייניגען איידער זיי האָבען די פעסטע איבערצייגונג אז זייער ליעבע וועט געדויערען ביז צום טויט?

לוידער וואָלט דיעזע״ וועג געווען עטוואָס צו שווער, די וואהרע נאטור פון די געפיהלען לאָסט זיך ערשט שפעטער בעשטימען אבער קיינמאָהל ניט בעפאָר. אויף אזא אָן ארט מוזען די צוויי ליעבענדע מענשען ווארטען ביז צור גסיסה, איידער זיי קענען זיך זאָגען מיט א גוטען געוויסען די ווערטער:

„אונזער ליעבע איז געוועהן די ריכטיגע, דען זי האָט געדויערט

אזוי לאנג ווי דאס לעבען און יעצט קענען מיר זיך מיט דער גרעסטער בערוהיגונג בעגראבען לאזען"

ווען די מענשהייט וואלט פאדערן אזא א זיכערע איבערציינונג אלס די פארבעדינגונג צו דער חתונה, דאן וואלטען מיר איבערהויפט נים מעהר זעהן קיין חתן כלה אין דער וועלט.

עס איז געוועהן א גרויסער גליק, וואס שעקספיער'ס „אמעא און יוליא" זיינען געשטארבען יונגערהייט, ווען די טראגעדיע וואלט זיך ניט געענדיגט מיט דעם פינפטען אקט ווארהאפטיג איך בין ניט זיכער אויב די סימפאטיע פון די ביידע הערליכע יונגע לייט, וואלט זיך ניט האבען אבגעקיהלט, איך האב זאגאר שרעקליך מורא, אז ראמעא וואלט זיך גע־נומען נאך איינע מאנאטען א ליובאווניצע און יוליא וואלט זיך געט־רייסט מיט אן עדעלמאן פון ווערא‌נא. און עס וואלט דאך געוועהן אן ענטזעצליכע זאך, ווען דער ערפאלג פון דער „באלקאן־סצענע" זאל זיין א שיידונגס־פראצעס א גט צווישען ראמעא און יוליא.

איך געה אבער נאך וויטער אזוי ווי איך קען ראמעא און יוליא, וואלט זיך זייער ליעבע גאנץ געוויס געענדיגט אויף אזא אן ארט. זיי זיינען ביידע געוועהן זעהר יונג, זעהר ליידענשאפטליך און זעהר אונ־פערנינפטיג און עס איז אן אלטע ערפאהרונג, אז א ליעבע וואס ווערט געשלאסען אויף א באלל, און וועלכע ענטשטעהט דורך דעם ערשטען איינדרוק פון א שעהנער קערפערליכער ערשיינונג, קען ניט געדויערען פיעלע נעכט אין וועלכע מען „פערוועקסעלט דעם געזאנג פון דער נאכטי־גאל מיט דעם מארגען־גרוס פון דער לערכע."1)

קען מען אבער דארום בעהויפטען אז ראמעא און יוליא האבען זיך ניט געליעבט?

איך וויל זעהען דעם יעניגען וועלכער זאל אויפשטעלען אזא בעהויפ־טונג, און ווען די יונגע לייט וואלטען חתונה געהאט און זייער הייראט

1) די לערכע איז א פויגעל די גאנצע שטעלע בעציהט זיך אויף בעשטימ־טע סצענע פון שעקספיערס טראגעדיע ראמעא און יוליא.

וואלט געגומען א שלעכטע ענדע, דאן וואלט דאס נאר געווען א בעווייז געגען די פיזישע און מאָראלישע בערעכטיגונג פון דער חתונה.

און דער ווירקליכקייט געפינען מיר אונטער 10000 מענער און פרויען אפשר איין איינציגעס פּאר ביי וועלכען די ליעבע זאל זיך ערהאלטען פאר'ן גאנצען לעבען אהנע דאס די בעטרעפענדע פּערזאנען זאלען פיהלען א בעדירפניס צו אנדערע. אבער עס איז גאנץ זיכער אז די איבריגע 9999 מענשען האבען בעשטימטע פעריאדען אין זייער לעבען, וואו זיי האבען געפיהלט א שטארקען בעדירפניס צו פערקערען מיט אן אנדערען אינדיווידואום, זיי האבען געליטען, ווען זייער ווונש האט ניט געפונען קיין בעפריעדיגונג, און זיי זענען געוועהן גליקליך ווען זייער וואונש האט זיך ערפילט.

אָבער טראצדעם וואס זייער צונייגונג איז געוועהן די ליידענשאפטליכסטע וואס עס קען נאר געבען אין זייער ליעבע שפעטער קעלטער געווארען ווען זיי האבען געפונען די בעפריעדיגונג, וועלכע זיי האבען געזוכט.

האבען אזעלע מענשען אפשר קיין רעכט זיך צו פעראייניגען? גאנץ געוויס! זייער פעראייניגונג מוז זאגאר געפאָרדערט ווערען אום אינטערעסע דער מענשליכער ראסע. אבער יעצט קומט די צווייטע פראגע, קען דו חתונה, דיעזע לעבענס-לענגליכע קייט בעפריעדיגען די בעדירפניסע פון דיעזע מענשען?

איז זי פערטרעגליך מיט זייער גליק?

קיין עהרליכער בעאבאכטער פון דעם לעבען קען דיעזע פראגע ענטפערען מיט יא.

דער מענש איז טהאטזעכליך קיין מאנאגאמישעס טהיער און אלע מענשליכע איינריכטונגען וואס גרינדען זיך אויף דער מאָנאָגאמיע זיינען מעהר אָדער וועניגער אוננאטירליך דען זיי זענען נאר א לאסט פאר'ן מענשען. אלטע געוואָנהייטען און פאראורטהיילע בעווייזען גאר ניט געגען דיעזע ביאָלאָגישע טהאטזאכע.

לאָמיר נאָר בעאָבאַכטען די געהיימניסטע און צארטעסטע

געפיהלען אין די הערצער פון צוויי ליעבענדע מענשען. איז עס מעגליך, אַ דאָס געליעבטע וועזען זאָל אויספולען אין גאַנצען דעם פּלאַץ אין דעם הערצען פון דעם ליעבענדען וועזען אַזוי אַז עס בלייבט ניט מעהר קיין געפיהל, קיין וואונש, קיין בעדירפנים פאַר איין אַנדערעס וועזען.

איך לייקען דאָס גאַנץ ענטשיעדען. ווער עס איז אויפריכטיג דער מוז צו געבען, אַז מאַן און פרוי האָבען זאָגאַר אין דער העכסטער לייַדענשאַפט פון אַ יונגער ליעבע נאָך אַ דונקעלע עקע אין זייערע הערצער וואו עס געפונען זיך די קיימע פון אַנדערע סימפּאַטיען און בעדירפניסע.

מען קען דיעזע געהיימע געפיהלען אונטערדריקען, מען קען אפשר פערהינדערען, דאָס זיי זאָלען זיך ענטוויקלען אָבער מען פיהלט זייער עקזיסטענץ און יעדער ווייסט אַז זיי וועלען גרעסער און מעכטיגער ווערען, ווען מען לאָזט עס צו. ווי שלעכט עס זאָל נישט קלינגען פאַר אונזערע היפּאָקריטישע וועלט, אַזוי מיז איך עס דאָך אָפען זאָגען:

מען קען ליעבען מעהרער פּערזאָנען אין דער זעלבער צייט, מיט דער זעלבער צערטליכקייט, און מען ברויכט אבסאָלוט ניט ריידען קיין ליגען, ווען מען פערזיכערט יעדע פון די פערשיעדענע פּערזאָנען אויפריכטיג צו ליעבען.

ווי גרויס עס זאָל ניט זיין אונזער ליעבע צו אַ בעשטימטען וועזען, אַזוי פיהלען מיר דאָך אימער דעם איינפלוס פון דעם גאַנצען אַנדערען געשלעכט. דאָס ריינסטע, ליעבענדע ווייב בלייבט אימער אַ טהייל פון דער אַלגעמיינער ווירקליכקייט. און דער עהרליכסטער, ליבענדער מאַן בלייבט אימער נאָר אַ טהייל פון דער אַלגעמיינער מענליכקייט מיר פיהלען אימער די נאַטירליכע אַנציהונג פון דעם אַנדערען געשלעכט און אונטער געוויסע גינסטיגע אומשטענדען, קען זיך ענטוויקלען אויס דיעזער אַלגעמיינען אַנציהונג, אַ צונייגונג צו אַ בעשטימטען אינדיווידואום. אַזוי איז געוועהנליך די ערשטע ליעבע ניט אַנדערש, אַן איבערטראַגונג פון דער אַלגעמיינער געשלעכטס־אַנציהונג אויף אַ בעשטימטע פערקערפערונג פון דעם אַנדערען געשלעכט און אין דער רעגעל איז עס דאָס ערשטע וועזען מיט וועלכען מען ווערט נעהנטער בעקאַנט.

איך וויל דאָ אויסדריקליך ווידערהאָלען אז איך רעד יעצט נאָר פון דעם בעסערען און כאראקטער־פעסטען טהייל פון דער מענש־הייט, דען פון דעם דורכשניטס מענשען לאָהנט זיך איבערהויפּט נים צו ריידען.

די אונבעדינגטע טרייקייט ליעגט נים אין דער מענשליכער נאַטור; זי איז נים קיין פיזיאָלאָגישע ערשיינונג פון דער ליבע, און טראָצדעם מען פאָדערט זי, אַזוי איז דאָס נאָר דער אויסדרוק פון דעם עגאָאיסטישען געפיהל אין מענשען, אָבער קיינמאָהל נים אַ בעגרינ־דעטע נויטווענדיגקייט פון דער מענשליכער ראַסע.

דער בעסטער בעוויז, אַז די טרייקייט האָט נים וואָס צו טהאָן, מיט דעם נאַטירליכען צוועק דער ליבע, דער בעסטער בעוויז, אַז זי איז נים מעהר, ווי אַ קינסטליכע זאַך, אַן אויסדרוק פון זעלבסט־זוכט און געוועהנליכער עגאָאיזמוס. איז דער אונטערשיד צווישען די פער־פליכטונגען, וועלכע די געזעלשאַפט פאָדערט פונ׳ם מאַן, און וועלכע זי פאָדערט פון דער פרוי, ווען די געשלעכטליכע טרייקייט וואָלט גע־ווען אַן אָרגאַנישע נויטווענדיגקייט פונ׳ם מענשען, דאַן האָט דער מאַן פונקט די זעלבע מאָראַלישע פפליכטען, ווי די פרוי, אָבער דאָס איז נים דער פאַל, די פאָדערונג דער טרייקייט אין דער ליבע, איז נאָר אַ מאַניפעסטאַציאָן פון דעם מענשליכען עגאָאיזמוס; ווייל דער מאַן איז געווען שטאַרקער ווי די פרוי, דאַרום האָט ער אויסגעבילדעט די עפענטליכע מיינונג צו זיין פאָרטהייל און צום נאַכטהייל פון דער פרוי.

דער מאַן פאָדערט פון דער פרוי אונבעדינגטע טרייקייט, אָבער ער גיט איהר נים קיין רעכט דאָס זעלבע צו פאָדערען פון איהם. ווען די פרוי איבערטרעט דאָס געבאָט פון דער טרייקייט, דאַן האָט זי בע־גאַנגען אַ טויט־זינד און די אַלגעמיינע פעראַכטונג איז איהר שטראָף. ווען אָבער דער מאַן טהוט דאָס זעלבע, דאַן בעטראַכטעט מען עס פאַר אַ קליינעם פעהלער, מען שמייכעלט זאָגאר איבער די צאָלרייכע ליבעס־עפּיזאָדען אין לעבען פונ׳ם מאַן. און דאָביי דאַרפען מיר נים פערגעסען, דאָס דער מאַן איז די מעהרסטע פעלע דער איניציאַטאָר־

די אקטיווע פערזאן, וועלכער ברענגט די פפליכט פון דער טרייקייט מיט געשטימטע אבזיכטען און פולען בעוואוסטזיין, וועהרענד די פרוי שפילט געוועהנליך נאר א פאסיווע ראָלע און דער פאל פון יוסף און פיטיפר׳ס וויב, געהערט צו די גרעסטע זעלטענהייטען.

אין אינדיען האט דער ענגאַיזמוס פונ׳ם מאן ערדייכט זיין העכסטען גראד. דער אינדיער בעטראכטעט דאס וויב אלס זיין אב־סאלוטעט אייגענטהום און די פאָדערונג פון דער וויבליכער טרייקייט האט דארטען אנגענומען אזא גרויזאמע פאָרם, אז מען צווינגט זאגאר די אלמנה נאכצופאלגען איהר מאן אין דעם טויט, מען צווינגט די כלה צו בעשטייגען דעם שייטערהויפען און זיך לאזען פערברענען לעבעדי־גערהייט ווען איהר חתן איז געשטאָרבען. דער מאן אבער האט ניט די גרינגסטע פערפפליכטונגען, ווען זיין פרוי איז געשטאָרבען און די עפענטליכע מיינונג האלט עס פאר א זעלבסט פערשטענדליכע זאך, ווען ער זאל נעמען זאפארט א צווייטע פרוי.

אין אייראפא האט דער ענגאַיזמוס פונם מאן ניט ערדייכט אזא שרעקליכע פאָרם. נאר אייניגע פאעטען רעדען פון א טרייקייט זאגאר נאך דעם טויט, אבער זאגאר דיזע מענשעלאך זיינען וויניג־סטענס אויף אזוי פיל גערעכט, וואס זיי פאָדערען דיזע טרייקייט פון ביידע געשלעכטער. מענשען מיט א געזונטען פערשטאנד, גלויבען נאַ־טירליך ניט אין אזעלכע נארישקייטען; די אייראָפעאישע מאראל גיבט זאגאר צו—פראקטיש, ווי אויך טעאָרעטיש—אז די ליבע קען זיך ענדי־גען, זי גיבט צו אז מענשען קענען ליעבען מעהרערע מאָל אין לעבען און אז די טרייקייט ענדיגט זיך מיט דער ליבע. מען בעטראכט עס פאר גאנץ מאראליש, ווען א מאן אדער א פרוי, וועלכע האבען זיך גע׳גט פערהייראטהען זיך צום צווייטען מאהל אדער ווען אן אלמנה זאל זיך פערבינדען מיט א נייען מאן.

ווען די פרוי וואלט געווען שטארקער פאר דעם מאן, דאן וואל־טען אויך אונזערע בעגריעפע איבער די טרייקייט האבען א גאנץ אנדער פאָרם. דאן וואלט די פרוי געהאט דאס עפענטליכע פריוועלעגיום, צו

פערקעהרען מיט אנדערע מענער און דער מאן וואלט געווען דאס אָפּ־
פער פון דער עפענטליכער מיינונג.

עס איז זעהר שווער צו בעשטימען די נאטירליכע דויער פון דער
ליעבע, בעזאנדערס אין דער היינטינער געזעלשאפט, מיט אונזערע לע־
בערליכע מאראל־אנשויאונגען. דיא וויסענשאפטליכע בעאָבאַכטונגען
פון די העבער ענטוויקעלטע טהיר קלאַסען בעווייזען אונז, אז די לייי־
דענשאפט פון א בעשטימטען מענליכען טהיער צו א בעשטימטען וויב־
ליכען געדויערט נאר זעהר א קורצע צייט און זאגאר ביי די ווייניגע
טהיר־קלאַסען, וויא עס הערשט געוויסע טרייקייט, עקזיסטירט דיזע
טרייקייט נאר אזוי לאנג ביז צו דער געבורט פון דעם ערשטען קינד.
ווי שטאַלץ מיר זאלען ניט זיין אויף אונזער אייגענשאפט אלס מענ־
שען, אזוי איז עס דאך אַן אונבעשרייטבארע טהאטזאכע, דאס אום
אוים צו געפינען דעם אונטערשיעד צווישען נאטירליך און אוננאטיר־
ליך ביי׳ן מענשען, מוזען מיר אונטערזוכען די צושטענדע און בעדינ־
גונגען אינ׳ם טהיר רייך, דען די מענשליכע ראסע ווערט רעגירט פון
די זעלבע לעבענס געזעצע, ווי די טהיר וועלט. דיזע פערגלייכונגס
מעטהאָדע פיהרט אונז צום שלוס, אז די ליבע ענדיגט זיך דאַן, ווען
זי האט עררייכט איהר ציעל און ערפיהלט איהר אויפגאבע, פונקט ווי
דער הונגער ענדיגט זיך, ווען מיר האָבען בעפרידיגט דאָס בעדירפניסע
צו עסען. ווען דאס איז דער פאַל, דאַן האָט דיא התונה פערלאָרען
איהר אָרגאַנישע בערעכטיגונג און זי מוז ווערען פריהער אָדער שפּע־
טער א ליגען, זעלבסט דאַן, ווען זי איז געשלאָסען געוואָרען אוים ליבע.

געוויס, מען קען אָנפיהרען פילע ארגומענטען געגען דיזע אנזיכט,
וועלכע מוז אונז לאָג שער ווייזע פיהרען צור אָבשאפונג דער הייראַטה.
דאָס הויפּט ארגומענט איז פאָלגענדעס: עס איז מעגליך, אז דער
נאַטירליכער אינסטינקט פונ׳ם מענשען איז פאָליגאַמיש; (פאָליגאַמיע
איז דער געשלעכטליכער פערקעהר מיט פערשידענע מענער און פער־
שידענע פרויען) עס איז מעגליך, אז ער האָט דאָס בעדירפניס צו
פערקעהרען מיט פערשידענע וועזען פון דעם אנדערען געשלעכט. אָבער

דער מענש האָט אויך נאָך אַנדערע אינסטיקטען. עס איז גראָדע זיינע אויפגאַבע אַלס מענש, צו בעקעמפפען זיינע אינסטינקטען און בעדירפ־ניסע, ווען ער ערקענט, אז זיי זיינען שלעכט און שעדליך.

דיזעס ארגומענט האָט ליידער קיין פעסטען באָדען, פאר אַלעס איז עס לעכערליך צו בעצייכנען דעם פּאָליגאַמישען אינסטינקט אין מענשען אַלס שלעכט. וואָס פאר א בעווייזע קענען מיר ברייגגען פאר זיין שלעכט זיין? עס איז ביז יעצט נאָך ניט בעוויזען געוואָרען, דאָס די פּאָליגאַמיע זאָל זיין שעדליך פאר די ענטוויקלונג דער מענשהייט. און אזוי לאַנג מיר האָבען ניט אַזעלכע בעווייזע, קענען מיר איהר קיינמאָהל ניט בעטראַכטען פאר א שלעכטע זאַך. אים נעגענטהייל! מען האָט שוין געמאַכט די גרעסטע אַנשטרענגונגען דעם פּאָליגאַ־מישען אינסטינקט צו אונטערדריקען, אָבער אַלעס איז געווען אומזיסט.

די רעליגיאָן האָט די פּאָליגאַמיע פערפלוכט; דאָס געזעץ האָט איהר פערדאַמט; די עפענטליכע מיינונג ערקלעהרט איהר פאר אונ־מאָראַליש, טראָצדעם עקזיסטירט זי ביז אויפ׳ן היינטיגען טאָג אין אַלע קולטור לענדער, טראָץ מאָראַל און הייראַטה.

אונטער הונדערט טויזענד מענער געפינען מיר אפשר איין איינ־ציגען, וועלכער קען זאָגען מיט א גוטען געוויסען, אז ער האָט נאָר פּאַרקעהרט מיט איין ווייב אין זיין גאַנצען לעבען. ווען די פרוי בע־פאָלגט שטרענגער דאָס פּרינציפּ פון דער געשלעכטליכער טרייקייט, וויא דער מאַן, אַזוי איז עס ניט דערפאַר, ווייל זי האָט ניט קיין בע־דירפניס צו פערקעהרען מיט מעהרערע מענער, זאָנדערען נאָר דערפאַר, ווייל די אָפיציעלע מאָראַל בעוואַכט שאַרפער דאָס ווייב און בעשטראָפט זי האַרטער ווי דעם מאַן.

עס איז קלאָר און אונבעשטרייטבאַר, דאָס דער פּאָליגאַמישער אינסטינקט, וועלכער האָט זיך ערהאַלטען צום טראָץ פון אַלע שטראָ־פען און מאָראַל אַנשויאונגען, מוז זעהר טיעף בעגרינדעט זיין אין דער מענשליכער נאַטור, דען אונזע־ע גאַנצע ציוויליזאַציאָן איז ניט געווען אין שטאַנד איהם צו אונטערדריקען.

אן אנדערער ארגומענט פאר די בערעכטיגונג און נויטווענדיגקייט דער מאָנאָגאמיע איז פאָלגענדער:

עס איז וואהר, דער קווינט עסענץ פון דער מענשליכער ליבע איז ניט אנדערש, ווי דאָס נאַטירליכע באדירפניס געשלעכטליך צו פארקערען מיט א בעשטימטען אינדיווידואום. אָבער מיר געפינען נאָך א צווייטען עלעמענט אין דער ליבע, די גייסטיגע געמיינשאפט פון דעם געליבטען וועזען, די פריינדשאפט. און דיזער עלעמענט איז שטארקער און דויערהאפטער, ווי דער פילאָזאָפישער עלעמענט. עס איז גאַנץ געוויס, דאָס די געפיהלען, וועלכע פערבינדען אונז מיט א געליבטען וועזען, זיינען ניט מעהר די זעלבע, ווען מיר האָבען עררייכט אונזער ציעל, דעם בעזיץ פון דיזען וועזען. אָבער אויך אונזערע שפעטערע גע־פיהלען זיינען נאָך גענוג שטארק, גענוג מעכטיג, אום דעם וואונש און די נויטווענדיגקייט פון א לעבענסלענגליכען צוזאמענלעבען צו באגרינדען.

לאָמיר אלזא דיזען ארגומענט עטוואָס נעהער בעטראַכטען און אונטערזוכען זיין לאָגישע בערעכטיגונג.

עס איז מעגליך, דאָס ביי צוויי גייסטיג העכער שטעהענדע ווע־זען, וועלכע זיינען פערבונדען, דורך אן אידעאַלע פריינדשאפט, עס איז מעגליך, דאָס ביי דיזע מענשען האָט די מאָנאָגאמיע א פעסטע־רען באָדען, ווי געוועהנליך.

אָבער זאָגאר ביי די טרייעסטע און אידעאלסטע כאראקטערע, ווי מעכטיג עס זאָל ניט זיין זייער ליידענשאפט, אויך ביי זיי געפינען מיר א פערענדערונג אין זייער ליבע, נאָך דער ערשטער צייט פון דער חתונה אָדער נאָך דעם געבורט פונ׳ם ערשטען קינד. אפשר פיהלען זיי ניט אזוי שטארק דעם יאָך פון דער הייראטה, ווי אנדערע, אבער אויך זיי האָבען נישט קיין שוץ געגען א נייע ליידנשאפט, א נייע ליעבע, וועלכע זאָל אויפוועקען זייער בעדירפניס צו אן אנדער וועזען.

נאטירליך האָט די מאָנאָגאמיע א מעכטיגע אונטערשטיצערין, די געוואָהנהייט.

*

די געוואָנהייט איז אַ שוץ, ווען אויך אַ זעהר שוואַכער שוץ, נעגען דעם פּאָליגאַמישען אינסטינקט אין מענשען. ווען דאס צוזאַמענלעבען פון צוויי מענשען, וועלכע האָבען זיך געליבט פאַר אַ קורצע צייט, און וועלכע האָבען דאדורך בעוויזען אַ האַרמאָנישען געפיהל צווישען זיך, ווען אַזאַ צוזאַמענלעבען געדויערט לענגער, ווי די ליבע דאַן איז עס פיעל פאַך צוריקצופיהרען אויף די געוואָנהייט. די געוואָנהייט איז אין דיזען פאַל די מוטער פון דער טרייקייט.

אפשר פיהלען אַזעלכע פּערזאָנען ניט מעהר קיין שפור פון ליעבע צו אייגאַנדער, ווען זיי האָבען צוזאַמען געלעבט אַ קורצע צייט; אפשר עקזיסטירט מעהר זאָגאר קיין אינערליכע פריינדשאַפט צווישען זיי, אָבער די געוואָהנהייט האַלט זיי צוזאַמען.

ווען די וואָרצעל פון אַ בוים ווערט פערשטיינערט, דאַן פערליערט זי נאָך און נאָך אַלע איהרע פריהערדיגע אינערליכע בעשטאַנד טהיילע, וועלכע מוזען פּלאַץ מאַכען פאַר פרעמדע שטאָפען. דיזער פּראָצעס געדויערט אַ לאַנגע צייט. די אויסערליכע פאָרם פון דעם וואָרצעל בלייבט די זעלבע, אָבער איהרע אַמאָליגע אָרגאַנישע צוזאַמענזעצונג איז געוואָרען אַן אַנדערע. די אויסערליכע געשטאַלט פון דעם וואָרצעל איז געבליבען די אַלטע אָבער דער איגהאַלט האָט זיך פערענדערט.

די זעלבע ערשיינונגס-פאָרם געפינען מיר אויך אין דעם צוזאַמענלעבען פון געוויסע מענשען. ביי זיי איז די ליבע פערשוואונדען געוואָרען, ניט מיט אַ מאָהל, נאָר לאַנגזאַם, נאָך און נאָך, ביז זייערע געפיהלען זיינען אינגאַנצען פערשטיינערט געוואָרען. צו לעצט בלייבט נאָך נאָר די אויסערליכע פאָרם פונ׳ם צוזאַמענלעבען, אָבער דער איגהאַלט איז פערשוואונדען געוואָרען אין גאַנצען.

און דיזע אויסערליכע, קאַלטע און לעבענסלאָזע פאָרם איז טראָגט איהר טויטקייט שטאַרק און ווידערשטאַנד-פעהיג, דען זי איז בעגרינדעט אויף דער געוואָהנהייט.

ווען עס זיינען דאָ קינדער, דאַן איבערטראָגט זיך די צערטליכקייט פון די עלטערען אויף די קינדער און עס ענטשטעהט אַ נייע ליבע,

וועלכע פערבינדעט די עלטערען פעסט צוזאמען, טראצדעם, וואס ד־
ליעבע איז שוין לאנג פערשוואונדען געווארען.

אויסערדעם ווערט דער ליעבעס־אינסטינקט זעהר פיהל אבגע־
שוואכט דורך דאס באנד פון דער חתונה און ווען דיזעס באנד איז
אויך ניט גענוג שטארק צו דערשטיקען יעדע אנדערע נייגונג, אזוי זיי־
נען זיי דאך לייכטער צו אונטערדריקען, דען די חתונה האט געמאכט
אויס דעם צוזאמענלעבען א געוואהנהייט. צולעצט בלייבט נאר נאך
איבער א טיעפע און זיסע ערינערונג פון די פערגאנגענע ליעבעס־צייט
און דיזע ערינערונג שא:ט א געוויסע דאנקבארקייט צו דעם וועזען,
וועלכעס מען האט א מאהל געליבט. דיזע דאנקבארקייט איז אויך
נאך א געוויסע שטיצע פון דער מא:אגאמיע.

אבער טראץ אלע דיזע גרינדע, גיעבט עס דאך טויזענדע פעלע,
וואו קיין זאך איז אין שטאנדע צו אונטערדריקען א נייע ליידענשאפט,
וועדער די געוואהנהייט נאך קינדער, וועדער דאנקבארקייט נאך
ערינערונגען.

טהעארעטיש אנערקענט די געזעלשאפט אויך די בערעכטיגונג
פון דיעזע פעלע און אין פערשידענע, פארטגעשריטענע לענדער האט
זי איינגעפיהרט דיא שיידונג.

אבער אין דער פראקטיק בעפעסטיגט מען נאך דאס פאר־
אורטהייל פון דער מאנאגאמישער טהעאריע און די יעניגע פערזאנען,
וועלכע האנדלען נאך זייערע נייגונגען, מוזען פיהלען דעם דרוק פון
דער עפענטליכער מיינונג.

דיזעס פאראורטהייל און די פורכט פאר דער עפענטליכער מיי־
נונג זיינען די אורזאכען, ווארום פיעלע שוואכע כאראקטערע ציהען
פאר דעם ליגען פון דער ווארהייט. זיי ציהען פאר זיך גענענזייטיג צו
בעטריגען, אנשטאט עהרליך און פריי פונאנדער צו געהן.

אזוי לאנג די געזעלשאפט וועט ניט אנערקענען די בערעכטיגונג
פון פריי צו האנדלען אין דיעזע פעלע, זא לאנג די עפענטליכע מאראל,
וועט ניט אכטען יענע מענשען, וועלכע זיינען ענטשלאסען צו צוברע־

כען די פארם, ווען דער אינהאלט איז פערלארען געגאנגען, מענשען, וועלכע ווילען ניט פראסטיטואירען זייערע נאטירליכע געפיהלען, אזוי לאנג וועט אונזער געשלעכטס-לעבען בלייבען א קוועלע פון קארופציאן און היפאקריטיזמוס.

ערשט ווען די אלגעמיינע אנשויאונגס-ווייזע, וועט אנערקענען די נאטירליכע ליידענשאפטען און בעדירפניסע, ערשט דאן, וועט אונזער געשלעכטס-לעבען ערהאלטען זיין נאטירליכען און בערעכטיגטען כאראקטער.

— ענדע —

The Arbeiter Ring Library
Secy.
Treas.

פערלאג „ארבייטער פריינד“.

דער עקאנאמישער ליגען

פון

דר. מאקס נארדוי.

איבערזעצט פון ר. ראקער.

(דריטע אויפלאגע.)
(ארויסגעגעבען מיט דער הילף פון אנארכיסטישען פערבאנד.)

פרייז:—
אין ענגלאנד 3 פענס, — אמעריקא 10 סענס.

„ארבייטער פריינד“ דרוקעריי, 163 דזשובילי סטריט, א.

רייכטהום און ארמוטה.

קיינער פֿון די סאָציאַלע איבלען, וועלכע אונזער צוויליזאַציאָן האָט פֿעראורזאַכט, ווערט ניט געפֿיהלט פֿון דער גרויסער מאַיאָריטעט מענשען אַזוי שטאַרק און פֿאָרטוועהרענד, ווי דער עקאָנאָמישער איבעל. עס גיט מענשען, וועלכע בעשעפֿטיגען זיך קיינמאָל ניט מיט איבער נאַטירליכע און מעטאַפֿיזישע פֿראַגען, פֿאַר זיי איז גאַנץ גלייכגילטיג, צו גאָט עקזיסטירט אָדער די מאַטעריע; די ענציקליקאַ* פֿון'ם פאַפסט האָט פֿאַר זיי דעמזעלבען ווערטה ווי די דעסצענדענץ-טהעאָרי** און די בעגריפֿע גלויבען אָדער וויסען שפּילען ביי זיי קיין ראָלע ניט. אויך די פּאָליטיק לאָזט פֿילע מענשען פֿאָלשטענדיג קאַלט אונדי צאָהל פֿון פערזאָנען, וועלכע קימערען זיך גאַנץ ווייניג, צו מע רעגירט זיי אים נאָמען פֿון אַ פערזענליכען הערשער, אָדער אים נאָמען פֿון אַן אונפערזענליכער רעפּובליק, אַזוי לאַנג ווי דער שטאַט מאַניפֿעסטירט זיך פֿאַר זיי אויסשליסליך אין דער געשטאַלט פֿון אַ פּאָליציסט, אַ שטייער-איינגעהמער אָדער אַ דיאַדקאָ, איז פֿיל גרעסער, ווי פֿילע גלויבען. עס גיט אָבער ניט קיין קולטור-מענש, וועלכער בעשעפֿטיגט זיך ניט יעדען טאָג מיט דער פֿראַגע פֿון זיין פֿערדינסט און זיינע אויסגאַבען. זאָגאַר דער דומסטער און צוריקגעבליבענסטער מענש ווערט בעאיינפֿלוסט דורך די טעגליכע ערשיינונגען פֿון'ם עקאָנאָמישען לעבען. ווער עס האָט נאָר אין זיך אַ שפּור פֿון בעוואוסטזיין, פֿיהלט געוויסע מאַטעריעלע בעדירפֿניסע, ער איז אונצופֿרידען מיט די שוויריג-קייטען, וועלכע שטעלען זיך איהם ענטגעגען און עמפעהרט זיך, ווען ער געפֿינט ניט די מעגליכקייט זיי צו בעפֿרידיגען. מיט אַ ביטערען געפֿיהל פֿערגלייכט ער די אַנשטריינגונגען פֿון זיין אַרבייט מיט דעם גענוס, וועלכען זי פֿערשאַפֿט איהם און ער בעטראַכט די נאַטור פֿאַר אַ שטיפֿמוטער, וועלכע גיט צו אַנדערע אַלעס און צו איהם אַליין גאָרנישט.

---

*) ענציקליקאַ איז אַן עפֿענטליכע ערקלעהרונג פֿון'ם פאַפּסט, אין וועלכע די קאַטוילישע קירכע נעהמט שטעלונג צו אירגענד וועלכע פֿראַגען פֿון בעזאָנדערער וויכטיגקייט. די ענציקליקאַ גילט פֿאַר אונפֿעהלבאַר.

**) דעסצענדענץ-טהעאָרי, מיינט די לעהרע פֿון ענטוויקלונג, וועלכע אַנער-קענט קיינע צופֿעליגקייטען און אַבגעשלאָסענהייטען אין דער נאַטור, זאָנדערען אַ נאַטירליכען ענטוויקלונגס-פּראָצעס פֿון נידריגע פֿאָרמען צו אימער פֿאָלקאָמענערע.

הונגעריג פיהלט מען זיך אַלע פאַר שטונדען, מיד איז מען אַם ענדע פון יעדען אַרבייטס-טאָג; יעדעס מאָל, ווען אונזערע אויגען זעהען אַ אַך, וועלכע געפעלט אונז, פיהלען מיר דאָס בעדערפניס, איהר צו בעזיצען, דען דיזער נאַטירליכער אינסטינקט איז ניט מעהר ווי די מאַני־פעסטאַציאָן פון אונזער אינדיווידואַליטעט, און אַזוי זיינען מיר געצוואונגען דורך אונזער גאַנצען קערפערליכען צושטאַנד זיך פאָרטוועהרענד צו בעשעפטיגען מיט דער עקאָנאָמישער פראַגע און צו פערגלייכען אונזער פערזענליכע שטעלונג אין דעם אַלגעמיינעם פראָצעס פון פראָדוקציאָן און קאָנסומציאָן. עס גיט ניט קיין געזעלשאַפטליכעס פראָבלעם, וועלכעס איז אימשטאַנדע די מאַסען אויף אַזוי פיל אויפצורעגען, ווי די עקאָנאָמישע פראַגע. אין מיטעלאַלטער האָט מען בעוועגט מיליאָנען, ווען מע האָט גערעט פון דער רעליגיאָן; אַם ענדע פון דעם 18טען יאָהרהונדערט און זאָגאַר נאָך ביז אין מיטען פון דעם 19טען יאָהרהונדערט האָבען די פעלקער זיך בעגייסטערט פאַר די אידעאַלע בעדירפניסע דער אויפקלעהרונג און פאַר די פאָליטישע פרייהייט. היינט הערט מען נאָר דעם געשריי פאַר ברויט, וועלכער דריקט אויס די בעדירפניסע פון די מאַסען. דיזער געשריי איז דער גאַנצער אינהאַלט פון אונזער פאָליטיק, וועלכע פערזוכט פילע מאָל אָבצוציהען די אויפמערקזאַמקייט פון די פעלקער דורך סענזאַציאָנעלע קאָמעדיאַנטען-שפילע, דורך מלחמות און קאָלאָניזאַציאָן, דורך דינאַסטישע פורים-שפילעריי און פאַרלאַמענטאַרישע פלוידערייען, דורך העצערייען געגען איינצעלנע געזעלשאַפטס-קלאַסען און זאָגענאַנטע רעפאָרמען, אָבער שטענדיג האָט דער דרוק פון דער עפענטליכער מיינונג די רעגירונגען געצוואונגען, זיך ווידער צו בעשעפטיגען מיט דער גרויסער וועלט-פראַגע, מיט דעם עקאָנאָמישען פראָבלעם.

קרייץ-ציגע, אום צו בעפרייען דעם הייליגען קבר, זיינען היינט אַ זאַך דער אונמעגליכקייט, מע שלאָגט זיך היינט פאַר אַ גאָלדענע פליס*, פאַר אַ געזעלשאַפטליכען וואָהלשטאַנד; מע מאַכט מעהר קיינע רעוואָלוציאָנען פאַר אַ פאַפירענע קאָנסטיטוציאָן און דעמאָקראַטישע שלאַגווערטער, נאָר פאַר וויניגער אַרבייט און בעסערע עסענס.

אין קיין צייט איז דער געזעלשאַפטליכער גענענזאַץ צווישען רייכע און אָרעמע ניט געווען אַזוי שטאַרק און געוואַלדיג, ווי היינט צו טאָג. דיאיעניגע נאַציאָנאַל-עקאָנאָמען, וועלכע פאַנגען אָן זייערע וויסענשאַפטליכע ווערק מיט דער אַלטער בעהויפטונג, אַז דער פאָפעריזמוס, די אַרמוטה איז שוין אַזוי אַלט, ווי די מענשהייט זעלבסט, שפילען לייכטזיניג אָדער בעטריגעריש מיט פוסטע ווערטער. עס גיט אַן אַבסאָלוטע אַרמוטה און אַ רעלאַטיווע

*) דאָס גאָלדענע פליס מיינט אַ גאָלדענע שעפסען-פעל, וועלכע שפילט אין דער גריכישער מיטהאָלאָגי אַ בעדייטענדע ראָלע. אום די גאָלדענע פעל צו עראָבערען, האָבען זיך די גרעסטע העלדען פון גריכענלאַנד פעראייניגט אין אַ קריגס-צוג, וועלכער איז בעקאַנט אין דער געשיכטע אונטער דעם נאָמען דער אַרגאָנאַוטען-צוג.

אַרמוטה. אַבסאָלוטע אַרמוטה איז אַזאַ צושטאַנד, וואו דער מענש איז ניט אימשטאַנדע צו בעפֿרידיגען זיינע ווירקליכע בעדירפֿניסע, ד. ה. די יעניגע בעדירפֿניסע, וועלכע ווערען דירעקט פֿעראורזאַכט דורך זיין אָרגאַנישע לעבענס-טהעטיגקייט. ווען אַ מענש האָט ניט גענוג נאַהרונג, אָדער ווען ער קען נאָר בעקומען זיין טעגליכע נאַהרונג דורך אַזעלכע אַנשטריינגונגען, וואָס רויבען פֿון איהם אַוועק די נויטהיגע רוה, וועלכע זיין אָרגאַניזמוס פֿאָדערט, אום ער זאָל ניט אָבשטאַרבען און לאַנגזאַם צו גרונדע געהן, דאַן לעבט ער אין אַבסאָלוטער אַרמוטה. רעלאַטיווע אַרמוטה מיינט די ניטבעפֿרידיגונג פֿון אַזעלכע בעדירפֿניסע, צו וועלכע דער מענש איז קינסטליך צוגעוואוינט געוואָרען, וועלכע זיינען אָבער ניט אונבעדינגט נויטווענדיג צו ערהאַלטען זיין לעבען אין געזונדהייט. געוועהנליך קומט דער אינדיווידואום ערשט צום בעוואוסטזיין פֿון אַזעלכע בעדירפֿניסע, ווען ער פֿערגלייכט זיין אייגענע לעבענס-אויפֿפֿיהרונג מיט דער לעבענס אויפֿפֿיהרונג פֿון אַנדערע.

דער אַרבייטער פֿיהלט זיך אָרעם, ווען ער האָט ניט וואָס צו רויכערען אָדער ווען ער קען ניט טרינקען אַ גלעזעל בראַנפֿען; די קרעמערקע פֿיהלט זיך אָרעם, ווען זי קען זיך ניט קויפֿען אַ זיידענע קלייד און אויספּוצען איהר וואוינונג מיט איבערפֿליסיגע מעבעל; דער מאַן פֿון אַ בעסערע פּראָפֿעסיאָן פֿיהלט זיך אָרעם, ווען ער קען ניט אָבשפּאָרען אַ קליינעם קאַפּיטאַל פֿאַר די עלטערע יאָהרען אָדער צו פֿערזיכערען די צוקונפֿט פֿון זיינע קינדער. דיזע זאָרט אַרמוטה איז ניט נאָר אַ רעלאַטיווע, דען פֿאַר דעם אַרבייטער איז די קרעמערקע שוין אַ רייכע און אַ רייכער אַריסטאָקראַט, וועלכער איז אויפֿגעוואַקסען אין איבערפֿלוס, וואָלט דאָרטען געזעהן אָרעמקייט, וואו אַ קליינער בעאַמטער אָדער אַ בוכהאַלטער וואָלט געזעהן דעם גרעסטען לוקסוס; זי איז אויך אַ סוביעקטיווע אַרמוטה, דע זי עקזיסטירט נאָר אין די איינבילדונגס-קראַפֿט פֿון דעם בעטרעפֿענדען אינדיווידואום און די ניטבעפֿרידיגונג פֿון אַזעלכע בעדירפֿניסע קען ניט ברייגען קיין שאַדען פֿאַר זיין אָרגאַניזמוס. מיט איין וואָרט, דיזע זאָרט אַרמוטה איז קיין פֿיזיאָלאָגישע אַרמוטה און שוין דער אַלטער ד י אָ ג ע נ ע ס האָט געצייגט, אַז די רעלאַטיווע אַרמוטה איז נאָר דער גרענעץ פֿון דעם סוביעקטיווען גליקס-געפֿיהל, און דאָס מע קען זיך געפֿינען גאַנץ גוט, אַזוי לאַנג ווי מע קען בעפֿרידיגען די נויטווענדיגע בעדירפֿניסע פֿון דעם קערפּער.

פֿאַר דעם קולטור-מענש פֿון אונזער צייט, וועלכער איז אַ שקלאַף פֿון אַלע געוואוינהייטען און בעדירפֿניסע דער צוויליזאַציאָן, שיינט עס, דאָס די גרויסע מאַיאָריטעט דער מענשהייט האָט שטענדיג געלעבט אין רעלאַ-טיווער אַרמוטה און וואָס ווייטער מע בליקט צוריק אין דער פֿערגאַנגענ-הייט, אַלס גרעסער איז געווען די רעלאַטיווע אַרמוטה. די קליידער פֿון די מענשען זיינען געווען ניט אַזוי פֿיין ווי היינט און ניט אַזוי אָפֿט

געוועקסעלט געווארען ווי היינט; זייערע וואוינונגען זיינען געווען שלעכטער יעד נאהרונג איינפאכער, זייערע געצייג ניט אזוי אויסגעפיינערט; זיי האבען ניט געהאט אזוי פיל געלט און זייער היים איז געווען וויינינער ציסגעצירט. אבער דיזע רעלאטיווע ארמוטה איז ניט געווען אזוי שרעקליך נאר א געדאנקענלאזע ליאלקע געפינט עס טראגיש, ווען די פרוי פון א עקסקימאס קליידעט זיך אן מיט די פעל פון א ים-הונד, אום זיך צו בעשיצען געגען די קעלט, אנשטאט א זיידענע קלייד, און איך צווייפעל זעהר שטארק, דאס דער וואונש פון העגריך דעם 4טען, אז יעדער בויער זאל האבען פאר זונטאג א הון אין טאפ, האט ווירקליך בעגייסטערט די בויערען, אזוי לאנג ווי זיי האבען געהאט די מעגליכקייט זיך צו זעטיגען מיט רינד-פלייש. אבער די אבסאלוטע, די פיזיאלאגישע ארמוטה איז נאר די פאלגע פון אן אונגעזונטער צוויליזאציאן. אים נאטור-צושטאנד דער מענשהייט און זאגאר נאך אין די ערשטע פעריאדען דער קולטור איז אזא צושטאנד אונמעגליך. די ערשטע און וויכטיגסטע לעבענס-טהעטיגקייט פון יעדען ארגאנישען וועזען, פון דער מאנאדע* ביז צום העלפאנט, פון דער באקטעריע** ביז צום אייכענבוים איז דאס בעדערפניס צו זוכען גענוג נאהרונג פאר דער עקזיסטענץ. ווען עס געפינט ניט גענוג נאהרונג שטארבט עס אב און געהט צו גרונדע. אבער קיין ארגאנישעס וועזען פאסט זיך פרייוויליג צו צו א שטענדיגען מאנגעל אין די עקזיסטענץ-מיטלען. דאס איז א ביאלאגישעס געזעץ, וועלכעס בעהערשט אויך דעם מענשען. דער פרימיטיווער מענש אונטערווארפט זיך ניט רוהיג און שטילשווייגענד דער נויט; ער בעקעמפט און בעזיגט איהר אדער ער ווערט זעהר שנעל בעזיגט פון איהר. איז ער א יעגער און די טהירע פון וואלד פערלאזען די געגענד, אין וועלכע ער וואוינט, וועט ער אויפזוכען א בעסערע שטיק לאנד. איז ער אן אקערבויער און די ערד, וועלכע ער בעארבייט איז ניט גענוג פרוכטבאר, וועט ער פערלאזען דאס לאנד, אויף וועלכע ער לעבט, אין דעם אויגענבליק, וואס ער בעקומט די נאכריכט פון בעסערע און פרוכטבארערע געגענדען. ווען עס געפינען זיך אנדערע מענשען, וועלכע פערהינדערען איהם אין זוכען זיין נאהרונג, גרייפט ער זיי אן; ער הרג'עט אדער ווערט גע'הרג'עט. דער איבערפלוס איז דאן דער פרייז פאר זיין קראפט, דער לוין פאר זיין ענטשלאסענהייט.

אזוי האט זיך אנגעפאנגען דער שטראם פון דער פעלקערוואנדערונג. די מענשען פון אונפרוכטבארע געגענדען האבען פערלאזען זייער היימאטה, אום צו עראבערען די לענדער, וועלכע די נאטור האט געבענשט. דער אורשפרונג פון דעם העלדענמוטה פון א גייסעריך*, אן אטילא**,

*) מאנאדע איז די קלענסטע לעבענספארם און דער איינפאכסטער לעבענס-ארגאניזמוס.
**) באקטעריען זיינען די קלענסטע געוויקסע אין דער פלאנצען-וועלט.
*) גייסעריך איז געווען א קעניג פון די וואנדאלען, א האלבווילדער דייטשער פאלקס-שטאם, וועלכער האט געגרינדעט א בעזונדערע קעניגרייך אין נארד-אפריקא.

אַ ד זש י נ ג י ס־כ אַ ן*** אָדער אַ ווילהעלם פֿון נאָרמאַנדי**** איז דער מאָגען, און אויף די בלוטיגסטע און בעריהמטעסטע שלאַכט־פֿעלדער, פֿון וועלכע די פּאָעטען זינגען, ווערט ענטשידען מיט פֿייער און אייזען די פֿראַגע פֿון אַ מאָהלצייט. מיט איין וואָרט, דער פּרימיטיווער מענש דולדעט ניט די ווירקליכע אַרמוטה, ד.ה. דעם הונגער. ער קעמפּפֿט געגען דאָס שטילע עלענד און עראָבערט זיך דעם איבערפֿלוס אָדער ער פֿאַלט דורך דעם שווערד פֿון זיינע פֿיינדע, איידער די נויט האָט איהם לאַנגזאַם געטויטעט. אויך אין אַ צוויליזירטען צושטאַנד, וועלכער גרינדעט זיך נאָך אויף די פֿהיזיאָקראַטי*, איז די ווירקליכע אַרמוטה אונמעגליך. אַזוי לאַנג ווי אַ פֿאָלק קען נאָר דעם אַקער־בוי, די פֿיה־צוכט און די הויז־אינדוסטרי, קען עס אָרעם זיין אין עדעלע מעטאַלען און אין לוקסוס געגענשטענדע, אָבער זיינע מיטגלידער האָבען אימער גענוג צו עסען. ערשט דאַן, ווען דער מענש פֿערלירט די פֿערבינדונג מיט דער מוטער ערד, ווען ער רייסט זיך אָב פֿון דעם טרייען אַקער און פֿערלאָזט די גרויסע פֿרייע נאַטור, וועלכע פֿערזאָרגט איהם מיט ברויט און פֿרוכט, מילך און בהמות, פֿיש און יאַגד־טהירע, ערשט דאַן ווען ער בעהאַלט זיך הינטער די מויערען פֿון דער שטאָט און גיט אָפּ זיין אַנטהייל פֿון דער ערד, ווען ער קען ניט מעהר אַרויסנעהמען מיט זיינע אייגענע הענד די פּראָדוקטע פֿון דער טהיר־און פֿלאַנצען־וועלט אוים דעם גרויסען מאַגאַזין דער נאַטור, אום צו בעפֿרידיגען זיינע נויטווענדיגע בעדירפֿניסע, ערשט דאַן, ווען ער איז געצוואונגען אויסצוטוישען די פּראָדוקטען פֿון זיין אינדוסטריעלער אַרבייט געגען די נאַטור־פּראָדוקטען, וועלכע זיינען מאָנאָפּאָליזירט געוואָרען פֿון אַנדערע, ערשט דאַן גיט עס אַ מעגליכקייט, דאָס אַ קליינע מינאָריטעט זאָל קאָנצענטרירען אַלע רייכטהימער אין איהרע הענד און די גרויסע מאַסע זאָל לעבען אין אַ צושטאַנד פֿון אַבסאָלוטער אַרמוטה און פֿיזיאָלאָגישען עלענד.

אַ נאַציאָן, וועלכע בעשטעהט פֿון פֿרייע בויערען איז קיינמאָל ניט אָרעם. זי קען ערשט דאַן אָרעם ווערען, ווען איהרע מיטגלידער שמאַכטען

אין 455 האָט גייסעריך עראָבערט רוים און זיינע ווילדע קריגער האָבען צושטערט פֿילע קאָסטבאַרע קונסטווערק.

**) אַ ט י ל אַ איז געווען דער קעניג פֿון די הונען, וועלכע זיינען געקומען פֿון אַזיען און זיינען איבערפֿאַלען איירָאָפּאַ. ער איז געווען דער פֿעראורזאַכער פֿון דער זאָגענאַנטער פֿעלקער־וואַנדערונג, דען איבעראַל זיינען די פֿעלקער ענטלאָפֿען פֿאַר איהם. אין 451 איז ער בעזיגט געוואָרען פֿון די פֿעראייניגטע דייטשען און רוימער אין דער בלוטיגער שלאַכט פֿון שאַלאָן. נאָך זיין טויט איז זיין קעניגרייך זעהר גיך צופֿאַלען געוואָרען.

***) ד זש ע נ ג י ס־כ אַ ן איז געווען אַן אַזיאַטישער דעספּאָט און עראָבערער.

****) ווילהעלם פֿון נאָרמאַנדי איז איבערפֿאַלען ענגלאַנד מיט אַ אַרמיע, האָט די ענגלענדער בעזיגט אין דער בלוטיגער שלאַכט ביי הייסטינגס אין 1066 און איז געוואָרען קעניג פֿון ענגלאַנד.

*) פֿ ה י ז י אָ ק ר אַ ט י איז אַ געזעלשאַפֿטליכער צושטאַנד, אין וועלכען די מענשליכע פּראָדוקציאָן בעשעפֿטיגט זיך אויסשליסליך מיט אַקער־בוי.

אונטער דעם יאָך פֿון פֿעאָדאַליזמוס, ווען די באַראָנען רויבען אַוועק פֿון זיי די פּראָדוקטען פֿון זייערע אַקערס, ווען זיי צווינגען זיי דורך אַנדערע אַרבייטען צו פֿערנאַכלעסיגען די ערד, אָדער ווען די שטעט ווערען אַזוי צאָהלרייך, דאָס זיי ציהען אַוועק אַ גרויסען טהייל דער נאַציאָן פֿון'ם לאַנד. די מאָדערנע צוויליזאַציאָן פֿעראורטהיילט אַ גרויסען טהייל פֿון פֿאָלק, וועלכע פֿערגרעסערט זיך מיט יעדען טאָג, צו אַבסאָלוטער אַרמוטה, מיט דעם וואָס זי פֿערגרעסערט די שטעט אויף די קאָסטען פֿון דער לאַנד־בעפֿעלקערונג, מיט דעם וואָס זי בעגינסטיגט די ענטוויקלונג פֿון דער גרויס־אינדוסטרי אויף די קאָסטען פֿון דער טהיר־און פֿלאַנצען־פּראָדוקציאָן; אַזוי ענטוויקעלט זיך אַ צאָהלרייכע פּראָלעטאַריער־קלאַסע, וועלכע בעזיצט ניט קיין שטיקעל ערד, וואו דעם קאָפּ אַוועקצולייגען, אַ קלאַסע, וועלכע איז אַרויסגעריסען געוואָרען אויס די געוועהנליכע און נאָרמאַלע בעדינגונגען פֿון'ם מענשליכען דאַזיין, און וועלכע מוז שטאַרבען פֿון הונגער אין דעם אויגענבליק, ווען עס פֿערמאַכען זיך די פֿאַבריקען און וואָרקשאָפּס, און ווען קיינער וויל מעהר ניט קויפֿען זייער אַרבייטס־קראַפֿט.

אין אַזאַ צושטאַנד לעבען געגענווערטיג אַלע פֿעלקער אין מעריב־אייראָפּאַ, וועלכע מע בעטראַכט געוועהנליך פֿאַר די רייכסטע און צוויליזירטעסטע. זיי טהיילען זיך אָפּ אין אַ קליינע מינאָריטעט, וועלכע לעבט אין גרעסטען לוקסוס און איבערפֿלוס, און וועלכע ליידעט טהיילוויז פֿון אַ ריכטיגען פֿערשווענדונגס־וואַהנזין — און אַ גרויסע מאַסע, וועלכע קען נאָר עקזיסטירען אונטער די שרעקליכסטע אַנשטריינגונגען, און וועלכע קען טראָץ די שווערע אַרבייט ניט מאַכען קיין אַנשטענדיגען לעבען.

די מינאָריטעט ווערט מיט יעדען טאָג רייכער, דער געגענזאַץ פֿון איהרע מיטגלידער און דאָס פֿאָלק ווערט אימער גרעסער און געוואַלדיגער און זייער איינפֿלוס אין דער געזעלשאַפֿט וואַקסט פֿון טאָג צו טאָג. ווען מע רעט היינט וועגען דער וואַהנזיניגער פֿערשווענדונג פֿון אונזערע מיליאָנערען און מיליאַרדערען, געפֿינען זיך געוויסע קולטור־היסטאָריקער, וועלכע הויבען אָן מיטליידיג צו שמייכלען איבער אונזער אונוויסענהייט און בעווייזען אונז מיט אירגענד אַ לאַטיינישער שמאַטע, דאָס אין דער צייט פֿון'ם רוימישען קייזעררייך און זאָגאַר אין מיטעלאַלטער איז דער אונטערשיד צווישען רייכע און אָרעמע פֿיל גרעסער געווען ווי היינט צו טאָג. אַזעלכע בעהויפּטונגען זיינען ניט מעהר ווי אַ לעכערליכער געלעהרטער שווינדעל. רייכטהימער ווי די פֿון אַ וואַנדערבילד, אַ באַראָן הירש, אַ ראָטשילד אָדער אַ קרופּ, רייכטהימער פֿון הונטערטער מיליאָנען מאַרק, האָבען אין מיטעלאַלטער ניט עקזיסטירט. אין אַלטערטהום האָט פֿילייכט אַ סאַטראַפּ* אָדער אַ פּראָקאָנסול**, נאָכדעם ווי ער האָט

*) סאַטראַפּ איז געווען דער נאָמען פֿון יעדען שטאַטהאַלטער אין אַלטען פּערזיען.
**) פּראָקאָנסול איז אַ רוימישער שטאַטהאַלטער, פֿערוואַלטער פֿון אַ געוויסע פּראָווינץ אָדער לאַנד.

אויסגערויבט אַ גאַנצע פּראָווינץ אָדער אַ גאַנצען וועלט-טהייל, געהאַט
פּונקט אַזעלכע רייכטהימער, אָבער אַזאַ פערמעגען האָט נאָר עקזיסטירט
פאַר אַ קורצע צייט. אַזעלכע רייכטהימער זיינען געווען ווי די אוצרות
אין אַ צויבער-געשיכטע, מע האָט זיי היינט געוואונען און מאָרגען
פערלאָרען. זייער בעזיצער האָט געטרוימט אַ קורצען טרוים, פון וועלכען
די וואַפע פון אַ מערדער, די פערפאָלגונגען פון אַ הערשער און דער
צונעהמען פון זיין פערמעגען האָט איהם באַלד אויפגעוועקט. דאָס אַזעלכע
פערמעגענס זאָלען זיך האָבען איבערגעטראָגען בירושה פון פאָטער צום
זון נאָר דורך דריי גענעראַציאָנען און דאָס זייערע בעזיצער זאָלען האָבען
געקענט געניסען אין צופרידענהייט זייערע רייכטהימער, פאַר דעם געפינט
זיך ניט אין דער גאַנצער געשיכטע פון'ם רוימישען קייזעררייך און אויך
אין דער אָריענטאַלישער געשיכטע קיין איינציגער ביישפיל. אויך זיינען
די מיליאָנערען און מיליאַרדערען דאַן פיל זעלטענער געווען ווי היינט,
דען אין ענגלאַנד אַליין גיט עס 800 ביז 1000 פריוואַט-מענשען, וועלכע
בעזיצען אַריבער פינף מיליאָן מאַרק פערמעגען און די צאָהל פון די
מיליאָנערען אין גאַנץ אייראָפּאַ — ניט רעכענענדיג אַמעריקאַ און די איבריגע
וועלטטהיילען — בעטרעפט וויינינגסטענס הונדערט-טויזענד, אויב ניט
מעהר. אָבער אין קיין צייט האָט עס אויך ניט געגעבען אַזאַ געוואַלדיגע
מאַסע פון בעזיצלאָזע אינדיווידוען, אַבסאָלוטע אָרעמע אין דעם זין ווי
איך האָב עס פריהער דעפינירט, מענשען, וועלכע הויבען זיך אויף אין דער
פריה פון זייער געלעגער, ניטוויסענדיג, וואו זיי וועלען געפינען עטוואָס
צו עסען וועהרענד דעם גאַנצען טאָג און אַ געלעגער פאַר דער קומענדער
נאַכט. עס איז וואַהר, דער שקלאַף אין אַלטערטהום אָדער דער לייב-
אייגענער אין מיטעלאַלטער זיינען אויך געווען בעזיצלאָזע מענשען, דען
זיי אַליין זיינען געווען אַ שטיק אייגענטהום פון זייערע הערען, אָבער
זיי האָבען געהאַט די מעגליכקייט צו בעפרידיגען זייערע נויטווענדיגע
בעדירפניסע, דען זייערע הערען האָבען זיי פערזאָרגט מיט קליידונג,
נאַהרונג און וואוינונג. אין מיטעלאַלטער זיינען נאָר די וואַגאַבונדען,
שוואַרץ-קינסטלער און ציגיינער געווען ריכטיגע פראָלעטאַריער. קיין זאַך
אויף דער וועלט איז ניט געווען זייער אייגענטהום, אין ערגעץ איז ניט
געווען קיין טיש געדעקט פאַר זיי, די מיטעלאַלטערליכע רעכטס-אַנשויאונג
האָט זיי אפילו ניט געגעבען די טהעאָרעטישע בערעכטיגונג צו דיינקען,
אַז די פריכטע דער נאַטור עקזיסטירט אויך פאַר זיי. אָבער אום אַרויס
צו קומען פון דעם עלענד, צו וועלכען די אַלטע געזעלשאַפט האָט זיי
גרונדזעצליך פעראורטהיילט, האָבען זיי זיך געהאָלפען דורך בעטלעריי,
גניבה און רויב, און אָבוואָהל די מעהרסטע פון זיי זיינען געשטאָרבען
אויף'ן גאַלגאַז אָנשטאָט פון אַלטערס שוואַכקייט, זיינען זיי דאָך געוועהנליך
זאַט און פרעהליך געווען ביז צום עשאַפאָט.

דאָס מאַדערנע פראָלעטאַריאַט אין די גרויסע שטעט האָט קיינע

פֿאַרגענגער אין דער געשיכטע; עס איז אַ קינד פֿון אונזער צייט. דער מאָדערנער פּראָלעטאַריער איז עלענדער און אָרעמער פֿון דעם שקלאַף אין אַלטערטהום, דען ער האָט ניט קיין הער, וועלכער זאָל איהם געבען צו עסען און זיך זאָרגען פֿאַר זיין עקזיסטענץ, און אַבוואָהל ער איז פֿרייער ווי דער שקלאַף, בעשטעהט דאָך דער גרעסטער טהייל פֿון זיין פֿרייהייט אין דעם, וואָס ער קען פֿריי שטאַרבען פֿון הונגער. ער לעבט נאָך צום מאָל ניט אַזוי גוט ווי דער "אונעהרליכער מאַן(:)" אין מיטעלאַלטער, דען ער בעזיצט ניט די פֿרייע אונאַבהיינגיגקייט פֿון דעם אויסגעשטויסענעם וואַגאַבונד, ער רעוואָלטירט זעהר זעלטען געגען דער געזעלשאַפֿט און ער האָט ניט דעם מוטה צוצונעהמען דורך גניבה און רויב, דאָס וואָס די געזעלשאַפֿטליכע אָרדנונג גיט איהם ניט.

דער רייכער בעזיצט אַלזאָ היינט מעהר און דער אָרעמער וויניגער, ווי אין די אַמאָליגע צייטען. אויך דער פֿערשווענדונגס וואַהנזין פֿון די רייכע איז היינט גרעסער ווי אַמאָל געווען. מע דערצעהלט אונז שטענדיג פֿון די מאָהלצייטען פֿון לוקולוס*, וועלכע בעשעפֿטיגען נאָך היינט אַ געוויסע סאָרט היסטאָריקער און אַרכעאָלאָגען**. אָבער וואו איז דער מענש, וועלכער קען אונז בעווייזען, דאָס אין אַלטען רוים האָט מען פֿעסטע אַראַנזשירט, וועלכע האָבען געקאָסט אַריבער 400,000 מאַרק, ווי דער באַל פֿון אַ נויאָרקער קרעסוס***, פֿון וועלכען די צייטונגען האָבען אונז קירצליך בעריכטעט? אַ פּריוואַט-מאַן, וועלכער האָט זיינע געסט געגעבען נאַכטיגאַלען-צונגען-פּאַסטעטען צו עסען אָדער אַ גריכישע העטערע****, וועלכע האָט פֿערשיינקט אין רוים עטליכע הונדערט-טויזענד סעסטערצען האָבען ארויסגערופֿען אַזאַ סענזאַציאָן, דאָס אַלע דאַמאָלדיגע און שפּעטערע סאַטיריקער און היסטאָריקער האָבען זיך בעשעפֿטיגט מיט דעם. היינט רעט קיין מענש ניט פֿון די טויזענדער געלד-אַריסטאָקראַטען, וועלכע גיבען אויס 200,000 מאַרק פֿאַר אַן אַלטע קונסטווערק אָדער 600,000 מאַרק פֿאַר אַ פֿערד, קיינער רעט ניט פֿון די, וועלכע גיבען אַ פֿערקויפֿטע פּראָסטיטוטקע די געלעגענהייט צו פֿערשווענדען אַ מיליאָן מאַרק אַ יאָהר.

(:) אין מיטעלאַלטער האָט מען גערופֿען אַלע בעטלערס, וואַגאַבונדען, ציגיינער א.ז.וו. „אונעהרליכע מענשען"; זיי זיינען אויסגעשטויסען געוואָרען פֿון דער געזעלשאַפֿט און קיינער האָט ניט געהאַט קיינע בעציהונגען מיט זיי.

*) לוקולוס איז געווען אַ רייכער רוימישער אַריסטאָקראַט, וועלכער האָט זיך אויסגעצייכענט דורך זיינע וואַהנזיניגע פֿערשווענדונגען און בעזאָנדערס דורך די רייכע מאָהלצייטען, וועלכע ער האָט פֿעראַנשטאַלט פֿאַר זיינע פֿריינדע.

**) אַרכעאָלאָג מיינט אַלטערטהומס-פֿאָרשער.

***) קרעסוס דער קעניג פֿון לידיען איז בעקאַנט געווען צוליב זיינע געוואַלדיגע רייכטהימער. זיין קעניגרייך איז צושטערט געוואָרען 500 יאָהר בעפֿאָר דער קריסטליכער צייטרעכנונג דורך דעם פּערזישען קעניג צירוס.

****) העטערען זיינען געווען גייסטרייכע און אָפּטמאָל פֿילאָזאָפֿיש-געבילדעטע פּראָסטיטוטקעס אין אַלטען גריכענלאַנד. זייער פּראָפֿעסיאָן איז פֿערהייליגט געוואָרען דורך אַ ספּעציעלען רעליגיעזען קולטוס.

דער פֿערשווענדערישער לוקסוס אין אַלטערטהום און מיטעלאַלטער איז געווען אַ זעהר זעלטענע ערשיינונג, דערפֿאַר האָט ער אַרויסגערופֿען די אויפֿמערקזאַמקייט פֿון אַלעמען. אין די אַלטע צייטען האָט זיך דער לוקסוס נאָר מאַניפֿעסטירט אין אָבגעשלאָסענע געזעלשאַפֿטס-קרייזען. די בעזיצלאָזע מאַסע האָט זעלטען געהאַט די געלעגענהייט איהם צו זעהן. היינט צייגט זיך די פֿערשווענדונג פֿון די רייכע איבעראַל אין דער עפֿענטליכקייט, אויף די פּראָמענאַדען פֿון די גרויסע שטעט, אין די טהעאַטערע און קאָנצערט-הייזער, אויף די ספּאָרט-פּלעצער און אין די באַדע-ערטער. זייערע עקיפּאַזשען בעשפּריצען די הונגעריגע פּראָלעטאַריער מיט דעם שמוץ פֿון זייערע רעדער און זייערע דימאַנטען גלענצען דאָרט אַם פֿייערינסטען, וואו זיי פֿאַלען אין די אויגען פֿון די עלענדע און הײמלאָזע. זיי מאַכען די זשורנאַליסטען אַלס צושויער פֿון זייערע פֿערשווענדונגען און בענוצען די פּרעסע, צו פֿערעפֿענטליכען זייערע פֿעסטע און פֿייערטעג.

דער מאָדערנער פּראָלעטאַריער האָט אַלזאָ די געלעגענהייט צו פֿערגלייכען זיין פּערזענליכע לאַגע מיט דער לאַגע פֿון דעם קאַפּיטאַליסט; אַזאַ פֿערגלייך איז אין אַלטערטהום געווען אונמעגליך. די וואַהנזיניגע פֿערשווענדונגען פֿון אונזערע מיליאָנערען, וועלכע ער זעהט יעדען טאָג מיט זיינע אייגענע אויגען, ווערען פֿאַר איהם אַ גענויער מאַסשטאַב פֿאַר זיין אייגענעם עלענד, וועלכעס קומט איהם דורך דיזען פֿערגלייך ערשט צום בעוואוסטזיין. די אָרעמקייט איז זעלבסטפֿערשטענדליך ערשט דאַן אַן איבעל, ווען מיר פֿיהלען איהר סוביעקטיוו. אום דיזען גרונד פֿערגרעסערען די מיליאָנערען די ליידען פֿון די פּראָלעטאַריער, דורך די עפֿענטליכע מאַניפֿעסטאַציאָן פֿון זייער לוקסוס. זייער לעבען איז אַן עפֿענטליכעס שוישפּיל פֿון גענוס און לײדיגגעהן, וועלכעס מוז לאָגישער ווייזע אַרויסרופֿען די אונצופֿרידענהייט און דעם האַס פֿון די אָרעמע; און דיזעס מאָראַלישע גיפֿט ווירקט שטאַרקער אויף זייערע געדאַנקען ווי די מאַטעריעלע נויט.

אָבער אָנדייטענדיג דיזע מאָראַלישע שמערצען פֿון דעם מאָדערנעם פּראָלעטאַריער, וויל איך געוויס ניט בעהויפּטען, אַז זיין מאַטעריעלע נויט שפּילט אַ וויניגער וויכטיגע ראָלע. די גרויסע מאַסע פֿון די בעזיצלאָזע אין אונזערע זאָגענאַנטע קולטור-לענדער מאַכט איהר לעבען אונטער אַזעלכע קלעגליכע בעדינגונגען, ווי מיר געפֿינען זיי ניט ביי קיין איינציגעם פֿרייעס טהיר אין דער ווילדערניס. די וואוינונג פֿון דעם פּראָלעטאַריער אין די גרויסע שטעט איז פֿיל שמוציגער און אונגעזונטער, ווי די וואוינונג פֿון אַ גרויסען רויב-טהיר. ער איז פֿיל וויניגער געשיצט געגען די קעלט ווי זיי. זיין נאַהרונג איז גראַדע גענוג, ער זאָל ניט אויסגעהן פֿון הונגער מיט אַמאָל, אָבוואָהל אויך דער טהאַטזעכליכער הונגער-טויט איז אין אונזערע גרויסע שטעט אַ טעגליכע פּאַסירונג. אום צו בערוהיגען דאָס שלעכטע געוויסען פֿון די בעזיצענדע, האָבען די נאַציאָנאַל-עקאָנאָמען ערפֿונ-דען אַ פּוסטע פֿראַזע, וועלכע זיי רופֿען מיט דעם שטאָלצען נאָמען „דאָס

אייזערנע לוין־געזעץ״. לויט דיזען געזעץ קומט אויס, דאָס דער אַרבייטער פֿערדינט איבעראַל אַזוי פֿיל, אום אויף דעם בעטרעפֿענדען פלאַץ, וואו ער געפֿינט זיך, צו קענען מאַכען אַ לעבען. מיט אַנדערע ווערטער הייסט דאָס, אַז דער אַרבייטער איז שטענדיג זיכער אַזוי פֿיל צו פֿערדינען, וויפֿיל ער געברויכט, אום צו בעפֿרידיגען זיינע נויטווענדיגסטע בעדירפֿניסע. דאָס וואָלט ווירקליך ניט שלעכט געווען, ווען עס וואָלט אמת געווען. דאַן וואָלט דער רייכער געקענט רוהיג שלאָפֿען מיט דעם זיסען געדאַנק, דאָס אַלעס איז איינגעריכטעט ווי אַם בעסטען אין דיזער בעסטער פֿון אַלע וועלטען, און דאָס קיינער האָט ניט דאָס רעכט, איהם צו שטערען אין זיין פֿערדויאונג.

דאָס גאַנצע אונגליק איז נאָר, וואָס דאָס זאָגענאַנטע „אייזערנע לוין־געזעץ״ איז ניט מעהר און ניט ווייניגער ווי אַ יעזואיטישער שפיל מיט ווערטער. פֿאַר דיאיעניגע, וועלכע זיינען ניט אימשטאַנדע זיך אַרבייט צו פֿערשאַפֿען, קען עס אין גאַנצען ניט אָנגעווענדעט ווערען. און וועהרענד דער צייט, ווען דער פּראָלעטאַריער אַרבייטעט, קען ער זיך אין ערגעץ ניט אַזוי פֿיל אָבשפּאָרען פֿון זיין פֿערדינסט פֿאַר די שלעכטע צייטען, ווען ער געהט ארום אָהן אַרבייט. עס גיט אַלזאָ אַ געוויסע צייט אין יאָהר, ווען עס גיט נאָר פֿאַר איהם צוויי וועגען צו ערהאַלטען זיין עקזיסטענץ: אָדער ער מוז געהן בעטלען אָדער ער מוז לאַנגזאַם אָרגאַניש אָבשטאַרבען. אָבער דאָס „אייזערנע לוין־געזעץ״ קען זאָגאַר ניט אָנגעווענדעט ווערען אויף דיאיעניגע, וואָס אַרבייטען שוין יאָ פֿאַר אַ געוויסען טעגליכען לוין. וואָס איז דער מינימום פֿון דעם וואָס אַ מענש געברויכט, אום צו ערהאַלטען זיין לעבען? אָהנע צווייפֿעל אַזוי פֿיל, ווי ער דאַרף צו בעפֿרידיגען די בעדירפֿניסע פֿון זיין אָרגאַניזמוס און זיך פֿאָלשטענדיג צו ענטוויקלען קערפּערליך, אום צו עררייכען די נאַטירליכע גרענעצען פֿון זיין לעבען. וויבאַלד אַ מענש שטרויינגט זיך מעהר אָן, ווי זיין אָרגאַניזמוס קען פֿערטראָגען, וויבאַלד עס פֿעהלט איהם גענוגענד נאַהרונג, וואַרעמקייט און שלאָף, מוז ער צוגרונדע געהן דורך פֿיזיאָלאָגישעם עלענד. צופֿיל אַרבייט איז פֿאַר די אָרגאַנישע ענטוויקלונג פּונקט אַזוי שעדליך ווי צו ווייניג עסען און צו ווייניג עסען מיינט ניט אַנדערש ווי לאַנגזאַם שטאַרבען פֿון הונגער.

ווען דאָס „אייזערנע לוין־געזעץ״ וואָלט ווירקליך געווען דאָס, וואָס עס פּרעטענדירט צו זיין, וואָלט דער אַרבייטער אימער אימשטאַנדע געווען צו ענטוויקלען און צו ערהאַלטען זיין אָרגאַניזמוס לויט זיינע נאַטירליכע בעדינגונגען. עס גיט אָבער קיין ווינקעל ניט אין גאַנץ אייראָפּאַ, וואו דער אַרבייטער איז אימשטאַנדע עס צו טהאָן. דער אָפּטימיסטישער נאַציאָנאַל־עקאָנאָם, זעהענדיג, דאָס דער אַרבייטער פֿאַלט ניט באַלד טויט פֿון הונגער אַם ענדע פֿון יעדען אַרבייטסטאָג, און וויסענדיג, דאָס פּילע פּראָלעטאַריער ריידען זיך איין, אַז זיי זיינען זאַט, ווען זיי האָבען זיך

אָנגעפּילט דעם מאָגען מיט קאַרטאָפּעל, פּעררויבערען אַ פּיפקע אָדער טרינקען אַ גלעזעל שנאַפּס, טריאומפּירט מיט דער ריכטיגקייט פּון זיין „אייזערנעם לוין־געזעץ". אָבער פּלוצלונג קומט די סטאַטיסטיק און צייגט אונז, אַז דער דורכשניטליכער לעבענס־אַלטער פּון אַן אַרבייטער איז מיט אַ דריטעל און מאַנכעסמאָל זאָגאַר מיט אַ העלפּט קירצער, ווי דער לעבענס־אַלטער פּון די רייכע אינדיווידוען פּון דערזעלבער נאַציאָן, וועלכע לעבען אויף דעמזעלבען באָדען און אונטער דיזעלבע קלימאַטישע בעדינגונגען. ווער רויבט אַוועק די לעבענס־יאָהרען פּון די פּראָלעטאַריער, אויף וועלכע זיי אַלס קינדער פּון אַ געוויסע ראַסע און אַלס בעוואוינער פּון אַ געוויסען לאַנד האָבען דאָסזעלבע רעכט, ווי אַלע אַנדערע? ווער אַנדערש, אויב ניט דער הונגער, דאָס עלענד, די נויט, וועלכע צושטערען לאַנגזאַם זייער געזונדהייט און שוואַכען אָפּ די לעבענסקראַפּט פּון זייער אָרגאַניזמוס! דער טעגליכער אַרבייטס־לוין פּון דעם פּראָלעטאַריער איז נאָר גענוגענד, אום ער זאָל ניט אַוועקשטאַרבען מיט אַמאָל פּון הונגער און קעלט, ער קען איהם אָבער ניט שיצען געגען דעם לאַנגזאַמען הונגער־טויט און געגען די סיסטעמאַטישע פּערקירצונג פּון זיינע לעבענס־יאָהרען; די אַלגעמיינע סטאַטיסטיק וועגען די קראַנקהייטען און טויטעס־פּעלע אונטער דער אַרבייטער קלאַסע איז דער בעסטער בעוויז, אַז דאָס זאָגענאַנטע „אייזערנע לוין־געזעץ" איז ניט מעהר ווי אַ געמיינער און פּרעכער ליגען.

דאָס בילד פּון דערווירטשאַפּטליכער אָרגאַניזאַציאָן דער געזעלשאַפּט וואָלט ניט פּאָלשטענדיג געווען, ווען איך זאָל ניט דערמאָנען נעבען דעם פּערשווענדערישען מיליאָנער און דעם צו קראַנקהייט און פּריהצייטיגען טויט פּעראורטהיילטען פּראָלעטאַריער נאָך אַן אַנדער קלאַסע פּון בעזיצלאָזע, וועלכע ווערען אינערהאַלב דער היינטיגער געזעלשאַפּטס־אָרדנונג פּונקט אַזוי שטיפמוטערליך בעהאַנדעלט, ווי די אינדוסטרי־שקלאַפּען פּון די גרויסע שטעט. איך רייד יעצט פּון די געבילדעטע, פּון דער אינטעליגענץ אָהנע פּערמעגען, וועלכע מוזען פּערדינען זייער לעבען דורך גייסטיגע אַרבייט. גראַדע אויף דיזען געביט איז דער אָנבאָט פּון אַרבייטס־קרעפּטען פּיל גרעסער ווי דער פּערלאַנג. די זאָגענאַנטע ליבעראַלע קאַריערען זיינען אַזוי איבערפּילט, דאָס די יעניגע, וועלכע ווילען מאַכען זייער גליק אויף דיזען באָדען, דערשטיקען זיך געגענזייטיג און דער קאַמף אום דאַזיין צייגט זיך גראַדע היר אין זיין גרויזאַמסטער און העסליכסטער פּאָרם. דיזע אונגליקליכע, וועלכע שטרעבען אַלע נאָך אַן עפּענטליכער אָדער פּריוואַטער אַנשטעלונג און זוכען אַן ערפּאָלג אַלס לעהרער, קינסטלער, שריפּטשטעלער, דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, אַרכיטעקטען א.ז.וו. פּיהלען זייער עלענד פּיל טיפּער, ווי אַלע אַנדערע, צוליב זייער העכערע גייסטיגע ענטוויקלונג און זייערע אויסגעפּיינערטע עמפּפּינדונגען. זייער אינטימער פּערקעהר מיט די רייכע גיט זיי מעהר געלעגענהייט פּערזענליך צו פּערגלייכען זייער אָרעמקייט מיט דעם רייכטהום און לוקסוס פּון זייערע

הערען. דורך די געזעלשאַפֿטליכע פֿאָראורטהיילע זיינען זיי געצוואונגען צו אַ בעשטימטע לעבענס־אויפֿפֿיהרונג, וועלכע איז היגיעניש ניט פֿיל בעסער ווי די פֿון דעם געוועהנליכען פּראָלעטאַריער, נאָר עס קאָסט זיי פֿיל מעהר אָפּפֿער און שוויריגקייטען, און ווען עס געלינגט ווירקליך איינעם אָדער דעם אַנדערען פֿון זיי, זיך צו עראָבערען בעסערע לעבענס בעדינגונגען, איז עס אויף די קאָסטען פֿון זייער כאַראַקטער און די אונטערדריקונג פֿון זייער אייגענעם איך. פֿאַר שטאַרקע נאַטורען איז דאָס פֿיל שמערצליכער ווי די מאַטעריעלע אָרעמקייט. אַזעלכע אינדיווידוען לײדען סוביעקטיוו פֿיל שטאַרקער און דערפֿאַר טראָגען זיי דעם צוואַנג פֿון אונזער עקאָנאָמישער אָרדנונג ניט אַזוי געדולדיג ווי די פּראָלעטאַריער די בעזיצענדע רופֿען די יעניגע פֿון זיי, וועלכע האָבען געקעמפּפֿט אָהנע ערפֿאָלג, דעקלאַסירטע* און ריידען פֿון זיי מיט פֿעראַכטונג. אָבער גראַדע די דעקלאַסירטע זיינען די מוטהיגסטע פֿאָרקעמפּפֿער פֿון דער גרויסער אַרמעע, וועלכע בעלאַגערט די שטאָלצע פֿעסטונג פֿון דער מאָדערנער געזעלשאַפֿט, און וועלכע וועט איהר פֿריהער אָדער שפּעטער צושמעטערען.

די קוועלען פֿון רייכטהום.

לאָמיר יעצט אַנאַליזירען די איינצעלנע עלעמענטען פֿון דעם בילד, וועלכען מיר האָבען פֿאָרגעשטעלט אין ערשטען קאַפּיטעל. מיר האָבען אַלזאָ דעם רייכען, וועלכער לעבט אין לוקסוס און איבערפֿלוס, אָהנע אַריינצוטהאָן אַ פֿינגער אין קאַלטע וואַסער, דעם צו אָרגאַניזשער אָבשטאַרבונג פֿעראורטהיילטען פּראָלעטאַריער און דעם גייסטיגען אַרבייטער, וועלכער געהט צו גרונדע אונטער דעם דרוק פֿון אַ מערדערישער קאָנקורענץ. לאָמיר זיך צוערשט עטוואָס נעהנטער צוקוקען צו דער רייכער מינאָריטעט.

וואָס זיינען אייגענטליך די קוועלען פֿון דעם רייכטהום, וועלכען דיזע מינאָריטעט בעזיצט? אָדער זיי האָבען געקראָגען זייער פֿערמעגען בירושה און פֿערזוכען עס נאָר צו ערהאַלטען — אָדער זיי האָבען אַליין געשאַפֿען זייער רייכטהום און זוכען איהם שטענדיג צו פֿערגרעסען. וועגען דער ירושה וועלען מיר שפּעטער נאָך ריידען. פֿאָרלויפֿיג ווילען מיר נאָר בעמערקען, אַז דער מענש איז דאָס איינציגע לעבעדיגע בעשעפֿעניש,

*) דעקלאַסירטע זיינען אַזעלכע מענשען, וועלכע בעלאַנגען לויט זייער געבורט און ערציהונג צו דער בעזיצענדער קלאַסע, נאָר דורך די מאַטעריעלע נויט זיינען זיי אַריינגעשליידערט געוואָרען אין דאָס פּראָלעטאַרישע לאַגער.

וועלכער איבערטרייבט די נאַטירליכע פֿע־זאָרגונג פֿון זיינע קינדער אויף אַזוי וויט, דאָס ער שטעלט זיך ניט צופֿרידען מיט דעם פֿערזאָרגען די נעכסטע גענעראַציאָן, ניין, ער וויל אויך אַלע פֿאָלגענדע גענעראַציאָנען געבען די געלעגענהייט צו לעבען, אָהנע זיך צו דאַרפֿען זאָרגען און קוועלען.

די גרויסע פֿערמעגענס, וואָס האָבען זיך איבערגעטראָגען בירושה, פֿערמעהרען זיך געוועהנליך, אָהנע דאָס זייערע בעזיצער זאָלען עפּעס טהאָן צו דיזען פֿערמעהרונגס פּראָצעס. די גרויסע און אַלטע פֿערמעגענס בעשטעהען צום גרעסטען טהייל פֿון גרויסע לאַנד־בעזיצונגען אָדער הייזער און שטעט. דער ווערטה פֿון דער ערד און די הייזער שטייגט איבעראַל פֿון יאָהר צו יאָהר און וואָס מעהר די מאָדערנע צוויליזאַציאָן ענטוויקעלט זיך, אַלס רייכער און גרעסער ווערען די איינקינפֿטע פֿון די בעזיצער. די פּראָדוקציאָן ווערט בילליגער מיט יעדען טאָג און דער פּרייז פֿון די לעבענסמיטלען און וואוינונגען וואַקסט העכער און העכער.

עס גיט נאַציאָנאַל־עקאָנאָמען, וועלכע לייקענען אָב די פֿערטהייערונג פֿון די לעבענסמיטלען; אָבער זיי קענען זייערע אַנזיכטען נאָר פֿערטהיי־דיגען מיט סאָפֿיסטישע אַרגומענטען. עס איז וואָהר, אין די אַלטע צייטען, ווען די געגענזייטיגע פֿערבינדונגען און דער אַלגעמיינער פֿערקעהר זיינען נאָך ניט אַזוי ענטוויקעלט געווען ווי היינט, איז אַ הונגערס־נויט געווען אַן אָפֿטערע ערשיינונג און ווען עס האָט זיך געמאַכט אַ יאָהר, ווען די פֿרוכט איז שלעכט געראָטהען, איז דער פּרייז פֿאַר ווייץ און קאָרן אין איינצעלנע ערטער אַזוי טהייער געוואָרען, ווי עס וואָלט היינט קיינמאָל ניט געקענט טרעפֿען. דיזע מאָמענטאַלע פֿערטהייערונג פֿון די לעבענס־מיטלען און די שטענדיגע אונזיכערהייט פֿון די פּרייז־בעשטימונגען, וועלכע האָבען עקזיסטירט אין דער פֿערגאַנגענהייט, זיינען היינט ניט מעהר מעגליך, אָבער דער דורכשניטס־פּרייז פֿון פֿלייש און ברויט שטייגט אימער העכער און נאָר די אונפֿאָרזיכטיגע אויסבייטונג פֿון די ווייטע געגענדען אין אַמעריקאַ און אויסטראַליען האָט דיזען פֿערטהייערונגס־פּראָצעס אָבגעשוואַכט. אָבער אין דעם טאָג, ווען דאָס מאָדערנע רויב־סיסטעם וועט האָבען אויסגעפּרעסט די פֿרוכטבאַרקייט פֿון די נייע קאָנטינענטען און ווען דער פֿלוג וועט מעהר ניט געפֿינען קיין הערען־לאָזע לענדער צו בעאַרבייטען, אין דיזען טאָג מוז דער ווערטה פֿון די לעבענסמיטלען וואַקסען און וואַקסען, וועהרענד דורך די שטענדיגע פֿערפֿאָלקאָמנונג פֿון די מאַשינען און גרויסאַרטיגע אויסבייטונג פֿון די נאַטורקרעפֿטע מוז דער פּרייז פֿון די אינדוסטרי פּראָדוקטען אַראָבפֿאַלען אַלס טיפֿער און טיפֿער. דורך דיזע צוויי טענדענצען אין אונזער עקאָנאָ־מישען לעבען — דער שטייגען פֿון די לעבענסמיטעל־פּרייזען און דער פֿאַלען פֿון די פּרייזען פֿאַר אינדוסטרי־פּראָדוקטען — ווערט דער פּראָלעטאַריער אַלס אָרעמער און עלענדער און דער גרונדבעזיצער אַלס רייכער און פֿעטער. דער פּראָלעטאַריער מוז שאַפֿען אַלס גרעסערע

מאַסען אינדוסטרי־פּראָדוקטען, אום צו קריגען די נויטוועגדיגע נאַטור־פּראָדוקטען — דער גרונדבעזיצער קען אויסטוישען פון יאָהר צו יאָהר אַלס קלענערע מאַסען לעבענסמיטלען געגען גרעסערע מאַסען אינדוסטרי־פּראָדוקטען. דעם פּראָלעטאַריער ווערט פון טאָג צו טאָג שווערערער זיך צו זעטיגען און פאַר דעם גרונדבעזיצער ווערט אימער לייכטער צו פערשווענדען די אַרבייטס־פּראָדוקטען פון דעם פּראָלעטאַריער. עס איז אַלזאָ ניט קיין פערזענליכער פערדינסט, וועלכער מאַכט דעם יורש פון גרויסע גרונדבעזיצונגען אָדער הייזער אימער רייכער, ניין, עס איז די פערפוילטע עקאָנאָמישע אָרגאַניזאַציאָן פון אונזער געזעלשאַפט, וועלכע גיט איינצעלנע מענשען די מעגליכקייט צו מאָנאָפּאָליזירען די ערד, דאָס נאַטירליכע אַרבייטס־אינסטרומענט פון דער מענשהייט, און וועלכע צווינגט דעם בערויבטען פּראָלעטאַריער צו איבערפילען די גרויסע שטעט, וויל דאָרטען איז דער איינציגער פּלאַץ פאַר איהם צו פערדינען זיין לעבען.

נייע פערמעגענס ווערען בעשאַפען דורך האַנדעל, ספּעקולאַציאָן און גרויס־אינדוסטרי. פון אַזעלכע פעלע, וואו איינצעלנע אינדיווידוען געווינען דורך אַ צופאַל גרויסע רייכטהימער, ווי צ.ב.ש. דורך די ענטדעקונג פון גאָלד־מינען, דימאַנטען־פעלדער אָדער פעטראָליום־קוואַלען, וועלכע זיי קענען אויסאַרבייטען פאַר זייער פערזענליכען פאָרטהייל, דען לויט אונזערע מאָדערנע אייגענטהומס־בעגריפע איז דאָס גאַנץ גערעכט, פון אַזעלכע פעלע ווילען מיר גאָר ניט ריידען, דען זיי טרעפען זעהר זעלטען און זיינען ניט מעהר ווי אויסנאַהמען. אָבער טראָץ דעם האָבען דיזע אויסנאַהמען אַ טהעאָרעטישען ווערטה געגען אַן אַנדער זאָגענאַנטע וויסענשאַפטליכע טהעזע, פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמי, וועלכע בעהויפּטעט, דאָס קאַפּיטאַל איז אין יעדען פאַל ניט אַנדערש ווי קאָנצענטרירטע אַרבייט. וואָס פאַר אַן אַרבייט רעפּרעזענטירט צ.ב.ש. אַ דימאַנט אַזוי גרויס ווי דער קאַפּ־אי־נאָאָר*, וועלכען אירגענד אַ מענש האָט געפונען אויף דעם באָדען פון זיד־אַפריקאַ און פערקויפט פאַר איינינע מיליאָן? אַ פּראָפעסאָר דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמי האָט נאַטירליך זאָפאָרט אַן ענטפער אויף דיזער פראַגע: ער וועט אונז ערקלעהרען, אַז דער עדעלשטיין איז ניט מעהר ווי דער לאָהן פאַר אַ געוויסע אַרבייט. דער געפינער פון דעם שטיין האָט זיך נעמליך געדאַרפט איינבויגען, אום איהם אויפצוהייבען, פאָלגליך האָט ער געטהאָן אַן אַרבייט. די אָפיציעלע וויסענשאַפט איז נאַטירליך זעהר צופרידען מיט אַזאַ ערקלעהרונג און פרעהט זיך, וואָס די טהאָרי איז גערעטעט געוואָרען. דער געזונטער מענשען־פערשטאַנד אָבער שפּייט אויף אַזעלכע פאַלשע וויסענשאַפטען, וועלכע זיינען ערפונדען געוואָרען פון דומקעפּ און פאַר דומקעפּ, און וועלכע

*) קאָפּ־אי־נאָאָר איז דער נאָמען פון דעם ווערטהפאָלסטען דימאַנט פון די ענגלישע קרוין־יואוועלען. דער נאָמען איז אַן אינדישער און הייסט „באַרג פון ליכט".

האָבען דעם ספּעציעלען צוועק צו ענטשולדיגען און רעכטפערטיגען דורך סאָפיסטישע ריידענסאַרטען די אונגערעכטיגקייטען פון אונזער עקאָנאָמישען ליגען.

האנדעל און ספּעקולאציאָ.

דער געזעצליכער האנדעל, ד. ה. דער האַנדעל, וועלכער פערמיטעלט דעם פערקעהר צווישען דעם קאָנסומירער און פּראָדוצירער, און וועלכער לאָזט זיך בעצאָהלען פאַר זיין פערמיטלונג דורך אַ געוויסען שטייער, וועלכען ער לייגט אַרויף אויף דעם לעצטען קויפער דורך אַ מעהר אָדער וויניגער שטאַרקע פערגרעסערונג פון׳ם פרייז, איז אין אונזער צייט נאָר זעלטען די קוועלע פון גרויסע רייכטהימער. עס גיט צו פילע מענשען, וועלכע ווילען ניט מעהר, ווי מאַכען אַ לעבען און די קאָנקורענץ צו בעקומען דעם קויפער אויף זיין זייט, איז אַזוי גרויס, דאָס דער קויפמאַן קען ניט האָבען קיין גרויסען געווין פון דעם. די אַלגעמיינע טענדענץ פון דעם גרויסען און דעם קליינעם האַנדעל איז צו אונטערדריקען דעם איבערפליסיגען פערמיטלער און דעם פּראָדוצירער דירעקט צו פערבינדען מיט דעם קויפער און דעם פערקויפס־פרייז פון דעם פערמיטלער אַזוי טיף אַראָבצודריקען, דאָס ער איז ניט פיל העכער ווי די הערשטעלונגס־קאָסטען פון די פּראָדוקטען. עס איז לייכט צו בעגרייפען, דאָס אונטער אַזעלכע בעדינגונגען קען דער פערמיטלער ניט מאַכען קיין גרויסע גליקען.

אָבער דער געווין פון דעם קויפמאַן קען ווערען פיל גרעסער, רויבעריש גרויס, ווען עס געלינגט איהם צו פערניכטען די פרייע קאָנקורענץ אָדער איהר אַם וויניגסטענס אָבצושוואַכען. ווען עס געלינגט אימיצען צו בעקומען געוויסע פּראָדוקטען אונטער שווערע אומשטענדען, צ.ב.ש. אויס די אינערע טהיילען פון אַפריקאַ אָדער פון די ווילדע פעלקער אין אַזיען, קען ער זיי פערקויפען מיט אַ גרויסען געווין, דען די צאָהל פון אַזעלכע מענשען, וועלכע זיינען בערייט אַוועקצוגעבען זייער לעבען און געזונדהייט פאַר די עראָבערונג פון רייכטהימער איז דאָך נאָך צו קליין און אויף אַ געוויסע צייט וועט ער האָבען די געלעגענהייט צו פערקויפען אָהנע קאָנקורענטען. אָבער אַזאַ מין אויסבייטונג אָהנע קאָנקורענץ קען זיך לאַנג ניט האַלטען, דען וואָס לייגער אַזעלכע האַנדעלס־בעציהונגען האַלטען אָן אַלס מעהר פערשווינדען די געפאַהרען און דורך דאָס געזעץ פון דער אַלגעמיינער קאָנקורענץ ווערען די אונבעקאַנטע לענדער אַלס

צוגענגליכער פאַר אונז. אין צוואַנציג אָדער דרייסיג יאָהר אַרום וועט מען אויף דיזע אַרט און וויזע מעהר ניט מאַכען קיינע גרויסע רייכטהימער. עס וועט פונקט אַזוי לייכט זיין צו רייזען נאָך צענטראַל־אַפריקאַ, צענטראַל־אַזיען אָדער כינאַ, ווי אין אירגענד וועלכע שטאָט אין אייראָפּאַ אָדער אַמעריקאַ און דורך די קאָנקורענץ וועט דער איינקויפס־פּרייז פון די פּראָדוקטען ווערען אַלס גרעסער און דער פערקויפס־פּרייז אַלס קלענער און צו לעצט וועט אַ הענדלער, וועלכער האַנדעלט מיט העלפאַנטען ציינער אין אַפריקאַ אויך נאָר מאַכען אַ לעבען, פונקט ווי אַ קרעמער אין אַ קליינע שטעטעל, וואָס פערקויפט שמעק־טאַבאַק.

עס גיט נאָך אַ וועג צו מאַכען אונגעהייערע פּראָפיטען: ווען עס געלינגט איינעם אָדער מעהרערע קויפּלייטע צו מאָנאָפּאָליזירען אַ נויט־ווענדיגען אַרטיקעל, דאָס קיינער קען איהם ניט בעקומען, ווי נאָר דורך זיי און אויב ער וויל ניט בעצאָהלען דעם פּרייז, וועלכען די רויבערס פאָדערען פון איהם, קען ער איהם אין גאַנצען ניט בעקומען. נאָר אַזאַ מין געשעפט בעלאַנגט שוין ניט מעהר צו דעם געזעצליכען האַנדעל, געוויסע רעגירונגען, ווי צ.ב.ש. די פראַנצויזישע בעטראַכטעט עס פאַר אַ פערברעכען און עס בילדעט אייגענטליך די בריק צו דער צווייטער גרויסער קוועלע פון רייכטהום, צו דער ספּעקולאַציאָן.

די ספּעקולאַציאָן איז איינע פון די שרעקליכסטע קראַנקהייטען פון אונזער עקאָנאָמישען אָרגאַניזמוס. עס גיט חכמים, וועלכע געפינען שטענדיג אויס, דאָס אַלעס איז גוט און שעהן און זיי האָבען אויך געזוכט צו פערטהיידיגען די ספּעקולאַציאָן, זיי האָבען איהר בערעכטיגט, געפונען פאַר נויטווענדיג און גערעט פון איהר מיט בעגייסטערונג. אָבער איך וועל דיזע אונפאָרזיכטיגע לויב־רעדנער באַלד בעווייזען, וואָס זיי פערטהיידיגען. דער ספּעקולאַנט שפּילט אין ווירטשאַפטליכען לעבען די ראָלע פון אַ פּאַראַזיט. ער פּראָדוצירט קיין זאַך ניט, ער טהוט נאָך צום מאָהל ניט דעם צוויפעלהאַפטען דינסט פון אַ פערמיטלער, ווי דער קויפמאַן, זיין גאַנצע טהעטיגקייט בעשטעהט אין דעם, אַוועקצורויבען פון די פּראָדוצירער סיי דורך שווינדעל, סיי דורך גוואַלד דעם גרעסטען טהייל פון זייער פערדינסט. דער ספּעקולאַנט איז אַ רויבער, אַ באַנדיט, וועלכער רויבט אַוועק דעם פּראָדוצירער זיינע פּראָדוקטען פאַר אַ שפּאָט־פּרייז און צווינגט דעם קאָנסומענט זיי פיל טהייערער אָבצוקויפען פון איהם. די וואַפע מיט וועלכע ער איבערפאַלט דעם פּראָדוצירער און קויפער איז אַ דאָפּעלטע און רופט זיך: „שטייגען און פאַלען". ער בענוצט זיך מיט זיין מאָרד־געוועהר אויף די פאָלגענדע אַרט און וויזע: אויב ער האָט זיך פאָרגענומען אויסצופּלינדערען די פּראָדוצירער, פערקויפט ער אין אַ שעהנעם טאָג פּראָדוקטען, וועלכע ער בעזיצט ניט, פאַר אַ ביליגערען פּרייז ווי זייער מאָמענטאַנער מאַרקפּרייז און פערשפּרעכט דעם קויפער, אַז ער וועט זיי איהם שיקען אין 14 טעג, אַ מאָנאַט אָדער דריי מאָנאַט.

דער קויפֿער איז נאַטירליך צופֿרידען פֿון דעם געשעפֿט און קויפֿט בעסער ביי דעם ספּעקולאַנט ווי ביי דעם פּראָדוצירער. דער פּראָדוצירער האַלט זיך יעצט מיט זיינע פּראָדוקטען, דען דער קויפֿער וויל זיי ניט קויפֿען, דערפֿאַר ווייל דער ספּעקולאַנט האָט זיי איהם שוין פֿערקויפֿט פֿאַר אַ ביליגערען פּרייז. ווען ער איז רייך און האָט צייט צו וואַרטען, איז דער ספּעקולאַנט געצוואונגען צו בעצאָהלען דעם פּרייז, וועלכען ער פֿאָדערט, דען ער מוז אָבליפֿערען די פּראָדוקטע אין דער בעשטימטער צייט — אַזוי איז מעגליך, אַז פֿון דעם רויבער זאָל ווערען אַ בערויבטער. אָבער דאָס קומט זעלטען פֿאָר, דען געוועהנליך איז דער פּראָדוצירער געצוואונגען זיינע פּראָדוקטען דירעקט צו פֿערקויפֿען און דאַן מוז ער אַזוי לאַנג אַראָבלאָזען פֿון'ם פּרייז, ביז ער געפֿינט ענדליך אַ קויפֿער. יעדענפֿאַלס איז ער געצוואונגען צו פֿערקויפֿען ביליגער ווי דער ספּעקולאַנט, וועלכער ווערט דאַן געוועהנליך דער קויפֿער, ווייל דער אייגענטליכער קאָנסומענט האָט שוין פֿריהער געמאַכט ביי איהם זיינע בעשטעלונגען. דער פּראָדוצירער געהט פֿילייכט דאַדורך צו גרונדע ביי דיזען געשעפֿט, אָבער וואָס מאַכט עס, אַזוי לאַנג ווי דער ספּעקולאַנט האָט פֿון איהם אַרויסגעשניטען זיין פֿונט פֿלייש.

איז דער פּלאַן פֿון דעם ספּעקולאַנט געריכטעט געגען דעם קויפֿער, זאָ קויפֿט ער פֿון דעם פּראָדוצירער אַלע פּראָדוקטען, וועלכע ער קען נאָר בעקומען צו דעם פּרייז, וועלכען מע פֿאָדערט פֿון איהם. ער קען דאָס זעהר לייכט מאַכען, דען ער דאַרף ניט אויסלייגען קיין פּעני, ער גיט נאָר זיין פֿערשפּרעכען, דאָס איז אַלעס און דאָס געלד דאַרף ער ערשט בעצאָהלען אין וואָכען אָדער מאָנאַטען אַרום. אַזוי איז דער ספּעקולאַנט געוואָרען דער אייגענטהימער פֿון פּראָדוקטען, אָהנע צו בעצאָהלען אַ הייפּעני און דער קויפֿער איז געצוואונגען צו קויפֿען די פּראָדוקטען ביי'ן ספּעקולאַנט און מוז בעצאָהלען דעם פּרייז, וועלכען ער פֿאָדערט. דער ספּעקולאַנט נעהמט מיט איין האַנד דאָס געלד פֿון דעם קויפֿער, לאָזט אַראָפּ אַ מעגליך גרויסען טהייל אין זיינע קעשענעס און דעם רעשט גיט ער מיט דער אַנדער האַנד דעם פּראָדוצירער. אויף אַזאַ מין אַרט ווערט דער ספּעקולאַנט רייך און מעכטיג אָהן אַרבייט און אָהנע נוצען פֿאַר דער געזעלשאַפֿט. דאָס קאַפּיטאַל גיט איהם די בעסטע געלעגענהייטען, מיט דעם וואָס ער גיט איהם אונבעגרענעצטען קרעדיט. ווען אירגענד אַן אָרעמער אַרבייטער וויל זיך מאַכען זעלבסטשטענדיג, האָט ער די גרעסטע שוויריגקייטען, יעמאַנד זאָל איהם אויסבאָרגען אַזוי פֿיל געלד, אום ער זאָל קענען קויפֿען זיינע נויטווענדיגע געצייג און קענען לעבען ביז ער האָט פֿערקויפֿט די ערשטע שטיק אַרבייט; אָבער ווען אירגענד אַ פּרעמדער פּאַראַזיט, וועלכער האָט בעשלאָסען צו לעבען אויף די קאָסטען פֿון אַנדערע, וויל אויספֿיהרען ספּעקולאַטיווע געשעפֿטען, געפֿינט ער שטענדיג פּראָדוצירער און קויפֿער, וועלכע גיבען איהם מיט

פֿערגניגען קרעדיט, דען יעדער איינער זאָגט זיך, אַז ער האָט ניט וואָס צו ריזיקירען, דען דער קרעדיט איז נאָר אַ טהעאָרעטישער. דער פּראָדוצירער גיט ניט אַרוים די פּראָדוקטען פֿון זיין האַנד, ער גיט נאָר דעם פֿערשפּרעכען, אַז זיי וועלען זיין פֿאַרטיג אין אַ בעשטימטען טאָג און פֿאַר אַ בשעטימטען פּרייז מיט דער בעדינגונג נאַטירליך, דאָס ער קריגט בעצאָהלט דאַפֿיר באַארעס געלד. דער קויפֿער דאַרף אויך ניט איינצאָהלען דעם קויפֿס-פּרייז אין פֿאָראויס, ער דאַרף נאָר געבען דעם פֿערשפּרעכען, צו בעצאָהלען אין דעם טאָג, ווען ער בעקומט די וואַרע. דיזער טהעאָרעטישער קרעדיט איז אָבער פֿאָלשטענדיג גענוג, אום דער ספּעקולאַנט זאָל קענען אָנזאַמלען אונעהייערע רייכטהימער פֿון גאָרנישט.

יעדער אַרבייטער, אָהן אַן אויסנאַהמע, איז דער שקלאַף פֿון דער ספּעקולאַציאָן. דער ספּעקולאַנט בערעכענט שוין אין פֿאָראויס אַלע אונזערע בעדירפֿניסע, ער קויפֿט אַלע געגענשטענדע, וועלכע מיר בעדאַרפֿען — און ער געברויכט צו דעם קיין קאַפּיטאַל, דען זיין נאָמען אַליין פֿערשאַפֿט איהם קרעדיט איבעראַל — אום זיי אונז שפּעטער ווידער צו פֿערקויפֿען פֿאַר אַ הויכען פּרייז און פֿאַר באַארעס געלד. מיר קענען ניט עסען קיין שטיקעל ברויט, מיר געפֿינען ניט דעם קלענסטען פּלאַץ, אום אָבצורוהען אונזערע מידע גלידער, אָהנע צו בעצאָהלען דעם געטריידע- אָדער הייזער-ספּעקולאַנט זיינע בלוטיגע פּראָצענטען.

די שטייער, וועלכע דער שטאַט לייגט אַרויף אויף אונז איז שווער און דריקענד, אָבער נאָך פֿיל שווערער און דריקענדער איז די שטייער, וועלכע דער ספּעקולאַנט פֿאָדערט פֿון אונז.

מענשען האָבען געהאַט דעם מוטה צו פֿערטהיידיגען די בערזע אַלס אַ נויטווענדיגע און ניצליכע איינריכטונג. זיינען דען דיזע מענשען, וועלכע האָבען אויפֿגעשטעלע אַזאַ אונפֿערשעמטע בעהויפּטונג ניט דערשטיקט געוואָרען פֿון זייערע ווערטער? די בערזע איז נויטווענדיג און ניצליך! איהר הערט אַ געשיכטע! האָט די בערזע דען קיינמאָל ניט איבערגעטראָטען די גרענעצען פֿון איהר טהעאָרעטישער אויפֿגאַבע? איז זי דען אימער נאָר געווען אַ מאַרק, וואו עהרליכע קויפֿערס זיינען זיך צוזאַמענגעקומען מיט עהרליכע פֿערקויפֿערס, אַ מאַרק, וואו „אָנבאָט און פֿערלאַנג" האָבען זיך געגענזייטיג אויסגעגליכען?

איך האָב אַמאָל געזעהן אַ בילד, וואו די בערזע איז פֿאָרגעשטעלט געוואָרען אַלס אַ גיפֿט-בוים; אָבער דיזע פֿאָרשטעלונג איז געווען צו שוואַך און אונפֿאָלקאָמען, דען זי האָט נאָר כאַראַקטעריזירט איין זייט פֿון דעם בערזען-שווינדעל — זיין מאָראַלישע ווירקונג אויף די בעגריפֿע פֿון'ם פֿאָלק. די בערזע איז אַ מין רויבער-הייל, אין וועלכע עס וואוינען די מאָדערנע יורשים פֿון די רויב-ריטער אין מיטעל-אַלטער און שניידען איבער יעדען פֿערבייגעהער דעם גאָרגעל. פּונקט ווי די רויב-ריטער בילדען אויך די

בערזען־ספעקולאנטען א מין אריסטאקראטי, וועלכע לעבט א גוטען טאג אויף די קאסטען פון דער גרויסער מאסע; פונקט ווי די רויב־ריטער פאדערען אויך די בערזען־רויבער זייער אבגאבע פון דעם קויפמאן און ארבייטער; אבער זייער געשעפט איז לאנג ניט אזוי געפערליך, דען זיי ברויכען ניט ריזיקירען זייער לעבען, ווי די רויב־ריטער האבען עס געטהאן, וועלכע זיינען איינפאך אויפגעהאנגען געווארען, ווען זיי האבען אנגעטראפען א שטארקערען פון זיי.

עס גיט מענשען, וועלכע וועלען ענטשולדיגען דעם רויב פון דער ספעקולאציאן דורך די טהאטזאכע, דאס דער ספעקולאנט קען מאנכעס מאל פערלירען אלעס אין איין אויגענבליק, צ.ב.ש. אין דער צייט פון א קריזיס, וואס ער האט צוזאמענגע'גנב'עט אין פילע יאהרען. אבער דיזע בעהויפטונג איז ניט מעהר ווי א לעבערליכער וואהנזין, מיט וועלכען מע זוכט צו בערוהיגען די פאפען־מאראל, וועלכע בעטראכטעט די שטראף אלס דעם נאטירליכען שלוס־אקט פון יעדען פערברעכען. ווען עס זאל זיך זאגאר טרעפען, דאס א קריזיס זאל צווינגען דעם ספעקולאנט ווידער ארויסצוגעבען זיין רויב, דאן איז עס נאך לאנג קיין ענטשולדיגונג פאר די פאראזיטישע עקזיסטענץ, וועלכע ער האט געפיהרט די לאנגע יאהרען, איידער דער קריזיס איז געקומען. דער ספעקולאנט קען פערלירען זיין פערמעגען, אבער דעם שאמפאניער, וועלכען ער האט געטרונקען מיט זיינע פריינדע, די פיינע עסענס, וואס ער האט פערשלונגען, די גאלד־שטיקער, וועלכע ער האט פערשפילט ביים גרינעם טיש, די זיסע שטונדען, וועלכע ער האט פערבראכט אין די ארעמס פון זיינע מעטרעסען, דאס אלעס קען איהם קיין מאכט אין דער וועלט מעהר ניט אוועקנעהמען.

אבער אין דער ווירקליכקייט קען א קריזיס נאר שאדען איינצעלנע ספעקולאנטען, אבער ער קען ניט פערניכטען די ספעקולאציאן אין אלגעמיין. אין געגענטהייל! דער קריזיס איז א יום טוב פאר די ספעקולאציאן, דען ער גיט איהר די געלעגענהייט פאר אן אלגעמיינע מאסען־אויסבייטונג פון גאנצע לענדער און וועלטטהיילען. אין דיזע פעריאדען עפענט דאס גרויס־קאפיטאל זיין ריזען־מויל און פערשלינגט ניט נאר דעם וואהלשטאנד פון אלגעמיינעם פובליקום, נאר ער פערכאפט אויך אלע די קליינע פיאוקעס און בלוטזויגער, מיט וועלכע ער שפילט אין רוהיגע צייטען ווי די קאץ מיט דער מויז.

א גרויסער קריזיס ווערט געוועהנליך פון'ם גרויס־קאפיטאל פעראורזאכט און אויסגענוצט: די גרויסע קאפיטאליסטען פערקויפען זייערע אקציען און ווערטה־פאפירען צו הויכע פרייזען; פלוצלונג דריקען זיי ארונטער דעם ווערטה און פעראורזאכען אן אלגעמיינעם בערזען־קריזיס. די בעזיצער פון די אקציען און ווערטה־פאפירען זיינען דורך דעם געצוואונגען צו פערקויפען זייערע פאפירען צו די בילינגסטע פרייזען. די גרויסע בערזען־גנבים קויפען דאן צוריק זייערע פאפירען צו שפאט־פרייזען און שפעטער

ווען דער קינסטליכער קריזיס איז שוין פֿערביי, פֿערקויפֿען זיי די אַקציען מיט אַ געוואַלדיגען פּראָפֿיט צוריק צו זייערע פֿריהערדיגע בעזיצער. דיזער גרויזאַמער שפּיל ווידערהאָלט זיך רעגעלמעסיג אַלע פּאָר יאָהר און יעדעס מאָל, ווען די קעשענעס פֿון די פּראָדוצירער האָבען זיך ווידער עטוואָס אָנגעפֿילט, פֿאַנגט דער ספּעקולאַנט ווידער אָן זיין געוועהנליכען געשעפֿט. דער פֿינאַנציעלער קריזיס איז די רעגעלמעסיגע מעכאַנישע בעוועגונג, וועלכע פּומפּט אַרויס די געלדער פֿון אַ גאַנצען פֿאָלק אין דעם ריזיגען זאַק פֿון דעם גרויס־קאַפּיטאַליסט.

די פֿערטהיידיגער פֿון דער ספּעקולאַציאָן בעהויפּטען, אַז די ראָלע פֿון דעם ספּעקולאַנט אין דער עקאָנאָמישער דראַמאַ איז אַ בערעכטיגטע, און דאָס זיין געווין איז ניט מעהר ווי דער לוין, פֿאַר זיין קלוגהייט, פֿאַר זיין שנעלע בעאורטהיילונג פֿון דער עקאָנאָמישער לאַגע און דעם מוטה צו ספּעקולירען. דיזער אַרגומענט געפֿעלט מיר; איך בין גאַנץ צופֿרידען מיט איהם. אַלזאָ דערפֿאַר וואָס דער ספּעקולאַנט האָט געהאַט די נויטיגע מיטלען זיך צו בילדען, וועלכע דאָס גרויסע פּובליקום בעזיצט ניט, ווייל ער האָט קיין מורא ניט פֿאַר פֿערלוסטען און ווייל ער פֿערשטעהט בעסער צו בעאורטהיילען די אומשטענדען, דערפֿאַר האָט ער דאָס רעכט אוועקצורויבען פֿון די פּראָדוצירער די פֿרוכט פֿון זייער אַרבייט; דערפֿאַר האָט ער דאָס רעכט צו לעבען אַ גוטען טאָג, ניט אַרבייטענדיג קיין שום זאַך; דערפֿאַר האָט ער דאָס רעכט צו לעבען אַלס פּאַראַזיט אין דער מענשליכער געזעלשאַפֿט. זיין רעכט גרינדעט זיך אַלזאָ אויף די טהאַטזאַכע, דאָס ער בעזיצט בעסערע וואַפֿען פֿון די אַנדערע, מעהר קראַפֿט און ענערגי, מעהר מוטה צו ספּעקולירען מיט דעם קאַפּיטאַל פֿון אַנדערע.

זאָלען מיר אָבער אָננעהמען פֿאַר אַ ווײַלע, דאָס עס וועט קומען אַ צייט, ווען די פּראָלעטאַריער וועלען בעזיצען נאָך בעסערע וואַפֿען ווי דער ספּעקולאַנט: ביקסען, שווערדען אָדער דינאַמיט־באָמבעס, זאָלען מיר אָננעהמען אויף אַ ווײַלע, דאָס זיי וועלען בעזיצען נאָך מעהר מוטה — דעם מוטה צו ריזיקירען זייער לעבען, זאָלען מיר אָננעהמען, דאָס זייער קראַפֿט וועט זיין נאָך מעכטיגער — די קראַפֿט פֿון זייערע מוסקולען און ביינער; אין דיזען פֿאַל מוזען די פֿערטהיידיגער פֿון דער ספּעקולאַציאָן אַנערקענען דאָס רעכט פֿון די פּראָלעטאַריער, אַוועקצונעהמען פֿון דעם ספּעקולאַנט אַלע רייכטהימער, דען זייערע וואַפֿען זיינען בעסערע; אויב זיי וועלען ניט אַנערקענען דיזעס רעכט, דאַן איז די גאַנצע טהעאָרי פֿון דער בערעכטיגונג דער ספּעקולאַציאָן ניט מעהר ווי אַ געמיינער ליגען.

די גרויס־אינדוסטרי.

די דריטע קוועלע פֿון גרויסע רייכטהימער איז די גרויס־אינדוסטרי. די אַרבייטער, וועלכע זיינען געצוואונגען צו פֿערקויפֿען זייער אַרבייטס־קראַפֿט, ווערען אויסגעבייטעט דורך אַ בעזיצער פֿון קאַפּיטאַל; דער אונטערשייד צווישען דעם ווירקליכען ווערטה פֿון זייער אַרבייטס־קראַפֿט, וועלכער ווערט רעפּרעזענטירט דורך דעם פֿערקויפֿס־פּרייז פֿון זייערע פּראָדוקטען, און דעם אייגענטליכען לוין, וועלכען מע בעצאָהלט זיי פֿאַר זייער טהעטיגקייט, דיזער אונטערשייד בילדעט דעם געווין פֿון דעם גרויס־פֿאַבריקאַנט און אין די מעהרסטע פֿעלע איז דיזער געווין וואוכעריש. עס גיט מענשען, וועלכע בעהויפּטען, אַז דיזער געווין איז דער לוין פֿאַר די גייסטיגע אַרבייט פֿון דעם פֿאַבריקאַנט; אָבער די גייסטיגע אַרבייט, וועלכע עס פֿאָדערט די טעכנישע און קאָמערציעלע לייטונג פֿון אַ גרויסע פֿאַבריק, קען גאָר ניט פֿערגליכען ווערען מיט די גייסטיגע אַנשטריינגונגען, וועלכע ווערען פֿערברויכט דורך די וויסענ־שאַפֿטליכע פֿאָרשונג אָדער די ליטעראַרישע פּראָדוקציאָן, מע קען איהר העכסטענס צוגלייכען צו דער אַרבייט פֿון אַ העכערען שטאַטס־בעאַמטען אָדער אַ גוטס־פֿערוואַלטער און דאָך זעהען מיר, דאָס אין דער היינטיגער ווירטשאַפֿטליכער אָרגאַניזאַציאָן קומט דער פֿערדינסט פֿון אַ בעאַמטען, אַ וויסענשאַפֿטס־מאַן אָדער אַ פֿערוואַלטער לאַנג ניט צו דעם יעהרליכען איינקונפֿט פֿון אַ פֿאַבריקאַנט. די זאָגענאַנטע גייסטיגע אַרבייט פֿון אַ פֿאַבריקאַנט צאָהלט זיך אַלזאָ פֿיל בעסער, ווי יעדע אַנדערע גייסטיגע אַרבייט.

אָבער דער געווין פֿון דעם פֿאַבריקאַנט קען אויך ניט בעטראַכט ווערען אַלס ריינע קאַפּיטאַל־רענט, ד.ה. זיין געווין ווערט ניט בעשאַפֿען דורך די יעהרליכע פּראָצענטען, וועלכע זיין קאַפּיטאַל בריינגט איהם אַריין; דען דער פֿאַבריקאַנט שטעלט ניט דעם פּרייז פֿון זיינע פּראָדוקטען גראַדע אַזוי הויך, דאָס נאָך דעם אַראָפּנעהמען די פּראָדוקציאָנס־קאָסטען, צו וועלכע איך וויל אויך אַריינרעכענען זיין אייגענע גייסטיגע אַרבייט, זאָל איהם ניט מעהר איבריג בלייבען ווי פֿינף אָדער זעקס פּראָצענט פּראָפֿיט פֿון זיין קאַפּיטאַל. ניין, דער פּרייז פֿון די פּראָדוקטען ווערט בעשטימט לויט דער קאָנקורענץ פֿון די איבריגע פֿאַבריקאַנטען און לויט דעם גרעסערען אָדער קלענערען אָנבאָט פֿון אַרבייטס־קרעפֿטע; מיט איין וואָרט, דער פֿאַבריקאַנט וועט שטענדיג פֿערזוכען צו בעצאָהלען דעם אַרבייטער אַזוי ווייניג ווי נאָר מעגליך פֿאַר זיין אַרבייט און צו פֿערקויפֿען

זיינע פּראָדוקטען צו דעם קויפער אַזוי טהייער ווי ער קען נאָר. ווען דער אַנבאָט פון אַרבייטס־קרעפטע איז זעהר שטאַרק און עס געלינגט דעם פאַבריקאַנט צו בעקומען אַרבייטער פאַר אַ הונגער־לוין און ווען ער האָט ניט צו פירכטען קיין קאָנקורענץ אָדער ווען אַנדערע אומשטענדען גיבען איהם די מעגליכקייט טהייער צו פערקויפען זיינע פּראָדוקטען, קלעהרט ער קיין מאָמענט ניט און נעהמט אַ פּראָפיט, וועלכער איז ניט נאָר פינף אָדער זעקס פּראָצענט, זאָנדערען הונדערט פּראָצענט און נאָך מעהר פון דעם קאַפּיטאַל, וועלכען ער האָט אַריינגעלייגט.

די פערטהיידיגער פון דער קאַפּיטאַליסטישער אויסבייטונג זאָגען, דאָס ווען דער פאַבריקאַנט וואָלט פערטהיילט זיין פערדינסט אונטער זיינע אַרבייטער, וואָלט ער אַליין אָרעם געוואָרען, אָבער די אַרבייטער וואָלטען ניט רייכער ווערען דורך דעם, אַלעס וואָס זיי וואָלטען פּראָפיטירט איז אַ פּאָר גראָשען מעהר אַ טאָג. דיזער אַרגומענט איז ווירקליך אַ נאָבעלער, אַ מאָראַלישער אַרגומענט! די פראַגע איז ניט, אויב דער אַרבייטער וואָלט פיל אָדער ווייניג געוואונען דורך דעם, ניין, די פראַגע איז: מיט וואָס פאַר אַ רעכט רויבט מען אַוועק פון דעם אַרבייטער אַ טהייל פון זיין פערדינסט צוגונסטען פון אַ קאַפּיטאַליסט? עס איז מעגליך, אַז דער אַרבייטער וואָלט נאָר עטליכע גראָשען מעהר פערדינט אַ טאָג, ווען מע וואָלט איהם געגעבען דעם פולען ווערטה פון זיין אַרבייט, אָבער מיט וואָס פאַר אַ רעכט צווינגט מען איהם אַוועקצוגעבען זאָגאַר דעם קלענסטען טהייל פון זיין אַרבייטס־ווערטה צו אַ פאַבריקאַנט, וועלכער האָט שוין אַרויסגענומען זיינע פּראָצענטען און אַ פיל צו רייכען לוין פאַר זיין פּראָבלעמאַטישע אַרבייט?

לאָמיר אָננעהמען פאַר אַ מאָמענט, דאָס אַ געזעץ זאָל צווינגען יעדען איינוואוינער פון דייטשלאַנד, צו צאָהלען יעהרליך אַ פעניג צו אירגענד אַ שמיט אָדער מייער, ניט דערפאַר ווייל דער בעטרעפענדער האָט געטהאָן עטוואָס גוטעס פאַר דער אַלגעמיינהייט, נאָר איינפאַך אַלס מתנה פאַר גאָרנישט. אַזאַ מאַן וואָלט אַלזאָ אַריינגעקראָגען יעהרליך כמעט אַ האַלבען מיליאָן מאַרק און קיינער וואָלט ניט געפיהלט דעם פּערזענליכען פערלוסט, דען וואָס איז קלענער פון אַ פעניג?

און דאָך וואָלט אַזאַ געזעץ אַרויסגערופען די אויפרעגונג פון דער גאַנצער נאַציאָן און יעדער בירגער וואָלט פּראָטעסטירט מיט אַלע קרעפטען געגען דעם. אָבער דאָס עקאָנאָמישע געזעץ, וועלכעס לייגט אַרויף אויף דעם אָרעמסטען טהייל פון דער בעפעלקערונג, די פּראָלעטאַריער אַ שטייער ניט נאָר פון אַ פעניג, זאָנדערען אין בעסטען פאַל פון 30 ביז 40 און פילע מאָל פון 200 ביז 300 מאַרק אַ יאָהר צוגונסטען דעמזעלבען שמיט אָדער מייער, דיזעס געזעץ געפינען אַלע פאַר גאַנץ נאַטירליך און זעלבסט פערשטענדליך. די אונגערעכטיגקייט איז איןביידע פעלע דיזעלבע, אָבער מיר פיהלען גאָר ניט מעהר דאָס גרויסע אונרעכט, וועלכעס עס ווערט

בעגאַנגען געגען דאָס פּראָלעטאַריאַט, דערפֿאַר ווייל עס עקזיסטירט שוין פֿון יאָהרהונדערטע, מיר האָבען זיך שוין צוגעוואוינט צו דעם און געוועהנליך מוז די וואַהרהייט אָנגענעהמען אַן אויסערגעוועהנליכע פֿאָרם, אום אַריינצודרינגען אין די פֿערשלאָפֿענע גייסטער און הערצער.

מיר האָבען אַלזאָ געזעהן, דאָס דורך אייגענע אַרבייט קען מען ניט אָנזאַמלען קיין גרויסע רייכטהימער, זאָנדערען נאָר דורך די אויסבייטונג פֿון פֿרעמדע אַרבייט. די אייגענע אַרבייט קען אונז געבען די מעגליכקייט צו מאַכען אַ לעבען, פֿילייכט קענען מיר אויך אַ פּאָר גראָשען אָוועקלייגען אָן אַ זייט, אום אונז צו פֿערזיכערען פֿאַר די עלטערע יאָהרען אָדער פֿאַר די צייט פֿון אַ קראַנקהייט, אָבער זעהר זעלטען איז די פּערזענליכע אַרבייט אימשטאַנדע צו שאַפֿען אַ קליינעם וואָהלשטאַנד.

עס גיט איינצעלנע דאָקטוירים, אַדוואָקאַטען, שריפֿטשטעלער, מאַהלער און שוישפּילער, וועלכע פֿערדינען דורך זייער פּערזענליכע אַרבייט אַ מיליאָן מאַרק אַ יאָהר, און ווען אַזעלכע מענשען שטאַרבען קענען זיי איבערלאָזען אַ פֿערמעגען פֿון 20 מיליאָן מאַרק, וועלכער איז ניט ענטשטאַנען דורך די ספּעקולאַציאָן און ניט דורך די אויסבייטונג פֿון דער גרויס-אינדוסטרי. אָבער אַזעלכע פּערזאָנען זיינען ניט צאָהלרייך. אפשר גיט עס אַ 200 פֿון זיי, אפשר נאָך קיין 100 ניט. אויך זייער רייכטהום האָט שוין אַ פּאַראַזיטישען כאַראַקטער און דער איינציגער, וועלכער מאַכט פֿילייכט אַן אויסנאַהמע, איז דער שריפֿטשטעלער. ווען אַ שרייבער פֿערדינט אַ מיליאָן מאַרק, ווייל ער איז געווען אימשטאַנדע צו שרייבען אַ בוך, וואָס האָט זיך פֿערקויפֿט אין איין אָדער צוויי מיליאָן עקזעמפּלאַרען, דאַן איז דיזע מיליאָן מאַרק ניט מעהר ווי דער לאָהן פֿאַר אַ גייסטיגע אַרבייט, וועלכע די גאַנצע מענשהייט האָט פֿרייוויליג און מיט פֿערגניגען בעצאָהלט. ווען אָבער אַ מאַהלער פֿערקויפֿט אַ בילד פֿאַר אַ האַלב מיליאָן מאַרק, ווען אַן אַרצט נעהמט 50,000 מאַרק פֿאַר אַן אָפּעראַציאָן אָדער אַן אַדוואָקאַט נעהמט דיזעלבע סומע פֿאַר אַ פּראָצעס, ווען אַ בעריהמטע זינגערין בעקומט 20,000 מאַרק פֿאַר איין פֿאָרשטעלונג, דאַן שטעלען דיזע סומען ניט פֿאַר דעם פֿרייוויליגען לוין פֿאַר אינדיווידועלע ייסטונגען, וועלכער איז פֿון דער מאַסע אַליין פֿעסטגעשטעלט געוואָרען, ניין, דיזע סומען זיינען דער אַריטהמעטישער בעוויז, דאָס עס גיט אין אונזער קולטור-וועלט אַ קליינע מינאָריטעט פֿון מיליאָנערען, וועלכע האָבען ניט דעם קלענסטען מאַסשטאַב פֿאַר דעם ווערטה פֿון געוויסע לייסטונגען, דערפֿאַר ווייל זיי האָבען ניט ערהאַלטען זייערע רייכטהימער דורך אייגענע אַרבייט — און אום צו בעפֿרידיגען זייערע פּערזענליכע קאַפּריזען, וואַרפֿען זיי אַרויס אונגעהייערע סומען פֿאַר דעם גענאַנג פֿון אַ בעשטימטער קינסטלערין אָדער פֿאַר די טהעטיגקייט פֿון אַ בעשטימטען אַרצט אָדער אַדוואָקאַט.

אָבער אויסער דיזע ווייניגע אויסנאַהמען, צייגט אונז די אַלגעמיינע

רעגעל, דאָס גרויסע רייכטהימער ענטשטעהען אימער דורך די אויסבייטונג פֿון פֿרעמדע אַרבייטס־קראַפֿט, זייער איינציגער אורשפּרונג איז די אויס־בייטונג פֿון איין מענשען דורך דעם צווייטען. ווען דאָס שטיק לאַנד, וועלכעס דער גרונד־בעזיצער האָט בעקומען בירושה, האָט געקראָגען אַ גרעסערען ווערטה, איז עס דערפֿאַר, ווייל די צאָהל פֿון די אַרבייטער, וואָס זיינען אַוועקגעריסען געוואָרען פֿון דעם אַקער, וואַקסט פֿון טאָג צו טאָג, די אינדוסטרי ענטוויקעלט זיך אַלס מעהר, די גרויסע שטעט ווערען אימער צאַהלרייכער, דער פּרייז פֿון די לעבענסמיטלען ווערט העכער אין דעמזעלבען גראַד, ווי דער פּרייז פֿון די אינדוסטרי־פּראָדוקטען פֿאַלט, מיט איין וואָרט, דער ווערטה פֿון אַ שטיק לאַנד ווערט גרעסער, ניט דערפֿאַר, ווייל דער גרונדבעזיצער האָט זעלבסט געאַרבייט פֿאַר דעם, נאָר דערפֿאַר, וואָס אַנדערע אינדיווידוען האָבען געאַרבייט.

ווען דער ספּעקולאַנט קלייבט צוזאַמען מיליאָנען, קען ער עס נאָר טהאָן דורך דירעקטע שווינדלערייען, און די מיטלען, מיט וועלכע ער גנב'עט אַוועק די אָבגעשפּאָרטע גראָשען פֿון זיינע מיטמענשען, זיינען פּונקט דיזעלבע, ווי די מיטלען פֿון אַ געוועהנליכען באַנדיט. ווען דער פֿאַבריק־בעזיצער ווערט מיט דער צייט אַ מיליאָנער, איז עס נאָר מעגליך דורך די סיסטעמאַטישע אויסבייטונג פֿון די אַרבייטער, וועלכע ערהאַלטען פֿאַר זייער טהעטיגקייט עטוואָס פֿוטער און אַ שטאַל, פּונקט ווי אַנדערע בהמות, נאָר ניט אַזוי רייכליך, וועהרענד דער גאַנצער ווערטה פֿון זייער פּראָדוקציאָן געהט אַריין אין די קעשענעס פֿון זייערע אויסבייטער.

נאָר אין דיזען זין איז צו פֿערשטעהן דער איבערטריבענער זאַץ פֿון פּ ר ו ד ה אָ ן: „איינענטהום איז גניבה". דאָס אייגענטהום, וועלכעס ענט־שטעהט דורך פּערזענליכע אַרבייט, אייגענטהום, וועלכעס ענטשטעהט דורך דעם אויסטויש פֿון אַ געוויסער קוואָנטיטעט אַרבייט פֿאַר אַ געוויסער קוואָנטיטעט אַנדערע פּראָדוקטען, אַזאַ אייגענטהום איז קיין גניבה ניט; אָבער דאָס גרויס־קאַפּיטאַל, די צוזאַמענקלייבונג פֿון גיטער אין די הענד פֿון אַ בעשטימטען אינדיווידואום, וועלכע איז ענטשטאַנען דורך די אויסבייטונג פֿון פֿרעמדע אַרבייטס־קראַפֿט, דיזעס אייגענטהום איז ניט מעהר ווי אַ רויבעריי.

די היינטיגע ארבייט איז א שאנדע.

—)::(—

די מינאָריטעט פֿון די רויבערס, פֿאַר וועלכע די גאַנצע געזעלשאַפֿט איז געצוואונגען צו אַרבייטען, האָבען זיך שטאַרק און מעכטיג אָרגאַניזירט. זיי האָבען די גאַנצע פּאָליטישע געזעצגעבונג, וועלכע געפֿינט זיך שוין זייט יאָהרהונדערטע אין זייערע הענד, שטענדיג בענוצט פֿאַר זייערע

פּערזענליכע אינטערעסען. ביי יעדען געזעץ פון אונזערע צוויליזירטע שטאַטען קען מען אויסרופען מיט מ אָ ל י ע ר : „איהר זייט אַ רייכער מאַן, הער געזעץ־געבער אָדער איהר רעכענט צו ווערען רייך; דערפאַר ערקלעהרט איהר יעדע זאַך פאַר אַ פערברעכען, וועלכע קען אייך פערהינדערען צו געניסען און צו מיסברויכען אייער רייכטהום."

אַלעס וואָס אַ מענש קען צונעהמען, אָהנע זיך דירעקט צו בענוצען מיט דעם קולאַק, איז און בלייבט זיין אייגענטהום. און זאָגאַר דאַן, ווען די גענעאַלאָגי* פון אַ פערמעגען איז אַ שטענדיגע אורזאַכע פון רויב און מאָרד (ווי צ.ב.ש. עראָבערונגען, קאָנפיסצירונג פון דעם אייגענטהום דער קירכע א.ז.וו.) ווערט דאָס פערברעכען אַ הייליגע אייגענטהומס־בערעכטיגונג, ווען דער פערברעכער האָט געהאַט די מעגליכקייט צו ערהאַלטען זיין פערמעגען פאַר אַ געוויסע צייט.

אָבער דאָס געוועהנליכע געזעץ, וועלכעס שטיצט זיך אויף די פּאָליציי און זשאַנדאַרמען, איז נאָך ניט גענוג פאַר דעם מיליאָנער. ער בענוצט זיך אויך מיט דעם אַבערגלויבען פון דער מאַסע און פאָדערט פון דער רעליגיאָן, אַ שלאָס פאַר זיין געלד־שראַנק. דערפאַר האָט ער אַריינגע'־גנב'עט אין די לעהרען פון דעם קאַטעכיזמוס דעם זאַץ, אַז דאָס אייגענטהום איז אַ הייליגע זאַך, און דאָס יעדער איינער, וועלכער האָט אפילו נאָר אַן אינערליכען פערלאַנג נאָך דעם פערמעגען פון זיין נאָכבאַר, וועט בעשטראָפט ווערען מיט גיהנום פאַר זיינע פערברעכערישע געדאַנקען. ער פראָסטיטואירט זאָגאַר די מאָראַל, מיט דעם וואָס ער פּריידיגט צו די מענשען, וועלכע לאָזען זיך אויסבייטען פון איהם, אַז די אַרבייט איז די גרעסטע טוגענד און דאָס אַ מענש ווערט ספּעציעל געבאָרען, אום צו אַרבייטען אַזוי פיל ווי נאָר מעגליך.

ווי אַזוי קומט עס, אַז די בעסטע און עהרליכסטע גייסטער האָבען געגלויבט דיזען לעבערליכען אונזין זייט יאַהרטויזענדע ? אויף וואָס פאַר אַ געזעץ האָבען זיי געגרינדעט זייער גלויבען ? עס גיט ניט אין דער גאַנצער וועלט קיין אָרגאַניזמוס, וועלכער זאָל בעטראַכטען די אַרבייט אַלס אַ זעלבסט־צוועק, ד.ה. וועלכער זאָל אַרבייטען, אום צו אַרבייטען. ביי אַלע לעבעדיגע ווזען איז די אַרבייט נאָר אַ מיטעל צו ערהאַלטען זייער פּערזענליכע עקזיסטענץ און די עקזיסטענץ פון זייער ראַסע און קיינער וועט ניט מעהר אַרבייטען, ווי דיזער דאָפּעלטער צוועק פאָדערט פון איהם.

מען האָט ערקלעהרט, אַז דורך די אַרבייט ענטוויקלען און ערהאַלטען זיך די אָרגאַנען פריש און געזונד און דורך ליידיגגעהן שטאַרבען זיי לאַנגזאַם אָב. די פערטהיידיגער פון דער גרויסקאַפּיטאַליסטישער מאָראַל בענוצען זיך מיט דיזען אַרגומענט אויס דער פיזיאָלאָגי, זיי פערגעסען

*) געגעאַלאָגי הייסט אַבשטאַמונג.

אָבער צו בעמערקען, דאָס דורך צופיל אַרבייט ווערען די אָרגאַנען שנעלער צושטערט, ווי דורך גאָר קיין אַרבייט. רוהע און ליידיגגעהן איז פאַר דעם מענשען, פונקט ווי פאַר אַלע אַנדערע טהירע פיל אַנגענעהמער, ווינשענסווערטהער און נאַטירליכער, ווי אַרבייט און אַנשטריינגונג. די אַרבייט איז ניט מעהר ווי אַ פיינליכע נויטווענדיגקייט, וועלכע איז נויטיג פאַר די ערהאַלטונג פון לעבען. דער ערפינדער פון דעם ביבלישען גן עדן, אַזוי נאַאיוו ווי ער איז געווען, האָט ער דאָך קלאָהר און דייטליך געפיהלט דיזע וואַרהייט. דערפאַר האָט ער אונז דערצעהלט, אַז די ערשטע מענשען האָבען אין אָנפאַנג געלעבט, אָהנע אירגענד וועלכע פראָדוקטיווע טהעטיגקייט, און די שווערע אַרבייט, וועלכע מאַכט אַראָבגיסען דעם שוויים פון פנים ווערט אונז פאָרגעשטעלט אַלס די ערגסטע שטראַפע פאַר די בעגאַנגענע פערברעכען געגען דעם געטליכען ווילען.

די נאַטירליכע און זאָאָלאָגישע מאָראַל וואָלט די רוהע ערקלעהרט אַלס די בעסטע זאַך, זי וואָלט ערקלעהרט, דאָס פאַר דעם מענשען איז נאָר אַזויפיל אַרבייט ניצליך און ווינשענסווערטה, וויפיל די ערהאַלטונג פון זיין עקזיסטענץ פאָדערט אונבעדינגט פון איהם. אַזאַ מאָראַל וואָלט אָבער ניט געווען נאָך דעם געשמאַק פון די קאַפּיטאַליסטישע אויסבייטער, דען זייער אינטערעסע פאָדערט, אַז די מאַסע זאָל מעהר אַרבייטען, ווי עס איז נויטיג פאַר די ערהאַלטונג פון איהר עקזיסטענץ, אום זיי זאָלען קענען אַוועקרויבען פון איהר דעם איבערשוס פון דער פראָדוקציאָן. דערפאַר האָבען זיי אונטערדריקט די נאַטירליכע מאָראַל און ערפונדען אַ נייע. זייערע פילאָזאָפען האָבען פערזוכט איהר צו בעגרינדען, איהרע פריידיגער האָבען איהר פערהערליכט, איהרע דיכטער האָבען איהר בעזונגען, אַלע ערקלעהרען איינשטימיג, אַז פוילקייט איז די אורזאַכע פון אַלע איבלען און אַרבייט איז די העכסטע טוגענד, וועלכע אַ מענש קען בעזיצען.

נאַטירליך, די אויסבייטער זיינען זעהר פאָרזיכטיג מיט דער פראַקטישער אַנווענדונג פון זייער מאָראַל; זיי אַליין ווילען זיך קיין מאָל ניט אונטער וואַרפען זייערע מאָראַל-געזעצע, און דורכדעם בעווייזען זיי קלאָהר און דייטליך, דאָס זיי אַליין גלויבען ניט אין די וואַהרהייט פון זייערע לעהרען. ליידיגגעהן איז נאָר אַ פערברעכען ביי די אָרעמע, פאַר די רייכע איז עס אַ צייכען פון אַ פאָרנעהמער און פריווילעגירטער שטעלונג אין דער געזעלשאַפט. אויף דער איינער זייט ערקלעהרען זיי די אַרבייט אַלס די העכסטע טוגענד און אויף דער אַנדערער זייט איז דיזעלבע אַרבייט אַ שאַנדע פאַר אַ רייכען מאַן און אַ צייכען פון אַ נידריגער שטעלונג אין דער געזעלשאַפט. דער מיליאָנער וועט דעם אַרבייטער שטענדיג ערקלעהרען די ערהאַבענע ראָלע פון דער אַרבייט, אָבער ער וועט איהם קיינמאָל ניט דולדען אין זיין געזעלשאַפט, דען אַלס אַן אַרבייטער שטעהט ער נידריגער פון איהם אין דער געזעלשאַפטליכער אָרדנונג, וועלכע

אַנערקענט די קאַפּיטאַליסטישע מאָראַל אַלס דאָס העכסטע געזעץ. די געזעלשאַפֿט האַלט אין איין לויבען די פֿלייסיגע, אָבער אין דערזעלבער צייט גיט זי די פֿלייסיגע די שלעכטעסטע פּלעצער; זי קושט די ווייסע און צאַרטע האַנד פֿון דעם בורזשואַ און שפּייט אויף די האַרטע און אויסגעהאָרעוועטע האַנד פֿון דעם אַרבייטער. דעם מיליאָנער בעטראַכט זי אַלס אַ האַלבען גאָט און דעם אַרבייטער ווי אַ וואַגאַבונד. וואַרום? ערשטענס צוליב די איבערגעבליבענע וואָרצלען פֿון די מיטעלאַלטערליכע פֿאָרשטעלונגען און צווייטענס, ווייל האַנד־אַרבייט איז אין אונזער געזעלשאַפֿט נאָר אַ בעשעפֿטיגונג פֿאַר אונגעבילדעטע מענשען.

אים מיטעל־אַלטער איז די פֿוילקייט געוועזען אַ פּריווילעגיום פֿון דער אַריסטאָקראַטיע ד. ה. אַ פּריווילעגיום פֿון אַ העכערע ראַסע עראָבערער; די אַרבייט איז דאַן געוועזען אַ געצוואונגענע בעשעפֿטיגונג פֿון'ם פֿאָלק, פֿון דער נידריגער ראַסע, פֿון די בעזיגטע און אונטערדריקטע. מיט דעם וואָס אַ מענש האָט געאַרבייט, האָט ער בעוויזען, דאָס ער איז אַ זוהן פֿון אַזעלכע מענשען, וועלכע זיינען אויף דעם שלאַכט־פֿעלד ניט געוועזען אַזוי מוטהיג און שטאַרק, ווי דער פֿרייער העדר, וועלכער האָט געהאַט דאָס רעכט, צו מאַכען אַ לעבען פֿון זיינע גיטער אָדער פֿון זיין שווערד. דער אַריסטאָקראַט האָט דאַן געקוקט אויף אַלע די יעניגע, וועלכע האָבען זיך בעשעפֿטיגט מיט פּראָדוקטיווער אַרבייט, מיט אַן אינערליכען זעלבסט־געפֿיהל, פּונקט ווי מיר קוקען היינט אויף אַ פּאַפּואַ אָדער בושנעגער,* דערפֿאַר ווייל מיר שטעהען אַנטראָפּאָלאָגיש** העכער פֿון זיי. היינט זיינען אַרבייט און ליידיגגעהען ניט מעהר די צייכענס פֿון אַ געוויסער ראַסע; די מיליאָנערען זיינען ניט די קינדער פֿון די אַלטע עראָבערער און די מאָדערנע פּראָלעטאַריער זיינען ניט מעהר די קינדער פֿון די אונטעריאָכטע אים מיטעלאַלטער. אָבער דאָס אַלטע פֿאָראורטהייל וועלכעס ערקלערט די אַרבייט פֿאַר אַ שאַנדע, האָט זיך ערהאַלטען ביז אויף'ן היינטיגען טאָג. פּונקט ווי דער אַלטער באַראָן האָט געלאָזט אַרבייטען זיין בויער פֿאַר זיך, אַזוי לאָזט דער קאַפּיטאַליסט היינט אַרבייטען די פּראָלעטאַריער פֿאַר זיינע אינטערעסען און קוקט אויף זיי, ווי אויף אַ מין זאָרט בהמות, אָבער ניט ווי אויף מענשען, וועלכע שטעהען גלייך צו איהם.

האַנדאַרבייט האָט אין דער היינטיגער קולטור דיזעלבע בעדייטונג ווי אונוויסענהייט. און ווירקליך, די גאַנצע אָרגאַניזאַציאָן פֿון דער מאָדערנער געזעלשאַפֿט פֿערשליסט די בעזיצלאָזע די טהירען פֿון די שולען און אוניווערזיטעטען. דער זוהן פֿון'ם אָרעמאַן איז קוים אימשטאַנדע צו בעזוכען אַ פֿאָלקס־שולע, פֿון אַ גימנאַזיע אָדער אַ בעסערע שולע איז

*) די פּאַפּואַס און בושנעגער זיינען זעהר נידריגע און גייסטיג צוריקגעבליבענע מענשען־ראַסען.

**) אַנטראָפּאָלאָגי: וויסענשאַפֿט, וועלכע בעשעפֿטיגט זיך מיט דער פֿיזישער און גייסטיגער נאַטור פֿון'ם מענשען.

איבערהויפּט ניט קיין רעדע, דען די נויט צווינגט איהם, צו פֿערקויפֿען זיין אַרבייטס־קראַפֿט אַזוי באַלד ווי מעגליך. דאָס איז אַ גוטער ביישפּיל פֿאַר די צוועקמעסיגקייט פֿון אונזערע געזעלשאַפֿטליכע איינריכטונגען. די טהייערסטע ערציהונגס־אַנשטאַלטען און בילדונגס־אינסטיטוטען ווערען ערהאַלטען דורך'ן שטאַאַט, ד. ה. דורך די שטייערען און אָבגאַבען פֿון פֿון דער אַלגעמיינער מאַסע. אַרבייטער און מיליאָנערען מוזען ביטראָגען צו דיזען צוועק, אָבער נאָר די יעניגע קענען האָבען נוצען פֿון דיזע אינסטיטוציאָנען, וועלכע זיינען אימשטאַנדע צו פֿערברייננגען די ערשטע 18 אָדער 23 יאָהר פֿון זייער לעבען אָהן פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט. דער פּראָלעטאַריער, וועלכער קען זיינע אייגענע קינדער ניט געבען קיין העכערע בילדונג, ווייל ער איז צו אָרעם צו דעם, מוז טראָץ דעם בע־צאָהלען פֿאַר דאָס סטודיאום פֿון די רייכע קינדער, דען פֿון די שטייערען, וועלכע ער בעצאָהלט דעם שטאַאַט, ווערען ערהאַלטען די העכערע שולען.

די ענגלענדער און אַמעריקאַנער זיינען ביז צו אַ געוויסען גראַד לאָ־גישער אין דיזער בעציהונג. ביי זיי זיינען די העכערע בילדונגס אינסטי־טוציאָנען, וועלכע קענען ניט בענוצט ווערען פֿון דער אַלגעמיינהייט, פּריוואַט־אונטערנעהמונגען אָדער זיי ווערען ערהאַלטען דורך פֿרייוויליגע ביטרעגע. אין אַלע אַנדערע שטאַאַטען ווערען די שולען ערהאַלטען דורך די שטייערען פֿון אַלעמען, צום נוצען פֿון איינִיגע, וועלכע בילדען נאָך ניט איין פּראָצענט פֿון דער אַלגעמיינער בעפֿעלקערונג. און ווער זיינען די אויסער־וועהלטע, פֿאַר וועלכע דער שטאַאַט ערהאַלט מיט דעם געלד פֿון די שטייער־צאָהלער גימנאַזיאומס, רעאַל־שולען, אוניווערזיטעטען א.ז.וו.? זיינען עס די פֿעהיגסטע פֿון אַ גענעראַציאָן? לאָזט דער שטאַאַט נאָר צו אין זיינע העכערע שולען אַזעלכע מענשען, ביי וועלכע דער אונטעריכט פֿון די גוטבעצאָהלטע פּראָפֿעסאָרען קען ברייננגען די געווינשטע פֿרוכטען? גיט ער אונז אַ גאַראַנטי, אַז ניט דומקעפּ זאָנדערען ווירקליך אינטעלי־גענטע יונגע לייט זאָלען בעזוכען די בילדונגס־אינסטיטוטען? ניין, דער שטאַאַט, וועלכער האָט איינגעריכטעט העכערע שולען ניט פֿאַר אַלע, זאָנדערען נאָר פֿאַר איינִיגע, פֿרעגט ניט, אויב אַ יונגער מאַן האָט די נויטיגע גייסטיגע פֿעהיגקייטען צו סטודירען, נאָר אויב ער האָט די נויי־טיגע פֿינאַנציעלע מיטלען פֿאַר דיזען צוועק. אַ צווייפֿיסיגער פֿערד, אָהן פֿעהיגקייט און טאַלענט בעזוכט די גימנאַזיע און געניסט די גייסטיגע נאַהרונג אָהן אַ נוצען פֿאַר דער געזעלשאַפֿט, ווען ער איז נאָר גענוג רייך, צו בעצאָהלען די קאָסטען פֿון זיין סטודיום, און דער אינטעלי־גענטעסטער יונגער מאַן איז אויסגעשלאָסען פֿון די העכערע שולען, דערפֿאַר ווייל ער איז אָרעם און האָט ניט קיין געלד און די געזעלשאַפֿט פֿערלירט פֿילייכט דורך דעם אַ געטהע אָדער אַ קאַנט.

אַזוי זיינען אַלע געזעלשאַפֿטליכע און עקאָנאָמישע איבלען פֿערבונדען ווי אַן אייזערנער רינג, פֿון וועלכען עס גיט ניט קיין אויסוועג: דער

אַרבייטער איז פּעראַכטעט, ווייל ער איז אונגעבילדעט און ער קען זיך ניט בילדען, ווייל בילדונג קאָסטעט געלד, אַ זאַך, וועלכע ער האָט ניט. די רייכע האָבען ניט נאָר מאָנאָפּאָליזירט אַלע מאַטעריעלע גענימע, זיי האָבען אויך אויסגעשלאָסען די אָרעמע פון אַלע גייסטיגע לעבענס-קוועלען. די ערהאַבענסטע גיטער פון דער ציוויליזאַציאָן, גייסטיגע קולטור, פּאָעזי, קונסט, עקזיסטירען טהאַטזעכליך נאָר פאַר זיי און בילדונג איז איינע פון זייערע וויכטיגסטע און דריקענדסטע פּריווילעגיומס. און ווען עס האָט ווירקליך אַמאָל געלונגען, דאָס אַ מענש פון די אונטערשטע קלאַסען זאָל בעקומען דורך ענטבעהרונג און ערנידריגונג, דורך בעטלעריי אָדער איבער-מענשליכע אַנשטריינגונגען אַ העכערע בילדונג און ערהאַלטען אַן אוני-ווערזיטעטס-דיפּלאָם, וועט ער זיך נאָכדעם ניט צוריקנעהמען צו דער אַרבייט פון זיינע עלטערען, אום מיטצוהעלפען צו צושטערען אַ גע-זעלשאַפטליכעס פּאָראורטהייל, מיט דעם וואָס ער צייגט, דאָס אַ האַנד-אַרבייטער קען שטעהען אויף דערזעלבער שטופע פון גייסטיגער קולטור, ווי אַ בעאַמטער אָדער אַן איינגעטריקענטער פּראָפעסאָר, ניין ער וועט דאָס פּאָראורטהייל נאָך מאַכען שטאַרקער און אויך אָנפאַנגען צו פּער-אַכטען די האַנדאַרבייט, אום צו בעקומען אַ שטעלע אין די רייהען פון די פּריווילעגירטע און צו לעבען אויף די קאָסטען פון דעם פאָלק.

עס גיט האַנד-ווערקע, מיט וועלכע אַ מענש מיט עטוואָס געשיקליכקייט קען פּערדינען 3,000 מאַרק אַ יאָהר. עס איז אויך זיכער, דאָס ניין צעהנטעל פון אַלע שטאַטס-אַנשטעלונגען און שטעלען אין האַנדעל-דינסט ברייגגען יעהרליך ניט מעהר איין ווי 2,400 מאַרק פּערדינסט. און טראָצדעם וועט דער סטודירטער שטענדיג פּאָרציהען די 2,400 מאַרק, וועלכע זיינען פּערבונדען מיט גרעסערע פּערזענליכע שקלאַפעריי ווי די 3,000 מאַרק פון דעם האַנד-ווערקער, דען אַלס בעאַמטער בעלאַנגט ער צו די פּריווילעגירטע אין דער געזעלשאַפט, צו דער געשלאָסענער קלאַסע פון די בילדונגס-פּיליסטער, אָבער אַלס אַן אַרבייטער שטעהט ער אויסערהאַלב די זאָגענאַנטע בילדונגס-קרייזען, מע קוקט אויף איהם ווי אויף אַ באַרבאַר, ווייל ער האָט ניט איינגעאַטהעמט דיזעלבע אַטמאָספּערע פון די געבילדעטע.

דיזער לעכערליכער פּאָראורטהייל וואָלט באַלד פּערשוואונדען געוואָרען, ווען אַ שטודירטער וואָלט זיך געשטעלט אַרבייטען ביים הובעל-באַנק, ווען אַ שלאָסער וואָלט געלעזען זיין האָראַץ און אַ שוסטער וואָלט בעזוכט נאָך זיין אַרבייט „עסטעטישע טהע-געזעלשאַפטען", אום דאָרטען זיך צו אונטערהאַלטען ווי דער בעסטער קאַנצעלליי-אַסיסטענט; דען די עהרליכע אַרבייט האָט איבעראַל דיזעלבע ווירדע, אויב זי בעשעפטיגט זיך מיט דער פּראָדוקציאָן פון קליידער אָדער מיט דעם בויען פון אייזענבאַהנען און דער שניידער גענימט אין דער געזעלשאַפט דיזעלבע רעכטע ווי דער אינדזשעניר, דען די גייסטיגע בילדונג פון ביידע איז דיזעלבע.

דער סטודירטער טהוט אָבער ניט דאָס גערינגסטע, אום צו שאַפֿען פֿערנינפֿטיגע צושטענדע אין דיזער בעציהונג. פֿאַר איהם איז די אַרבייטס בלוזע די אוניפֿאָרם פֿון די דומקעפּ, און ער ציהט בעסער פֿאָר צו הונגערען אין אַן אָבגעטאָגענעם רעקעל, איידער זיך זאַט צו עסען אין די קליידער פֿון אַן אַרבייטער. דיזער לעבערליכער פֿאָראורטהייל איז די אורזאַכע פֿון איינע פֿון די געפֿעהרליכסטע פֿאָרמען, וועלכע די סאָציאַלע פֿראַגע האָט אָנגענומען — דער איבערפֿלוס פֿון זאָגענאַנטע גייסטיגע פּראָלעטאַריער. דער סטודירטער האַלט זיך פֿאַר צו גוט — און אונטער די געגענווערטיגע אומשטענדען איז דאָס זעהר בעגרייפֿליך — אום אַראָבצושטייגען אין די אונטערסטע אָבטהיילונגען פֿון דער געזעלשאַפֿט און צו ווערען אַ האַנט־אַרבייטער, דערפֿאַר פֿאָדערט ער פֿון דער געזעלשאַפֿע, אַז זי זאָל איהם געבע צו עסען און איהם בעטראַכטען פֿאַר אַ גאַנצען קנאַקער. די געזעלשאַפֿט האָט אָבער קיין בעדירפֿניס פֿאַר דיזען איבערפֿלוס פֿון סטודירטע און דערפֿאַר איז אַ העלפֿט פֿון אַלע דיאיעניגע, וועלכע האָבען בעזוכט העכערע שולען, פֿעראורטהיילט לאַנגזאַם צו גרונדע צו געהן, שטעהענדיג פֿאַר די פֿולע טישען פֿון די רייכע מיט הונגעריגע מאָגענס.

עס גיט אַ געוויסער סאָרט „מענשען־פֿריינד“, וועלכע בעטראַכטען דעם קריג און די פעסט פֿאַר וואָהלטהעטיגע און ניצליכע ערשיינונגען, דערפֿאַר ווייל זיי מאַכען פּלאַץ פֿאַר די, וואָס בלייבען. דיזעלבע „פֿילאַנטראָפּען“ האָבען ערקלעהרט, אַז די בילדונג איז איינע פֿון די ערגסטע איבלען און דאָס די פֿערמעהרונג פֿון העכערע שולען איז אַן אַטענטאַט געגען די זיכערהייט פֿון דער געזעלשאַפֿט, ווייל מע שאַפֿט דורכדעם אונצופֿרידענע, צוקונפֿטיגע באַריקאַדען־קעמפֿער און רעוואָלוציאָנערען. אורטהיילענדיג פֿון'ם היינטיגען שטאַנדפּונקט, זיינען זיי ניט אונגערעכט. אַזוי לאַנג ווי דער סטודירטער פֿיהלט זיך ערנידריגט דורך די האַנדאַרבייט, ווייל דער אַרבייטער איז איבעראַל פֿעראַכטעט, אַזוי לאַנג ווי ער בעטראַכט זיין דיפּלאָם אַלס אַ געזעלשאַפֿטליכעס פֿערזאָרגונגס־מיטעל, וועלכע בערעכטיגט איהם צו פֿיהרען דאָס לעבען פֿון אַ רייכען לײדיגגעהער, זאָלאַנג ווערט איהם די זאָגענאַנטע בילדונג מאַכען פֿיל אונגליקליכער ווי זאָגאַר דעם געוועהנליכען אַרבייטער און פּראָלעטאַריער.

עס גיט נאָר איין מיטעל אַוועקצומאַכען מיט דיזע אוננאַטירליכע צושטענדע — די בילדונג מוז ווידער ווערען אַ זעלבסט־צוועק און ניט אַ פֿערזאָרגונגס־מיטעל פֿאַר אייניגע פּריווילעגירטע. דער מענש מוז בעגרייפֿען. דאָס די בילדונג אַן און פֿיר זיך איז שוין אַן אויסגעצייכענטער לוין פֿאַר אַלע אַנשטריינגונגען, וועלכע זי האָט ערפֿאָדערט; דער געבילדעטער מוז בעגרייפֿען, דאָס ער האָט קיין רעכט ניט צו ערוואַרטען נאָך אַן אַנדער לוין פֿאַר זיינע גייסטיגע אַנשטריינגונגען און זיינע קענטניסע זיינען ניט קיין גרונד, דאָס ער זאָל זיך ניט דאַרפֿען בעשעפֿטיגען מיט פּראָדוקטיווע אַרבייט. דער געבילדעטער מענש האָט אַ פֿיל רייכערעס און טיפֿערעס

בעוואוסטזיין פֿון זיין איך, ער בעגרייפֿט פֿיל בעסער און גרינדליכער די ערשיינונגען דער וועלט און געניסט מעהר די קינסטלערישע שעהנהייטען און די גייסטיגע געניסע פֿון'ם לעבען, ווי דער אונוויסענדער מענש. עס איז אַלזאָ זעהר אונדאַנקבאַר, ווען ער פֿאָדערט אויסער דיזע אַלע רייכטהימער פֿון'ם אינערליכען לעבען, אויך נאָך ברויט פֿון דער געזעלשאַפֿט. צו פֿערדינען זיין ברויט איז די אויפֿגאַבע פֿון די הענד, און עס גיט ניט קיין גרונד, וואַרום דער געבילדעטער מענש זאָל ניט נעהמען קיין אַנטהייל אין דער פּראָדוקטיווער געזעלשאַפֿטליכער טהעטיגקייט. אויף דער אַנדער זייט איז די געזעלשאַפֿט פֿערפֿליכטעט צו מאַכען די בילדונג צו אַן אַלגעמיינעם גוט. יעדערע, וואָס בעזיצט די נויטיגע פֿעהיגקייטען, מוז געפֿינען אַ געלעגענהייט דיזע פֿעהיגקייטען צו ענטוויקלען, די גימנאַזיומס און אוניווערזיטעטען מוזען זיין אָפֿען פֿאַר אַלעמען און ניט נאָר פֿאַר איינינע פּריווילעגירטע.

מיר אַנערקענען היינט שוין איבעראַל די נויטווענדיגקייט, דאָס אַ מענש זאָל קענען לעזען און שרייבען. וואַרום אַלזאָ זאָלען מיר די בילדונג נאָר צולאָזען ביז צו אַ געוויסען פונקט? וואַרום זאָלען מיר ניט בעגרייפֿען, אַז דער סטודיום פֿון די נאַטורוויסענשאַפֿטען און דער שעהנער ליטעראַטור איז פונקט אַזוי נויטווענדיג און ניצליך ווי די קונסט צו לעזען און שרייבען? נאָר דורך די פֿעראַלגעמיינונג פֿון דער בילדונג איז עס מעגליך אַוועקצומאַכען מיט אַלע די לעבערליכע פֿאָראורטהיילע, וועלכע טהיילען פֿונאַנדער די אַרבייטער פֿון די זאָגענאַנטע געבילדעטע. אין דעם אויגענבליק, ווען די בילדונג וועט זיין אַ זעלבסט-צוועק, אַ מיטעל צו ענטוויקלען די גייסטיגע קולטור פֿון יעדען איינעם, אין דיזען אויגענבליק וועט מען די אַרבייט ניט מעהר בעטראַכטען אַלס אַ שאַנדע.

דער פּראָלעטאַריער.

—)::(—

נעבען דער קליינער מינאָריטעט פֿון רייכע לוידיגגעהער, וועלכע לעבען פֿון דעם שוויס פֿון די פֿלייסיגע און דער גרופּע פֿון איבער־פֿליסיגע, וועלכע גלויבען, דאָס זייער דיפּלאָם גיט זיי די בערעכטיגונג צו לעבען אַ גוטען טאָג אויף די קאָסטען פֿון דער געזעלשאַפֿט, זעהען מיר אין דעם בילד פֿון אונזערע עקאָנאָמישע צושטענדע די געשטאַלט פֿון דעם בעזיצלאָזען אינדוסטרי־אַרבייטער, וועלכען מע האָט אַוועקגעריסען פֿון דער פֿרוכטבאַרער ערד. וואָס פֿאַר אַ טראַגישע געשטאַלט אין מיטען אונזער בעריהמטער ציוויליזאַציאָן! איז דיזער פּראָלעטאַריער ניט די

שטאַרקסטע און פֿורכטבאַרסטע קריטיק געגען אונזער גאַנצע מאָדערנע קולטור? מע דערמאָנט אָפֿט די ווערטער, מיט וועלכע לאַ ברויער האָט פֿאָרגעשטעלט דעם פֿערשקלאַפֿטען בויער פֿון זיין צייט: „ער איז אַ מין פֿינסטערע, מורא'דיגע חיה, וועלכע פֿרעסט דאָס גראָז פֿון די לאַנגקעס, קריכענדיג אויף אַלע פֿיער פֿיס; ער וואוינט אין אַ הייל און ווען ער דערזעהט אַ מענשען ענטלויפֿט ער פֿון איהם מיט מורא'דיגע בליקען. און דאָך האָט די חיה אַ מענשליכען פּנים, און דאָך איז דיזעס עלענדע וועזען אַ מענש!"

דיזע בעשרייבונג פּאַסט אויך אויף דעם מאָדערנעם פּראָלעטאַריער. עלענד געגנעהרט, לעבענדיג הויפּזעכליך פֿון קאַרטאָפֿעל אין שלעכטע פֿלייש-ברעקלעך, פֿערגיפֿטעט פֿון אַלקאָהאָל, וועלכער גיט איהם דאָס בעטריגערישע בעוואוסטזיין פֿון אַ פֿאַלשע זאַטקייט, שלעכט געקליידעט אין עלענדע שמאַטעס, וועלכע צייגען שוין אָן פֿון דער וויטען, דאָס ער בעלאַנגט צו דער גרויסער אַרמעע פֿון די בעזיצלאָזע, שמוציג און אונריין, ווייל ער האָט ניט די נויטיגע צייט און דאָס נויטיגע געלד צו פֿלעגען זיין קערפּער, אַזוי לעבט ער אין די פֿינסטערסטע און עלענדסטע ווינקלען פֿון די גרויסע שטעט. ניט נאָר וואָס ער האָט ניט קיין אַנטהייל אויף די בעסערע נאַהרונגס-מיטלען, זאָגאַר ליכט און לופֿט, וועלכע עקזיסטירען דאָך אין איבערפֿלוס פֿאַר אַלע לעבעדיגע בעשעפֿניסע, אויך דאָס גיט מען איהם ניט אַזוי פֿיל ווי ער דאַרף. זיין אונגעניגענדע נאַהרונג און זיין שווערע אַרבייט רויבען פֿון איהם אַוועק זיינע לעצטע קרעפֿטען, זיינע קינדער ווערען געבאָרען מיט די אויסצעהרונג און ער אַליין איז פֿעראורטהיילט צו אַ פֿריהצייטיגען טויט און פֿיל מאָל צו לאַנגע קראַנקהייטען. זיין אונגעזונטע וואוינונג איז אַן ענטוויקלונגס-אָרט פֿאַר די שווינדזוכט, ווי אַ פֿערלאָרענער פּאָסטען שטעהט ער דאָ, אין דער מאָדערנער קולטור און פֿון אַלע קראַנקהייטען האָט ער צום ערשטען און אַם מעהרסטען צו ליידען.

זיין לאַגע איז ערגער ווי די לאַגע פֿון דעם שקלאַף אין אַלטערטהום. ער איז פּונקט אַזוי געדריקט, פּונקט אַזוי אַבהייניגיג ווי יענער פֿון זיין הער, אָבער זיין מאַטעריעלע פֿערזאָרגונג איז פֿיל שלעכטער, דען ער האָט אפילו קיין ריכטיגע שטאַל זיך אַוועקצוליעגען און ניט געניגענד פֿוטער זיך זאַט צו עסען. אָבער דאָס בעוואוסטזיין פֿון זיין מענשליכע ווירדע, דאָס בעוואוסטזיין פֿון זיינע נאַטירליכע רעכטע איז ביי איהם שטאַרקער ענטוויקעלט, ווי ביי זיינע ליידענסגענאָסען אין די אַלטע צייטען און דערפֿאַר זיינען זיינע ליידען פֿיל גרעסער.

ער איז זאָגאַר עלענדער ווי דער ווילדער אין די אורוועלדער פֿון זיד אַמעריקאַ אָדער אין די סטעפּען פֿון אויסטראַליען. פּונקט ווי יענער לעבע ער שטענדיג פֿון האַנד אין מויל און ווען ער פֿערזאַמט איינינע אַרבייטס-שטונדען, דאַרף ער הונגערען דערפֿאַר. אָבער ער האָט ניט

דאָס געפיהל פון זיין פערזענליכע פרייהייט, ווי דער ווילדער, ער האָט ניט דעם גרויסען געניוס פון דער פולער גייסטיגער און קערפּערליכער ענטוויקלונג. ער מוז נאָך אַוועקגעבען אַ טהייל פון זיין ארבייטס־ווערטה צו דער געזעלשאַפט, וועלכע גיט איהם דערפאַר קלעפּ און קייטען אַלס אויסטויש. די ציוויליזאַציאָן האָט איהם פערשפּראָכען פרייהייט און וואָהלשטאַנד, אָבער איהם אַליין האָט זי ניט געהאַלטען קיין וואָרט. ער איז אויסגעשלאָסען פון דעם געניוס פון די העכסטע גיטער. די מאָדערנע היגיעניע, וועלכע מאַכט דאָס הויז פון דעם רייכען אַזוי בעקוועם און אַנגענעהם, איז ביז יעצט נאָך ניט אַריינגעדרונגען אין די ווינקלען, וואו ער איז געצוואונגען צו פערברייננגען זיין לעבען. אַלע פּראָדוקטען פון די מאָדערנע וויסענשאַפטליכע פאָרשונגען זיינען איהם אונבעקאַנט. די שעהנע קונסטען און די פּאָעטישע מייסטערווערקע פון זיין שפּראַכע מאַכען אויף איהם קיין איינדרוק ניט, דען ער קען זיי ניט פערשטעהן. זאָגאַר די מאַשינע, וועלכע האָט געדאַרפט זיין אַ גליק פאַר איהם, האָט זיין לאַגע געמאַכט ערגער אָנשטאָט בעסער. עס איז געוויס אַ גרויסע טהאַט צום גליק פון דער מענשהייט, וואָס דער מענש האָט געפונען מיטלען איבער צו טראָגען אַלע שווערע און רויע אַרבייטען אויף די נאַטורקרעפטען, דען די הויכע און ערהאַבענע בעדייטונג פון דעם מענשען בעשטעהט ניט אין זיין מוסקולאַטור, זאָנדערען אין זיין געהירען. וואָס אָנבעלאַנגט פיזישע קראַפט, שטעהט ער אונטער דעם פערד און עזעל און ווען מע פאָדערט פון איהם אויסשליסליך מעכאַנישע אַרבייט, ערנידריגט מען איהם און שטעלט איהם טיפער ווי אַ געוועהנליכע בהמה.

די מאַשין איז ביז יעצט נאָך ניט געוואָרען די ערלייזערין און בעפרייערין פון דעם אַרבייטער, אין געגענטהייל, זי האָט איהם געמאַכט צו איהר אייגענעם שקלאַף, דען זיין בעזיצלאָזיגקייט און די אונמעגליכקייט צו געווינען די פראָדוקטען פאַר זיינע בעדירפניסע דירעקט פון דער נאַטור, צווינגט איהם צו פערקויפען די קראַפט פון זיינע הענד, אָבצושוואַכען זיין אָרגאַניזמוס און צו ווערען אַ קאָנקורענט פון דער מאַשין. די זאָגענאַנטע סאָלידאַריטעט פון דער מענשהייט עקזיסטירט פאַר איהם נאָר אויף אַזוי פיל, אַז מע לייגט אויף איהם אַרויף טויזענדער פליכטען און גיט איהם כמעט קיינע רעכטע.

ווען ער געפינט ניט קיין קויפער פאַר זיין אַרבייטסקראַפט אָדער ווען ער איז קראַנק און אָבגעשוואַכט פון די יאָהרען, אַז ער קען מעהר ניט אַרבייטען, הויבט די געזעלשאַפט אָן צו זאָרגען פאַר איהם, ד.ה. זי גיט איהם אַ נדבה, ווען ער בעטעלט, זי נעהמט איהם אַריין אין אַ האָספּיטאַל ווען ער איז שוין האַלב טויט און מאַנכעסמאָל, ווען זיין עלטער ערלויבט איהם שוין מעהר ניט קיין פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט, שטעקט זי איהם אַריין אין אַ וואָרקהויז. אָבער זי ערפילט איהרע פליכטען שטענדיג מיט אַ זויערע מינע; זי גיט די אָרעמע מעהר בעליידיגונגען אַלס ברויט און

וועהרענד זי שטילט זייער הונגער מיט אַ פֿערדריסליכע מינע, ערקלעהרט זי אויף דער אַנדערער זייט, דאָס עס איז די גרעסטע שאַנדע אָנצונעהמען נדבות פֿון איהרע הענד און בעהאַנדעלט די אונגליקליכע, וועלכע אַפּעלירען צו איהר מיטליידס־געפֿיהל, מיט דער גרעסטער פֿעראַכטונג.

דער פּראָלעטאַריער האָט ניט די מעגליכקייט זיך צו פֿערזאָרגען פֿאַר די צייט פֿון אַרבייטסלאָזיגקייט און קראַנקהייט, אָדער פֿאַר די עלטערע יאָהרען. ער פֿערדינט קוים פֿאַר דאָס נויטווענדיגסטע צו לעבען און קען ניט זאָרגען פֿאַר שלעכטע צייטען. ער קען אויך ניט פֿאָדערען אַ גרעסערען פּרייז פֿאַר זיין אַרבייט, דען די צאָהל פֿון די בעזיצלאָזע איז אַזוי גרויס — און זי ווערט נאָך גרעסער מיט יעדען טאָג — דאָס עס וועלען זיך שטענדיג געפֿינען קאָנקורענטען, וועלכע זיינען צופֿרידען מיט יעדען לוין, אום ניט צו פֿערהונגערען מיט אַמאָל. דער פּראָלעטאַריער איז אַבסאָלוט מאַכטלאָז געגען אַזאַ צושטאַנד. ווי פֿלייסיג ער זאָל ניט זיין, זועט עס איהם קיינמאָל ניט געלינגען מעהר צו פֿערדינען, ווי די בעפֿרידיגונג פֿון זיינע נויטווענדיגסטע בעדירפֿניסע ערפֿאָדערט. אין געגענטהייל — וואָס מעהר דער פּראָלעטאַריער אַרבייטעט, אַלס ערגער ווערט זיין מאַטעריעלע לאַגע. דיזע בעהויפּטונג קלינגט זעהר אונוואַהר־שיינליך, אָבער זי איז דאָך אַבסאָלוט ריכטיג. ווען דער פּראָלעטאַריער פּראָדוצירט מעהר, ווערען זיינע פּראָדוקטען ביליגער פֿערקויפֿט, אָבער זיין לוין בלייבט דערזעלבער, פֿילע מאָל ווערט ער זאָגאַר קלענער. אַזוי פֿערערגערט ער דורך זיינע אַנשטריינגונגען די בעדינגונגען אויף דעם אַרבייטס־מאַרק און פֿערקלענערט דעם ווערטה פֿון זיין אַרבייטס־קראַפֿט. דיזע ערשיינונג וואָלט זיך קיינמאָל ניט געקענט מאַניפֿעסטירען, ווען די פּראָדוקציאָן פֿון דער גרויס־אינדוסטרי וואָלט בעשטימט געוואָרען דורך דעם פֿערלאַנג, דעם בעדירפֿניס פֿון די קאָנסומענטען. אין דיזען פֿאַל וואָלטען מיר ניט געוואוסט פֿון קיין „איבערפּראָדוקציאָן”, דער פּרייז פֿון די פּראָדוקטען וואָלט ניט פֿערקלענערט געוואָרען דורך זייער גרויסע צאָהל און דער אַרבייטער וואָלט געקראָגען אַ בעסערען לוין פֿאַר זיין אַרבייט.

דער קאַפּיטאַליזמוס האָט אָבער פֿערפֿעלשט דיזעס נאַטירליכע שפּיל פֿון דיווירטשאַפֿטליכע קרעפֿטען. אַ קאַפּיטאַליסט גרינדעט היינט אַ פֿאַבריק און פּראָדוצירט געוויסע וואַרען, ניט דערפֿאַר ווייל עס איז פֿערהאַנדען אַ בעדירפֿניס פֿאַר דיזע פּראָדוקטען, זאָנדערען נאָר דערפֿאַר, ווייל ער בעזיצט אַ קאַפּיטאַל, מיט וועלכען ער וויל פֿערדינען הויכע פּראָצענטען. אַזוי פֿערנעהמען פּערזענליכע קאַפּריזען און אונוויסענהייט דעם פּלאַץ פֿון די נאַטירליכע ווירטהשאַפֿטליכע געזעצע, און דער מאַרק ווערט איבערפֿלייצט מיט אַ גוואַלדיגע מאַסע פּראָדוקטען, פֿאַר וועלכע עס איז ניטאָ קיין בעדירפֿניס. און וואַרום? ווייל אַן איינצעלנער אינדיווי־דואום האָט געוואָלט געווינען מיליאָנען, אָבער זיינע ספּעקולאַציאָנען

זיינען געוועזן פֿאַלשע. די פֿאָלגען פֿון דיזע פֿאַלשע ספּעקולאַציאָנען מוזען זיך נאַטירליך באַלד אַרויסצייגען. דער קאַפּיטאַליסט פֿערקלענערט די פּרייזען פֿון די פּראָדוקטען אַזוי פֿיל, דאָס זיי ברייגגען איהם שוין מעהר קיין פּראָפֿיט; ער געהט צו גרונדע און די פֿאַבריקאַנטען פֿון אַ גאַנצען אינדוסטרי צווייג האָבען שווער צו ליידען פֿון דיזעלבע אורזאַכען; אַזוי ענטשטעהט אַ קריזיס, מאַנכעסמאָל אין איין לאַנד און זעהר אָפֿט אין אַלע לענדער.

דאָס אייגענטליכע אָפּפֿער פֿון אַזאַ קריזיס איז אָבער דער פּראָלעטאַריער, דען שוין לאַנג בעפֿאָר דער פֿאַבריקאַנט פֿערלירט זיין קאַפּיטאַל, פֿערקלע־נערט ער שטענדיג דעם לוין פֿון זיינע אַרבייטער און פֿאָדערט פֿון זיי אימער גרעסערע קוואָנטיטעטען פּראָדוקטען. די ענדע פֿון דיזען אונגלייכמעסיגען קאַמף צווישען „אָנבאָט און נאָכפֿראַגע" איז געוועהנליך, אַז דער אַרבייטער איז געצוואונגען אַרומצוגעהן אַ קירצערע אָדער לייגערע צייט אָהנע בעשעפֿטיגונג און פֿאָלגליך אָהנע ברויט.

דאָס איז די ראָלע פֿון דעם פּראָלעטאַריער און דעם פֿאַבריקאַנט אין דער מאָדערנער גרויסאינדוסטרי. דער אַרבייטער שאַפֿט אונגעהייערע רייכטהימער פֿאַר דעם קאַפּיטאַליסט. דער קאַפּיטאַליסט פֿערשווענדעט זיין געלד פֿאַר די איינריכטונג פֿון נייע פֿאַבריקען. אַזוי ענטשטעהט אַ זאָגענאַנטע איבערפּראָדוקציאָן און אַ געפֿעהרליכע קאָנקורענץ. די פֿאָלגע פֿון דעם איז אַ פֿערקלענערונג פֿון די פּרייזען און אַ פֿערקלענערונג פֿון דעם אַרבייטס־לוין. צו לעצט ענטשטעהט אַ קריזיס און דער אַרבייטער פֿערלירט אין גאַנצען זיין ברויט. אַזוי מאַכט דער אינדוסטרי־שקלאַף זיין הער אימער רייכער, אַלס דאַנק דערפֿאַר ווערט זיין לעבען אימער שווערער און צולעצט נעהמט מען אַוועק פֿון איהם דעם לעצטען ביסען ברויט. גיט עס אַ שעהנערע אילוסטראַציאָן פֿאַר די גערעכטיגקייט פֿון אונזערע געגענווערטיגע עקאָנאָמישע צושטענדע?

די איינזייטיגקייט דער עקאנאמישער ענטוויקלונג.

—)::(—

בעטראכטענדיג דיזעס בילד פֿון אונזער עקאָנאָמישען לעבען, שטעלט זיך אונז די ערשטע פֿראַגע: דאַרף די עקאָנאָמישע לאַגע אַזוי זיין, ווי זי איז יעצט? שטעהען מיר דאָ פֿאַר די אונפֿערמיידליכע קאָנזעקווענצען פֿון אַ נאַטורגעזעץ אָדער פֿאַר די פֿאָלגען פֿון מענשליכער דומהייט און אונוויסענהייט? וואַרום קען אַ קליינע מינאָריטעט געניסען אַלע רייכטהימער פֿון דער מענשליכער פּראָדוקציאָן, ניט אַריינ־לייגענדיג קיין פֿינגער אין קאַלטע וואַסער? און ווי אַזוי קומט עס, דאָס

אונצעהלבאַרע מיליאָנען, וועלכע שאַפען אַלע דיזע רייכטהימער, זיינען פעראורטהיילט צו הונגער און נויט?

דיזע פראַגען פיהרען אונז צום ריכטיגען פונקט פון דעם פראָבלעם, וועלכען מיר האָבען צו לייזען. מיר מוזען פערזוכען אויסצוגעפינען, אויב די אָרעמע ליידען, דערפאַר וויל עס גיט ניט גענוג לעבענסמיטלען פאַר זיי אָדער די לעבענסמיטלען זיינען פערהאַנדען, נאָר זיי קענען ניט צוקומען צו זיי. די לעצטע פראַגע קענען מיר אין גאַנצען איגנאָרירען, דען אויב עס וואָלטען געווען גענוג גוטע און געזונטע לעבענסמיטלען און דער אָרעמער וואָלט ניט געקענט צוקומען צו זיי, וואָלט זיין טהייל דאָך איבערגעבליבען און ניט פערברויכט געוואָרען. די ערפאַהרונג צייגט אונז אָבער דאָס געגענטהייל. מיר זעהען, דאָס אין יעדען יאָהר פערברויכט מען די גאַנצע פרוכט און אַלע אַנדערע נאַהרונגסמיטלען, וועלכע זיינען פראָדוצירט געוואָרען אין פערגאַנגענעם יאָהר. געוועהנליך איז די פרוכט פון'ם פערגאַנגענעם יאָהר שוין כמעט אין גאַנצען אויפגעגעסען געוואָרען, נאָך איידער די שניט-צייט פון דעם נייעם יאָהר האָט זיך אָנגעפאַנגען און אַ גרויסע טהייל פון דער מענשהייט האַלט אין איין הונגערען. מע האָט ביז יעצט נאָך קיין מאָל ניט געהערט, אַז מע זאָל איבערלאָזען פרוכט פאַר די ווערים, וויל מען האָט דערפאַר קיין בעדירפניס און פלייש איז נאָך קיין מאָל ניט פערפוילט געוואָרען, וויל עס איז געווען אַ מאַנגעל אין קויפער.

עס איז וואַהר, אַז די רייכע פערשווענדען מעהר פראָדוקטען, ווי זיי דאַרפען פאַר די ערהאַלטונג פון זייער אָרגאַניזמוס, אָבער פון דיזע פראָדוקטען שפּילען די לעבענסמיטלען די קלענסטע ראָלע. אַ מיליאָנער פערשווענדעט מענשליכע אַרבייטסקראַפט, אום צו בעפרידיגען זיינע קאַפּריזען און זיין לעבערליכע איינבילדונגס-קראַפט; ער לאָזט זיך בויען גרויסע הייזער און פילט זיי אָן מיט איבערפליסיגע מעבעל און אַנדערע זאַכען. ער רויבט אַוועק מענשען פון די ניצליכע פראָדוקציאָן און מאַכט פון זיי לאָקייען, דינער און אַנדערע ליידיגגעהער, אָבער וויפיל ער זאָל ניט פערשווענדען, נאַהרונגסמיטעל קען ער העכסטענס פיער מאָל אַזוי פיל אויסברייגגען ווי ער דאַרף, אום צו בעפרידיגען זיינע אָרגאַנישע בעדירפניסע. לאָמיר אָננעהמען, דאָס עס געפינען זיך איין מיליאָן אַזעלכע פערשווענדער אין אייראָפּאַ; צוזאַמען מיט זייערע פאַמיליען וואָלטען עס געווען 5 מיליאָן מענשען, וועלכע וואָלטען אויסגעבראַכט לעבענסמיטלען פאַר 20 מיליאָן; ד.ה. אויסער זייער אייגענעם בעדאַרף, נעהמען זיי נאָך צו דעם אַנטהייל פון אַנדערע 15 מיליאָן מענשען, וועלכע האָבען גאָרנישט אָדער פון 30 מיליאָן, וועלכע קריגען נאָר אַ העלפט פון וויפיל זיי דאַרפען צו עסען. די צאָהל פון די אָרעמע אין אייראָפּאַ, וועלכע האָבען ניט גענוג צו עסען, איז אָבער וויינינגסטענס צוויי מאָל אַזוי גרויס, עס גיט זיבער 60 מיליאָן שטענדיגע הונגערליידער אין אייראָפּאַ, פאָלגליך מוזען

מיר קומען צום שלום, אַז די ערד גיט ניט גענוג לעבענסמיטלען פֿאַר אַלעמען און אַ טהייל פֿון דער מענשהייט איז פֿערדאַמט צו אַ פֿיזיאָלאָגישען עלענד.

וואָס איז די אורזאַכע פֿון דיזער ערשיינונג? איז עס אַ נויטווענדיגע פֿאָלגע פֿון די נאַטירליכע אומשטענדען? גיט די ערד ניט מעהר לעבענסמיטלען, דערפֿאַר ווייל זי האָט ניט די קראַפֿט מעהר צו פּראָדוצירען? ניין! די ערד גיט אונז ניט מעהר נאַהרונג, ווייל מיר פֿאָדערען ניט מעהר פֿון איהר.

ווען די קאַפּיטאַליסטישע מאָראַל האָט זיך געדאַרפֿט בעשעפֿטיגען מיט דיזען פּראָבלעם, האָט זי באַלד געפֿונען אַן ענטפֿער. דער פֿרומער מאַלטהוס האָט איינפֿאַך ערקלעהרט: „די צאָהל פֿון די מענשען איז צו גרויס, אום די ערד זאָל זיי קענען ערנעהרען, פֿאָלגליך דאַרף מען איהר איינפֿאַך פֿערקלענערען.“ און ער האָט געפּריידיגט, אַז די אָרעמע זאָלען זיך ענטזאַגען פֿון געשלעכטליכען פֿערקעהר. אַ וואונדער, וואָס ער האָט ניט פֿאָרגעשלאָגען, אַז יעדער אינדיווידואום, וועלכער ווערט געבאָרען אָהן פֿערמעגען, זאָל איינפֿאַך קאַסטרירט ווערען, אום די מענשהייט זאָל זיך קענען איינריכטען נאָך דעם אידעאַלען מוסטער פֿון די ביהנען און מוראַשקעס, וואו נאָר איניגע וועניגע אינדיווידועןבעזיצען דאָס פּריווילעגיום דער פֿאָרטפּלאַנצונגס-קראַפֿט. די גרויסע מאַסע איז אין דיזע ביידע געזעלשאַפֿטען פֿון אינזעקטען איבערהויפּט אָהן אַ געשלעכט און האָט די פֿליכט אָדער דאָס רעכט צו אַרבייטען פֿאַר די פֿאָלקאָמענע אינדיווידוען. אַזאַ מין געזעלשאַפֿטס-אָרדנונג וואָלט זיכער געווען נאָך דעם געשמאַק פֿון אונזערע מיליאָנערען.

דאָס מען קען דעם זאַץ פֿון מאַלטהוס איינפֿאַך איבערקעהרען און זאָגען: די צאָהל פֿון די לעבענסמיטלען איז צו קליין, אום צו ערנעהרען אַלע מענשען, פֿאָלגליך מוז מען זיי פֿערמעהרען!“ דיזער געדאַנק איז דעם פֿרומען מאַלטהוס און זיינע אַנהייננגער גאָר ניט איינגעפֿאַלען. און דאָך איז דיזע לייזונג די איינפֿאַכסטע. אָדער זאָלען זיך ווירקליך געפֿינען מענשען מיט אַ געזונדען פֿערשטאַנד, וועלכע האָבען דעם מוטה צו בעהויפּטען, אַז די פּראָדוקציאָן פֿון נאַהרונגס-מיטלען קען ניט פֿערגרעסערט ווערען אויף דער ערד? אַזעלכע פֿאַנטאַזיאָרען וואָלט מען באַלד געקענט ענטפֿערען מיט צאָהלען.

אייראָפּאַ ערנעהרט אויף 9.710.340 קוואַדראַט-קילאָמעטער 316 מיליאָן מענשען, ד.ה. זי ערנעהרט זיי זעהר אונפֿאָלקאָמען און מאַנגעלהאַפֿט, דען זי בעציהט פֿון אינדיען, זיד-אַפֿריקאַ, אַלושיר, נאָרד-אַמעריקאַ און אויסטראַליען גרויסע מאַסען פֿון פֿרוכט און פֿלייש. זי אַליין עקספּאָרטירט קיינע לעבענס-מיטלען אויסער ווייין, און טראָצדעם לעבט אַ גרויסער טהייל פֿון דער אייראָפּעאישער בעפֿעלקערונג אין שטענדיגען הונגער. עס זעהט אַלזאָ אויס, דאָס אייראָפּאַ וואָלט ניט אימשטאַנדע געווען צו

ערנעהרען 32 מענשען אויף אַ קוואַדראַט-קילאָמעטער. מיר זעהען אָבער, דאָס צ.ב.ש. בעלגיען, אַ לאַנד מיט 29.455 קוואַדראַט-קילאָמעטער ערד, ערנעהרט 5.536.000 איינוואָהנער, ד.ה. אויף יעדען קוואַטראַט-קילאָמעטער קומען 200 מענשען, מעהר ווי זעקס מאָל אַזוי פיל ווי די דורכשניטס-צאָהל אין איירָאפּאַ. ווען די ערד אין גאַנץ איירָאפּאַ וואָלט אַלזאָ אַזוי גוט בעאַרבייט געוואָרען ווי אין בעלגיען, וואָלט זי אימשטאַנדע געווען צו ערנעהרען 1950 מיליאָן מענשען, אַנשטאָט 316 מיליאָן. אַזוי פיל מענשען גיט עס אָבער ניט אויף דער גאַנצער ערד. איירָאפּאַ האָט אָבער ווי געזאָגט נאָר 316 מיליאָן מענשען, און ווען די ערד וואָלט ווירקליך און פלאַנמעסיג אויסגענוצט געוואָרען, וואָלט פאַר יעדען איינוואוינער זעקס מאָל אַזוי פיל לעבענסמיטלען געווען, ווי זיינע בעדירפניסע וואָלטען ערפאָדערט. דיזע רעכנונג בעווייזט אונז קלאָהר און דייטליך, אַז מיר האַלטען אין דער ווירקליכקייט נאָך לאַנג ניט אַזוי שמאָל, ווי אַנדערע ווילען אונז איינרעדען.

עס איז וואַהר, מען קען מיר ענטפערען, אַז בעלגיען איז אויך ניט אימשטאַנדע אַליין צו ערנעהרען איהע איינוואָהנער און מוז דערפאַר בעציהען לעבענס-מיטלען פון אַנדערע לענדער. זעהרר גוט! בעלגיען בעציהט איין פירטעל פון איהרע לעבענס-מיטלען פון אויסווערטס, אָבער זי איז טראָץ דעם אימשטאַנדע צו ערנעהרען 150 מענשען פער קוואַדראַט קילאָמעטער. איירָאפּאַ וואָלט אַלזאָ געקענט שאַפען לעבענס-מיטלען פאַר 1458 מיליאָן מענשען, ד.ה. אימער נאָך מעהר, ווי עס לעבען איבערהויפּט מענשען אויף דער גאַנצער ערד. לאָמיר נעהמען אַן אַנדער ביישפּיל. כינאַ (אָהנע די נעבען-לענדער, וועלכע שטעהען אונטער דעם שוץ פון דער כינעזישער רעגירונג) האָט 4.024.890 קוואַדראַט-קילאָמעטער לאַנד מיט 405 מיליאָן מענשען. יעדער קוואַדראַט-קילאָמעטער לאַנד ערנעהרט אַלזאָ 100 מענשען. און כינאַ בעציהט ניט קיין לעבענס-מיטלען פון אויסלאַנד, אין געגענטהייל, זי פערקויפט יעדעס יאָהר אַ גרויסע מאַסע רייז, טהע, איינגעמאַכטס א.ז.וו. צו די אויסלענדער. און טראָץ דעם פערזיכערען אונז אַלע געלעהרטע, וועלכע האָבען גערייזט אין כינאַ, דאָס הונגער און עלענד מאַניפעסטירען זיך נאָר דאַן, ווען עס מאַכט זיך אין דעם „הימלישען רייך" אַ שלעכטער יאָהר; און זאָגאַר אין דיזען פאַל זיינען די שלעכטע פערבינדונגען צווישען די איינצעלנע פּראָווינצען די הויפּט-אורזאַכע פון אַ הונגער-צושטאַנד. ווען די ערד פון איירָאפּאַ וואָלט נאָר אויף אַזוי פיל קולטיווירט געווען ווי אין כינאַ, וואָלט זי בעקוועם געקענט ערנעהרען 1000 מיליאָן מענשען אַנשטאַט 316 מיליאָן, וועלכע געפינען זיך אין אַזעלכע שלעכטע צושטענדע, דאָס מיליאָנען פון זיי וואַנדערען אויס נאָך אַנדערע וועלטטהיילען.

וואָרום פאָדערט מען פון דער ערד ניט מעהר פּראָדוקטען, טראָץ דעם וואָס די ערפאַהרונג צייגט אונז יעדען טאָג, דאָס זי איז אימשטאַנדע מעהר

צו געבען? וואָרום פּערזוכט מען ניט צו פּראָדוצירען אַזוי פּיל נאַהרונגס־מיטלען, אום אַלע מענשען זאָלען קענען לעבען אין איבערפּלוס? דער ענטפּער איז זעהר איינפאַך: דערפּאַר ווייל דער קאַפּיטאַליזמוס האָט אונז געפּיהרט צו אַן אונגאַטירליכער און איינזייטיגער ענטוויקלונג פּון אונזער קולטור. די גאַנצע ציוויליזאַציאָן קאָנצענטרירט זיך היינט צו טאָג אויסשליסליך אויף דער אינדוסטרי און דעם האַנדעל און רויבט אַוועק אַלע קרעפּטען פּון דער פּראָדוקציאָן פּון לעבענס־מיטלען.

דער פּהיזיאָקראַטיזמוס, וועלכער לערענט אונז, אַז דער איינציגער ווירקליכער רייכטהום פּון אַ לאַנד איז דער רייכטהום פּון זיין אַגריקולטור, דער איבערפּלוס פּון זיינע לעבענס־מיטלען, האָט היינט פּערלאָרען זיין גאַנצען איינפּלוס. זייט די לעצטע הונדערט יאָהר קוקט די גאַנצע אָפּיציעלע נאַציאָנאַל־עקאָנאָמישע וויסענשאַפט, וועלכע האָט זיך ערנידריגט צום געהאָרכזאַמען דינער פּון דער קאַפּיטאַליסטישער ווירטשאַפטס־אָרדנונג, אויף דיזע לעהרע ווי אויף אַ נאַאיווען אירטהום און לאַכט זיך אויס פּון איהרע אַנשויאונגען.

אַזוי ווי דער זוהן פּון די פּעלדער פּערלאָזט די פּרייע נאַטור, דעם איבערפּלוס פּון ליכט און לופט, געטריבען פּון אַ מין זעלבסטמערדערישען אינסטינקט, אום זיך אַריינצושלאָגען אין די טויטליכע געפּענגניסע פּון די פּאַבריקען און די פּערשטיקטע ווינקלען פּון די גרויסע שטעט, אַזוי רייסט זיך אָב די גאַנצע קולטור־מענשהייט אין אַלגעמיין פּון דעם פרוכטבאַ־ען אַקער, אום צו דערשטיקען און צו שטאַרבען פּון הונגער אין די ענגע שטייגען פּון דער גרויס־אינדוסטרי. די גאַנצע ערפּינדונגס־קראַפּט פּון דער מענשהייט, אַלע איהרע פּאָרשונגען, איהר גאַנצע ענערגי, אַלעס קאָנצענטרירט זיך אויסשליסליך אויף די אינדוסטרי. מיר זעהען די פּאָלגען פּון דיזער איינזייטיגער ענטוויקלונג: אימער קאָמפּליצירטערע מאַשינען, אימער פּאָלקאָמענערע אַרבייטס־מעטהאָדען, אימער גרעסערע רייכטהימער. פּון הונדערט ערפּינדער בעשעפּטיגט זיך קיין אפשר קיין איינציגער מיט דער פּראָדוקציאָן פּון נאַהרונגס־מיטלען. ווען מיר וואָלט־ן נאָר אַוועקגעלעגט אַ העלפּט פּון דער ענערגי, וואָס ווערט פּערוועןדעט אויף די פּערבעסערונג פּון דער אינדוסטרי, פּאַר די פּראָדוקציאָן פּון נאַהרונגס־מיטלען, וואָלטען מיר זיכער ניט געוואוסט פּון קיין פּיזיאָלאָגישען עלענד אויף דער ערד. אָבער גראַדע דיזער וויכטיגער צווייג פּון דער מענשליכער טהעטיגקייט איז אויף אַזוי פּיל פּערנאַכלעסיגט געוואָרען, דאָס עס איז כמעט אונמעגליך זיך פּאָרצושטעלען. מיר זיינען הויך־ציוויליזירטע בעשעפּעניסע אויף דעם געביט פּון דער אינדוסטרי, אָבער וואָס אָנבעלאַנגט די באָדען־קולטור, דעם אַקערבוי זיינען מיר שוואַרצע, פּינסטערע באַרבאַרען. מיר שטאָלצירען מיט רעכט מיט אונזער שאַרפּזיניגקייט אין דער פּראָדוקציאָן פּון געוויסע געגענשטענדע, פּאַר וועלכע מיר פּערווענדען אַלע ברעקלעך, וואָס האָבען שיינבאַר גאָר קיין ווערטה ניט, אָבער אין

דערזועלבער צייט פערשוועונדען מיר וועניגסטענס א העלפט פון אַלע שפייזע רעסטען אָהן אַ נוצען; מיר לאָזען דעם אינהאַלט פון די קאַנאַלען אריינלויפען אין די טייכען אָדער אין ים, וועלכער גיט אונז ניט צוריק דעם טויזענדסטען טהייל פון דעם, וואָס ער בעקומט פון אונז.

עס איז הימעלשרייענד צו זעהען, ווי מיר וואַרפען אַרויס מיליאָנען טאָנען פון אַלערליי שטאָפען, וואָס וואָלטען געקענט פּרוכטבאַר מאַכען די ערד און אין דערזועלבער צייט ווירקט עס קאָמיש, זעהענדיג, ווי פּאָרזיכטיג מען איז מיט יעדען טראָפען שוועבעל־זויערע אין דער פאַבריקאַציאָן פון כעמישע פּראָדוקטען, אָדער בעמערקענדיג, וויפיל צייט און געדולד מען ערפינדער לעגט אַוועק, אום אויסצוגעפינען אַ נייען מיטעל, ווי צו פערווערטהען די שמוציגסטע רעסטען פון די פאַבריקען. מיר בעריהמען זיך, אַז מיר האָבען אונטערוואָרפען די נאַטור־קרעפטען און דאָך אַרט אונז גאַנץ ווייניג, אַז עס גיט נאָך מיליאָנען קוואַדראַט־קילאָמעטער ערד, וואָס איז נאָך ניט קולטיווירט; טראָץ דעם, וואָס די ערפאַהרונג האָט אונז געצייגט, דאָס עס גיט איבערהויפּט ניט קיין שטיק לאַנד, וועלכעס מען זאָל ניט קענען קולטיווירען, אפילו ווען די ערד זאָל בעשטעהען פון אייזערנע צוועקעס אָדער שטיקלעך פעלזענשטיינער. איבעראַל, וואו עס איז נאָר מעגליך צו שאַפען וואַסער און וואַרעמקייט, קען מען פערוואַנדלען וויסטע לאַנד אין פּרוכטבאַרע פעלדער.

מיר שטאָלצירען מיט געוויסע קוילען־אָדער קופּער־מינען, וועלכע געהען אַרונטער עטליכע טויזענד פוס אין דער ערד אָדער אונטערען ים, און דערזועלבער מענש, וועלכער האָט אויסגעגראָבען דיזע געוואַלדיגע מינען, דערזועלבער מענש שעהמט זיך ניט צו זאָגען, אַז די טויזענדער נאַקעטע און אונפּרוכטבאַרע פעלזען, וועלכע געפינען זיך איבעראַל, קענען ניט בענוצט ווערען פאַר ערגעץ אַ ניצליכע זאַך.

מיר בעהערשען דעם בליץ פון די הימלען און דאָך ווייסען מיר ניט ווי זיך צו בענוצען מיט דעם אונענדליכען רייכטהום אין נאַהרונגס־מיטלען פון די ימים, וועלכע בעדעקען דריי פירטעל פון אונזער ערד, און פון וועלכע מיר פערוועגדען קוים עטליכע אַטאָמען. ווי אַזוי איז מעגליך, דאָס אין אונזער צייט פון וואונדערבאַרע מאַשינען און מעכאַנישע אַרבייטס־אינסטרומענטען זאָלען זיך נאָך געפינען אין אייראָפּאַ גרויסע זומפען, טייכען אָהנע פיש, און גרויסע שטרעקען אונקולטיווירטע לאַנד? ווי אַזוי קומט עס, אַז מיר זיינען אַזעלכע שלעכטע מאַטעמאַטיקער, אום ניט צו בעגרייפען דאָס עס איז ניצליכער און פּראַקטישער צו פערווענדען די געוואַלדיגע רייכטהימער און נאַהרונגס־מיטלען פון די טייכען און ימים, וועלכע גיבען אונז אין דער געשטאַלט פון פיש און אַנדערע טהירען גענוג אייוויים־שטאָפען פאַר די מענשליכע ערנעהרונג, אַנשטאַט צו האַלטען גרויסע סטאַדעס בהמות צו דיזען צוועק, וועלכע פערנעהמען אַ גרויסען טהייל פּרוכטבאַרע ערד פאַר זייער ערנעהרונג?

איך וויל יעצט ניט ווייטער איינגעהען אויף די איינצעלהייטען, דען איך גלויב, אַז איך האָב געבראַכט גענוג אַרגומענטען, אום צו בעווייזען, אַז דער אַקערבוי, די אַגריקולטור איז דאָס שטיפקינד פון אונזער מאָדערנער קולטור. ווען די אינדוסטרי געהט פאָרווערטס מיט הונדערט טריט, מאַכט דער אַקערבוי קוים איין טריט פאָרווערטס. אַלעס וואָס מען האָט זייט די לעצטע עטליכע יאַהרהונדערט אויסגעפונען, אום די מענשען רייכליך צו ערנעהרען, איז די איינפיהרונג פון קאַרטאָפּלען אין אייראָפּאַ, וועלכע געבען דעם פּראָלעטאַריער די מעגליכקייט, ער זאָל זיך איינבילדען, אַז ער האָט זיך גוט אָנגעגעסען, אין דערזעלבער צייט ווען זיין קערפּער שטאַרבט לאַנגזאַם אָב, וויil ער בעקומט ניט גענוג ווירקליכע נאַהרונגס-שטאָפען, קאַרטאָפּלען, וועלכע געבען דעם קאַפּיטאַליסט די געלעגענהייט אַראָבצודריקען דעם לוין פון זיינע אינדוסטרי-שקלאַפען אויף די קלענסטע מאָס.

פרוכט-גערטנער, קרויט-פעלדער, שוואַם-קעלערס א.ז.וו. בעווייזען אונז, וואָס פאַר אַ מאַסע פון לעבענסמיטלען עס קען אונז בריינגען די קלענסטע שטיקעל לאַנד. די ערפאַהרונג צייגט אונז יעדען טאָג, אַז עס גיט איבער-הויפּט ניט קיין ניצליכערע פערווענדונג פאַר די מענשליכע אַרבייטס-קראַפט, ווי צו קולטיווירען און צו בעאַרבייטען די ערד. ווען מיר וואָלטען אָנגעווענדעט אונזערע געוואַלדיגע מעכאַנישע און וויסענשאַפטליכע מיטלען פאַר דעם אַקערבוי, וואָלט אַ קליינע שטיקעל לאַנד געווען אימשטאַנדע צו ערנעהרען אַ מענשען, מיר ווילען אָבער ניט וויסען פון דעם און פאָלגליך ווערט דער מאַנגעל אין לעבענסמיטלען אימער גרעסער, די פּרייזען פאַר אונזער טעגליכע שפּייז וואַקסען פון טאָג צו טאָג און דער אינדוסטרי-אַרבייטער דאַרף אַרבייטען אימער שווערער און ביטערער, אום צו שטילען זיין הונגער.

די נאַטור צייגט דעם מענשען, דאָס ער דאַרף די ערד, ווי דער פיש די וואַסער; דער מענש זעהט, אַז ער געהט צו גרונדע, ווי באַלד ער רייסט זיך אָב פון דעם פרוכטבאַרען אַקער, ער זעהט, אַז נאָר דער בויער בלייבט געזונד און שטאַרק און פערלירט ניט די פעהיגקייט זיך פאָרטצו-פלאַנצען; אָבער די שטאָדט טריקענט אויס דעם מאַרך און די קראַפט פון איהרע איינוואָהנער, זי מאַכט זיי אונפרוכטבאַר און ווען ניט די איינוואַנדערונג פון נייע עלעמענטען אויס די דערפער, וואָלטען אַלע שטעט אים פערלויף פון אַ פערהעלטניסמעסיג קורצע צייט זיך פערוואַנדעלט אין גרויסע בית עלמנ'ס, וואו עס וואָלט זיך ניט געפונען קיין לעבעדיגער מענש. און טראָץ דעם פערלאָזט דער מענש דעם אַקער, טראָץ דעם רייסט ער זיך אָב פון'ם לעבען, אום זיך אַרומצוכאַפען מיט'ן טויט.

די פּראָפעסאָרען פון דער פּאָליטישער עקאָנאָמי ווילען אונז איינריידען, אַז דער גראַד פון אינדוסטריעלער ענטוויקלונג איז דער אייגענטליכער מאַסשטאַב פאַר די ציוויליזאַציאָן פון אַ לאַנד, און דאָס אַ רייך-ענטווי-קעלטעס פאַבריק-סיסטעם איז דאָס גרעסטע גליק פאַר אַ נאַציאָן, וויil

די ביליגקייט פֿון די פּראָדוקטען גיט אויך די אָרעמע אַ געלעגענהייט זיך צו בענוצען מיט זיי. דאָס איז איינער פֿון די קאַפּיטאַליסטישע ליגענס, וועלכע מען האָט איבעראַל פֿערשפּרייט. אַ פֿייער זאָל נעהמען דיזע בעריהמטע ביליגקייט פֿון די פּראָדוקטען! קיינער האָט ניט קיין נוצען פֿון דעם, ווי נאָר די פֿאַבריקאַנטען און צווישען־הענדלער. מיר האָבען שוין פֿריהער ערקלערט די אורזאַכען פֿון דיזער ביליגקייט. די קאַפּיטאַ־ליסטישע קאָנקורענץ, פֿון וועלכע דער אַרבייטער האָט אַם מעהרסטען צו ליידען; די געוויסענלאָזע און פֿערברעכערישע אויסבייטונג פֿון מענשליכער אַרבייטס־קראַפֿט, דאָס זיינען דיווירקליכע אורזאַכען פֿון דער בעריהמטער ביליגקייט פֿון די פּראָדוקטען. דער אַרבייטער איז צוגעבונדען צעהן, צוועלף און אָפֿטמאָל פֿירצעהן שטונדען צו זיין מאַשינע, אום די בוימוואָל זאָל ווערען ביליגער, ווי זי איז. ער לעבט איבערהויפּט ניט מעהר, דען זיין גאַנצעס דאַזיין שפּילט זיך אָב הינטער די שמוציגע מויערען פֿון די פֿאַבריקען און מאַניפעסטירט זיך איינציג און אַליין אין אַן אונענדליכע סעריע פֿון אויטאָמאַטישע בעוועגונגען. דער מאָדערנער פּראָלעטאַריער איז דאָס איינציגע בעשעפֿענים אים ווייטען וועלט־רוים, וועלכע מוז פֿערברייגען אַזאַ גרויסען טהייל פֿון זיין לעבען מיט אונגאַטירליכער אַרבייט, אום צו ערהאַלטען זיין אָרגאַניזמוס.

געוויס, אויף די קאָסטען פֿון דיזער מענשען־שינדעריי ווערען די פּראָדוקטע ביליגער; אָבער אין דערזעלבער צייט ווערען זיי אויך שלעכטער. אונזער גאַנצע אינדוסטריעלע ענטוויקלונג האָט נאָר איין ציל: צו פֿער־שלעכטערען די קוואַליטעט און צו פֿערקלענערען די קוואַנטיטעט פֿון דעם אַרבייטס־מאַטעריאַל, פֿון די רוישטאָפֿען. וואַרום? ווייל די רויי־שטאָפֿען, בעזאָנדערס די, וועלכע מיר געווינען פֿון דער אָרגאַנישער נאַטור, ד.ה. אויס דער טהיער־און פֿלאַנצען־וועלט, ווייל דיזע רוישטאָפֿען זיינען פֿיל טהייערער ווי מענשליכע אַרבייטס־קראַפֿט. די ערד לאָזט זיך ניט אָבנאַרען; זי גיט אונז נאָר דאַן בוימוואָל, פֿלאַקס, האָלץ א.ז.וו. ווען מיר גיבען איהר צוריק דיזעלבע קוואַנטיטעט נאַהרונגס־שטאָפֿען, וועלכע מיר נעהמען אַרויס פֿון איהר. אפילו א בהמה אָדער אַ שעפּס קענט איהר ניט בעטריגען, דען די קוואַליטעט פֿון זייער וואָל, זייערע פֿעל אָדער זייערע הערנער ווערט בעשטימט דורך די נאַהרונג, וועלכע מיר גיבען זיי צו עסען. נאָר דער מענש איז דומער פֿון אַ בהמה, נאַרישער פֿון אַ שעפּס, ווייניגער קלוג ווי די ערד, דען ער גיט אַוועק די קראַפֿט פֿון זיינע מוסקלען און נערווען אונטער איהר נאַטירליכען ווערטה.

דער פֿאַבריקאַנט האָט אַלזאָ אַ דירעקטע אינטערעסע איינצושפּאָרען דעם טהייערען רוישטאָף און אַריינצולעגען מעהר מענשליכע אַרבייטס־קראַפֿט אין דער פּראָדוקציאָן. דערפֿאַר פֿערפֿעלשט ער דאָס אַרבייטס־מאַטעריאַל, פֿערקלענערט די קוואַנטיטעט און גיט די פּראָדוקטען דורך קאָמפּליצירטע אַרבייטס־מעטהאָדען, ד. ה. דורך אַ וואַהנזיניגע

פֿערשווענדונג פֿון מענשליכער אַרבייטס־קראַפֿט אַ גוטען אויסזעהען. אין דעם פֿאַרטיגען שטיק שטאָף, וועלכעם דער ענגלישער פֿאַבריקאַנט ברייגנט אויף׳ן מאַרק, געפֿינט זיך אַזוי וויניג ווי מעגליך בוימוואָל און אַזוי פֿיל ווי מעגליך מענשען־קראַפֿט. דער שטאָף איז ביליג, דערפֿאַר ווייל דעם פֿאַבריקאַנט קאָסט די אַרבייטס־קראַפֿט פֿון זיינע מענשליכע שקלאַפֿען פֿיל וויניגער ווי די ערד, וועלכע גיט איהם די בוימוואָל.

עס איז אָבער גאָר ניט נויטיג, אַז די פּראָדוקטען זאָלען זיין אַזוי ביליג, דען די ביליגקייט איז די אורזאַכע פֿון פֿערשווענדונג. זאָגאַר דער פּראָלעטאַריער וועקסעלט אין דער היינטיגער קולטור פֿיל עפֿטער זיינע קליידער און זיינע הויזגעציינ, ווי עס איז אונבעדינגט נויטווענדיג. מיר וואַרפֿען אַוועק פֿילע זאַכען, וועלכע וואָלטען אונז נאָך געקענט נוצען, איינפֿאַך דערפֿאַר, ווייל זיי זיינען זעהר ביליג. אָבער טראָץ דער בעריהמטער ביליגקייט האָט דער אייראָפּעער אַם ענדע פֿון יאָהר דאָך אַזוי פֿיל אויסגעגעבען פֿאַר די פֿערשידענע געברויכס־אַרטיקלען, אַלס ווען זיי וואָלטען טהייערער געווען, דען אין דיזען פֿאַל וואָלט ער זיך לענגער בענוצט מיט זיי. דאָס איז אַלזאָ דאָס פּראַקטישע רעזולטאַט פֿון דער ביליגקייט, וועלכע איז דער שטאָלץ פֿון אונזער גאַנצען עקאָנאָמישען לעבען. פֿאַר דעם קאָנסומענט איז די ביליגקייט פֿון די פּראָדוקטען קיין פֿערלייכטערונג, זי ברייגנט איהם ניט דעם קלענסטען פֿאָרטהייל, דען זי ענטוויקעלט נאָר אין איהם די טיראַנישע געוואוינהייט צו פֿערשווענדען די פּראָדוקטען פֿון דער מענשליכער אַרבייטס־קראַפֿט; פֿאַר דעם פּראָדוצירער איז די ביליגקייט אַ דירעקטער פֿלוך, דען זי פֿערקלענערט שטענדיג דעם פּרייז פֿון דער אַרבייט און צווינגט איהם צו אימער גרעסערע אַנשטריינגונגען. און ווייל יעדעם אינדיווידואום, וועלכעם בעלאַנגט ניט צו דער קליינער מינאָריטעט ליידיגעהער, איז אין דערזעלבער צייט פּראָדוצירער פֿון איין זאָרט און קאָנסומירער פֿון אַנדערע זאָרטען פּראָדוקטען, דערפֿאַר האָט די גאַנצע בעריהמטע ענטוויקלונג פֿון דער גרויס־אינדוסטרי אַבסאָלוט קיין ווערטה ניט, דען זי פֿערוואַנדעלט דאָס גאַנצע לעבען אין אַ ווילדע יאַגד, וואו יעדער איינער איז אין דערזעלבער צייט הירש און יעגער, יעדער איינער פֿערלירט די נשמה, יאָגענדיג זיך נאָך די אַנדערע און געהט צולעצט אוים פֿון די קרעפֿטען.

לענגערע און האַרטערע אַרבייט פֿאַר דעם פּראָדוצירער און וואַהנזיניגע פֿערשווענדונג פֿון די פּראָדוקטען, דאָס איז די קאָנזעקווענץ פֿון אונזער מאָדערנע אינדוסטריעלע ענטוויקלונג, וועלכע גרינדעט זיך אויסשליסליך אויף די מאַסען־פּראָדוקציאָן און אויף די ביליגקייט פֿון די פֿערשידענע פּראָדוקטען. לאָמיר אָננעהמען פֿאַר אַ ווײלע, אַז די פּרייזען פֿון די אינדוסטרי־פּראָדוקטען וואָלטען פּלוצלינג געוואָרען פֿירמאָל אַזוי הויך, ווי זיי זיינען יעצט און די פּרייזען פֿון די לעבענס־מיטלען וואָלטען געבליבען דיזעלבע, ווייל די ענטוויקלונג פֿון דער אַגריקולטור וואָלט געהאַלטען

גלייכע טריט מיט דער אינדוסטרי. וואָס פֿאַר אַן אונגליק וואָלט דאַן געווען? איך, פֿאַר מיין פערזאָן, זעה ניט קיין אונגליק אין דעם, זאָנדערען אַ גרויסען פֿאָרטהייל פֿאַר אונזער גאַנצע וויטערע ענטוויקלונג. יעדער איינער וואָלט דאַן זיינע קליידער איינמאָל אָנשטאָט פֿירמאָל אים יאָהר געוועקסעלט א.ז.וו. דער אינדוסטרי־אַרבייטער וואלט בעקומען פֿירמאָל אזוי פֿיל לוין ווי היינט, ד. ה. אויב ער מוז היינט אַרבייטען 12 און 14 שטונדען אַ טאג, אום צו מאַכען אַ לעבען, וואָלט ער דאַן געדאַרפֿט אַרבייטען 3 אָדער 4 שטונדען טעגליך, אום צו בעפֿרידיגען זיינע לעבענס־בעדיפֿניסע. לויט די צאָהלען נאָך וואָלט אַלעס געבליבען, ווי עס איז געווען בעפֿאָר; די אויסגאַבען פֿון די קאָנסומענטען וואָלטען געווען די־זעלבע. אָבער טראָץ דעם וואָלט דיזע נייע איינריכטונג געהאַט אַ וואונדערבאַרעס רעזולטאַט, דען דער אַרבייטער וואָלט מעהר ניט געווען קיין געוועהנליכער שקלאַף, זאָנדערען אַ פֿרייער מענש, גלייך צו אַלע אַנדערע. ער וואָלט צייט געהאַט צו דיינקען, צייט, זיך צו ענטוויקלען, אַ גאַנצע וועלט, פֿון וועלכע ער איז היינט אויסגעשלאָסען, וואָלט זיך אויפֿגעדעקט פֿאַר איהם. ער וואָלט געקענט נעהמען אַן אַנטהייל אין די העכערע פֿערגעניגענס פֿון'ם קולטור־לעבען, געקענט בעזוכען מוזעומס און טעהאַטערע, ער וואָלט אָנגעפֿאנגען צו דיינקען, פֿיהלען און פֿאַנטאַזי־רען, מיט איין וואָרט, ער וואָלט מעהר ניט געווען קיין דומע מאַשינע, זאָנדערען אַווירקליכער מענש, גלייך און פֿריי מיט אַלע אַנדערע מענשען.

מען מוז די אַרבייטער צורופֿען: זייט פֿאַרזיכטיג! די מאָדערנע גרויס־אינדוסטרי איז אַ געפֿעהרליכע חיה, וועלכע וועט אייך פֿערניכטען. בעפֿרייט זיך פֿון איהר, אָדער זי וועט אייך נאָך פֿערשלינגען. וואָס מעהר איהר אַרבייט היינט, אַלס ביליגער וועלען אייערע פראָדוקטען פֿערקויפֿט ווערען, אַלס וואַהנזיניגער וועט מען פֿערשווענדען די מענשליכע אַרבייטס קראַפֿט, אַלס לענגערע שטונדען מוזט איהר ארבייטען מאָרגען, אום צו מאַכען אַ קלעגליכען לעבען. אַרבייט אַזוי ווייניג ווי נור מעגליך! געהט אַרום לעדיג. פֿערקלענערט אייערע אַרבייטס שטונדען אויף אַ העלפֿט אָדער אַ פֿירטעל! אייער לוין וועט בלייבען דערזעלבער, אויב יעדער וועט נאָר פֿערברויכען אַזוי פֿיל ווי ער מוז און אַרבייטען אַזוי פֿיל ווי ער דאַרף, אום צו מאַכען אַ לעבען.

הונגער און ליבע

—)::(—

די פראָפֿעסאָרען דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָמי האָבען אַן אַנדער מיינונג אין בעצוג אויף קורצע אַרבייטס־שטונדען. זיי האָבען מורא, אַז מענשען זאָלען אַרומגעהן ליידיג און זייער העכסטער אידעאַל איז

אויסצונוצען די מענשליכע אַרבייטס־קראַפֿט, ווי ווייט עס איז נאָר מעגליך. זייער גאַנצע לעהרע גרינדעט זיך אויף צוויי גרונדזעצע. קויף אַזוי פֿיל ווי דו קענסט נאָר, אויב דער פֿערברויך איז גערעכטפֿערטיגט דורך ווירקליכע בעדירפֿניסע אָדער ניט; פּראָדוציר אַזוי פֿיל ווי דו קענסט, אויב מען דאַרף דיינע פּראָדוקטען אָדער ניט.

דיזע קלוגע מענער מאַכען קיין אונטערשייד ניט צווישען אַ פֿייערווערק, וואָס האָט דעם צוועק פֿערברויכט צו ווערען אין איינינע מינוטען, אום צו בעפֿרידיגען די נייגיריגקייט פֿון אַ פּאָר דומקעפּ און ליידיגעהער, און אַ מאַשינע, וועלכע פּראָדוצירט יאָהרען לאַנג ניצליכע מעבעל, בעטען, טישען א.ז.וו. דאָס פֿייערווערק רעפּרעזענטירט דעם ווערטה פֿון 50.000 מאַרק, ד.ה. אויסער דעם רויששטאָף רעפּרעזענטירט עס די אַרבייטס־קראַפֿט פֿון 50 אַרבייטער, וועלכע האָבען פֿערווענדעט אַ יאָהר צייט פֿאַר דעם און ריזיקירט זייער לעבען ביי דיזע געפֿעהרליכע בעשעפֿטיגונג. די מאַשינע קאָסטעט נאָר 10.000 מאַרק. דער נאַציאָנאַל־עקאָנאָם מאַכט גלייכגילטיג זיינע רעכנונגען און זאָגט: דאָס פֿייערווערק איז פּונקט פֿינף מאָל אַזוי פֿיל ווערטה ווי די מאַשינע, דען איןביידע פֿעלע איז די אַרבייט צוועק־מעסיג פֿערווענדעט געוואָרען. די פּראָדוקציאָן פֿון דעם פֿייערווערק האָט דעם לאַנד געבראַכט פּונקט דעמזעלבען געווין, ווי די פּראָדוקציאָן פֿון פֿינף מאַשינען; און אויב עס וואָלט נאָר מעגליך געווען צו בעשעפֿטיגען אַ מיליאָן אַרבייטער מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון פֿייערווערק, ווען עס וואָלט נאָר מעגליך געווען צו פּראָדוצירען און צו פֿערקויפֿען אַ מיליאַרד פֿון דיזע פּראָדוקטען אַ יאָהר, וואָלט עס געווען אַ גליק פֿאַר די לאַנד און מיר וואָלטען געדאַרפֿט גראַטולירען די אַרבייטער פֿאַר זייער פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט אין דיזער אינטערעסאַנטער אינדוסטרי.

די פֿאָרם פֿון דיזער געדאַנקען־ספּעקולאַציאָן איז גאַנץ ריכטיג; אָבער דער אינהאַלט איז דער ערגסטער סאָפֿיזמוס, וואָס אַ מענש קען נאָר אויסטראַכטען.

געוויס, ווען מען בעקומט פֿאַר אַ ראַקעטע פּונקט אַזוי פֿיל געלד ווי פֿאַר אַ הוהן, דאַן איז די ראַקעטע פּונקט אַזוי פֿיל ווערטה ווי אַ הוהן און אַ מענש, וועלכער האָט פּראָדוצירט אַ ראַקעטע, האָט פּונקט אַזוי פֿיל בייגעטראָגען צום נאַציאָנאַל־רייכטהום, ווי דער, וועלכער האָט אויפֿגעהאָדעוועט אַ הוהן. אָבער טראָץ דעם איז דאָס אַלעס ניט מעהר ווי אַ געמיינער ליגען. ניין, פֿאַר די מענשהייט בלייבט עס ניט עגאַל, צו מיר פּראָדוצירען ראַקעטען, צו מיר האָדעווען היהנער. ניין, דער פֿיהרער, וועלכער צייגט די רייכע טוריסטען דעם וועג אויף די בערג, האָט ניט דיזעלבע בעדייטונג, ווי דער הייצער פֿון אַ ניצליכער מאַשינע, אָב־וואָהל ער פֿערדינט אפשר פֿיל מעהר ווי דער לעצטער.

איך ווייס גאַנץ גוט, אַז דיזער אונטערשייד איז אַ טויטעס־אורטהייל פֿאַר די גאַנצע לוקסוס־אינדוסטרי; אָבער איך לייקען עס גאָר ניט אָב.

לויט מיין מיינונג האָט קיין מענש אַ רעכט צו בעפֿרידיגען זיינע פערזענליכע קאַפּריזען, אַזוי לאַנג ווי עס גיט נאָך מענשען, וועלכע זיינען ניט אַ משטאַנדע צו בעפֿרידיגען זייערע נויטווענדיגע אָרגאַנישע בעדירפֿניסע. עס איז לעכערליך און אַבסורד צו בעשעפֿטיגען אַן אַרבייטער מיט דער פּראָדוקציאָן פֿון פֿייערווערק, אַזוי לאַנג ווי עס געפֿינען זיך נאָך מענשען, וועלכע געהען אויס פֿון הונגער, דערפֿאַר ווייל עס גיט ניט גענוג אַר־בייטער צו קולטיווירען די ערד. עס איז איינפֿאַך פֿערברעכעריש, צו צווינגען אַ פֿאַבריק־אַרבייטער, ער זאָל אַרבייטען 12 און 14 שטונדען אַ טאָג, אום צו פּראָדוצירען זיידענע שטאָפֿען, ווייל אַזעלכע שטאָפֿען מאַכען אַ בעסערען איינדרוק אויף אונזער שעהנהייטס־געפֿיהל, און אין דערזעלבער צייט זאָלען מענשען ניט האָבען קיין שטיקעל אָרט, וואו אַוועקצולייגען די מידע גלידער.

די גרויסע עקאָנאָמישע אויפֿגאַבע פֿון דער מענשהייט בעשטעהט ניט אין דעם, צו פּראָדוצירען פּראָדוקטען און זיי צו פֿערקויפֿען פֿאַר אַ געוויסען פּרייז, נייז, דער מענש מוז צוערשט בעפֿרידיגען זיינע אָרגאַנישע בעדירפֿניסע מיט דער הילפֿע פֿון זיין אַ־בייט.

עס גיט נאָר צוויי ווירקליכע בעדירפֿניסע: די ערנעהרונג און די פֿאָרטפֿלאַנצונג. די איינע האָט די אויפֿגאַבע צו ערהאַלטען דאָס אינדיווי־דואום, די אַנדערע — צו ערהאַלטען די ראַסע. שיינבאַר קוקט עס אויס, אַלס ווען דער מענש האָט אייגענטליך נאָר איין ווירקליכעס אָרגאַנישעס בעדירפֿניס, די ערנעהרונג, און דאָס די בעפֿרידיגונג פֿון דעם פֿאָרט־פֿלאַנצונגס־אינסטינקט איז ניט קיין אַבסאָלוטע נויטווענדיגקייט, אָבער נאָר שיינבאַר, דען דער פֿאָרטפֿלאַנצונגס־אינסטינקט איז אין דער ווירקליכקייט נאָך פֿיל מעכטיגער, ווי דער אינסטינקט פֿון דער אינדיווידועלער זעלבסט־ערהאַלטונג, פּונקט ווי די גאַנצע ראַסע בעזיצט מעהר קראַפֿט אַלס דער איינצעלנער אינדיווידואום.

מיר האָבען עס ביז יעצט נאָך קיינמאָל ניט ערלעבט, דאָס אַ גרעסערע צאָהל מענשען, צ.ב.ש. אַ גאַנצער פֿאָלקס־שטאַם, זאָל עקזיסטירען אַ לענגערע צייט, ניט האָבענדיג קיין געלעגענהייט צו בעפֿרידיגען זייערע געשלעכטליכע בעדירפֿניסע. ווען עס זאָל אָבער יאָ אַמאָל טרעפֿען אַזאַ פֿאַל פֿון נאַציאָנאַלען „געשלעכטס־הונגער,״ דאַן וואָלטען מיר געזעהען האַנדלונגען און ליידענשאַפֿטען, געגען וועלכע די שרעקליכסטע סצענען פֿון הונגער וואָלטען ניט מעהר געוועזען ווי אַן איינפֿאַכע קינדער שפּילעריי.

דיזע ביידע גרויסע אָרגאַנישע בעדירפֿניסע מוז דער מענש אַלזאָ בע־פֿרידיגען, אַלעס אַנדערע האָט נאָר אַ קלענערע בעדייטונג. אַ מענש, וועלכער האָט זיך אָנגעגעסען, ליידעט ניט פֿון קעלט, האָט אַ פּלאַץ זיך צו שיצען געגען ווינד און רעגען און לעבט צוזאַמען מיט אַן אינדיווידואום פֿון דעם אַנדערען געשלעכט, קען זיך פֿיהלען גאַנץ גליקליך און צופֿרידען.

א מענש, וועלכער הונגערט, קען זיך ניט פיהלען גליקליך און צופרידען, אפילו איהר זאלט איהם אנטהאן די טהייערסטע קליידער און איהם אריינשטעלען אין א גלענצענדען פאלאסט אדער אין א מוזעאום פון'ם רוימישען וואטיקאן. דיזע וואהרהייט איז אזוי קלאר, דאס אפילו א קינד קען איהר פערשטעהען. עס איז די קווינטעסענץ פון לאפאנטיין'ס פאבעל פון די הוהן, וועלכע האט געפונען א פערל און ערגערט זיך, פאר וואס ער איז ניט געווען קיין קערנדעל. און דאך ווילען אונזערע פראפעסארען ניט וויסען פון דיזער וואהרהייט און קיינעם פון זיי איז עס ביז יעצט געקומען אויף'ן געדאנק, צו פערגלייכען זיין עקאנאמישע וויסענשאפט מיט דער איינפאכער וואהרהייט פון לאפאנטיין'ס פאבלען. ווען מיר וועלען אנווענדען דיזע פאבעל פון די הוהן און די פערל אויף די מאדערנע קולטור-מענשהייט, הייסט זי איינפאך: ווייניגער בוימוואל פון מאנטשעסטער, ווייניגער מעסער פון שעפילד און מעהר ברויט און פלייש פאר אלעמען.

די פראקטישע ערפאהרונג פון'ם לעבען וועט אונז באלד צייגען, וואס די טהעאָרי האט אונז ביז יעצט נאך ניט געצייגט, זי וועט און מוז אונז באלד איבערצייגען, אז די פונדאמענטאלע גרונדזעצע פון דער קאפי-טאליסטישער נאציאנאל-עקאנאמי, וועלכע אונזערע געלעהרטע בעטראכטען היינט אלס אבסאלוטע וואהרהייטען, זיינען פאלש און פערקעהרט. שוין היינט ווערט איבעראל צו פיל געארבייט און פראדוצירט. כמעט יעדעס קולטור-לאנד פערזוכט היינט צו פערקויפען זיינע אינדוסטריעלע פרא-דוקטען אין אויסלאנד און איז געצוואונגען צו בעציהען לעבענס-מיטלען פון אנדערע לענדער. מען צוברעכט זיך שוין היינט דעם קאפ, ווי אויסצוגעפינען נייע מארקעטס און מען קען רוהיג בעהויפטען, דאס די גרויס-אינדוסטרי פון די הויפט-פעלקער אין אייראפא ארבייטעט געגענ-ווערטיג כמעט אין גאנצען צו פערזארגען די אינערליכע טהיילען פון אפריקא אין אנדערע ווילדע און האלב-ווילדע לענדער מיט פראדוקטען. און דיזער צושטאנד פערערגערט זיך פון טאג צו טאג אלס מעהר. מיט דער צייט ענטוויקעלט זיך די אינדוסטרי אויך אין אזעלכע לענדער, וועלכע האבען זיך ביז יעצט ניט בעשעפטיגט מיט דער פראדוקציאן פון אינדוסטרי-פראדוקטען. די ארבייטס-מעטהאדען וועלען נאך מעהר פערבעסערט און די מאשינען וועלען נאך פאלקאמענער געמאכט ווערען. און וואס וועט זיין דאן? דאן וועט יעדעס לאנד זיין אימשטאנדע צו בעפרידיגען זיינע אייגענע אינדוסטריעלע בעדירפניסע און וועט נאך פראדוצירען אן איבערפלוס אין פראדוקטען, אבער עס וועט זיך ניט מעהר געפינען קיין אנדער לאנד, וועלכע וועט זיי קויפען. דער לעצטער קאנגא-נעגער, וועלכער געהט היינט נאך ארום נאקעט, וועט דאן בעזיצען זיינע 50 יארד בוימוואל-שטאף און א ביקס; דער לעצטער פאפוא אין אויסטראליען וועט טראגען געלע שיך און א פאפירענעם קאלנער. דער אייראפעער

וועט זיך קויפען יעדע וואָך אַ נייעם אַנצוג, ווען ער וועט לעזען אַ ציימונג, וועט אַ מאַשינע איהם איבערמישען די בלעטער א.ז.וו.

דאָס וועט זיין דאָס גאָלדענע צייטאַלטער פון אונזערע נאַציאָנאַל-עקאָנאָמען, וועלכע טרוימען פון אַ פּראָדוקציאָן אָהנע גרענעצען און פון אַ קאָנסומציאָן אָהן אַ ציל. אין דיזעם גאָלדענען צייטאַלטער וועלען גאַנצע לענדער בעדעקט זיין מיט די קוימענס פון די פאַבריקען, אַנשטאַט מיט גרינע בוימער; די פעלקער וועלען זיך ערנעהרען מיט בעמישע עקסטראַקטען אַנשטאַט מיט ברויט און פלייש; מען וועט אַרבייטען 18 שטונדען אַ טאָג און שטאַרבען ניט וויסענדיג, אַז מען האָט איבערהויפּט געלעבט.

אָבער פיליכט וועלען מיר ניט דאַרפען וואַרטען אויף דיזע גאָלדענע צייט, פיליכט וועט דער מענש שוין ענדליך אָנפאַנגען צו בעגרייפען, אַז די איינזייטיגע ענטוויקלונג פון דער מאָדערנער אינדוסטרי איז ניט מעהר ווי אַ מאַסען-זעלבסטמאָרד פון דער מענשהייט און אַלע אַרגומענטען פון די נאַציאָנאַל-עקאָנאָמען צו רעכטפערטיגען אַזאַ צושטאַנד, גרינדען זיך אויף בעטרוג און שווינדעל.

מען האָט שוין היינט אָנגעפאַנגען צו בעגרייפען, דאָס אַ פאָלק, וועלכעס פערקויפט זיין פּרוכט און קאָרן אין אויסלאַנד, אַ פאָלק, וועלכעס פאָדערט מעהר פון דער ערד, ווי זי גיט איהר צוריק אין דער פאָרם פון אַנדערע שטאָפען, אַזאַ פאָלק מוז ווערען מיט דער צייט אָרעם און עלענד און ווען זיינע בירגער זאָלען זאָגאַר איינעהמען בערג מיט גאָלד אַ יאָהר

בּיסלעכווייז וועט מען אויך אָנפאַנגען צו בעגרייפען, אַז דער מאַסען-פערקויף פון אַרבייטס-קראַפט, דער פערקויף פון מוסקלען און נערווען אין דער געשטאַלט פון אינדוסטרי-פּראָדוקטען מאַכט אַ לאַנד מיט דער צייט אָרעם און אונגליקליך, ווי פיל געלד זיינע איינוואָהנער זאָלען דערפאַר ניט איינעהמען.

דער אייראָפּעאישער פאַבריק-אַרבייטער איז שוין היינט דער שקלאַף פון דעם נעגער אין אַפריקאַ; ער שטילט זיין הונגער מיט קאַרטאָפלען און שנאַפּס, ער פערברייננגט זיין גאַנצעס לעבען אין אַ שמוציגער פאַבריק און שטאַרבט צולעצט פון דער שווינדזוכט, אום אַ ווילדער אין אַפריקאַ זאָל קענען לעבען בעקוועמער, ווי ער לעבט שוין יעצט. די פיבערהאַפטע אַרט און וויזע פון אונזער פּראָדוקטיווע טהעטיגקייט, וועלכע בעשעפטיגט זיך פיל צו ווייניג מיט דער פּראָדוקציאָן פון נאַהרונגס-מיטלען און וועלכע שאַפט אַ זאָגענאַנטע „איבערפּראָדוקציאָן" פון אינדוסטריעלע-אַר-טיקלען, מוז צו לעצט שאַפען אַ נאַציאָן פון „געלד-רייכע" הונגער-ליידער. די וועלט וועט דאַן ערלעבען דאָס שוישפּיל פון אַ לאַנד, וואו אין יעדען צימער וועט שטעהן אַ פיאַנאָ פון דער נייעסטער קאָנסטרוקציאָן, די מענשען וועלען זיך יעדען טאָג בענוצען מיט נייע קליידונגס-שטאָפען א.ז.וו. אָבער

זיי ווּעלען אַרומגעהען מיט קראַנקע לונגען, ניט האָבענדיג קיין מאַרך אין די ביינער און קיין בלוט אין די אָדערען.

שלום.

די אַלגעמיינע אונצופרידענהייט מיט די יעצטיגע עקאָנאָמישע צושטענדע ענטוויקעלט זיך פון טאָג צו טאָג אַלס מעהר. דער בעזיצלאָזער פראָלעטאַריער בעגרייפט, דאָס ער איז דער אייגענטליכער בעשעפער פון אַלע רייכטהימער און אימער הויכער און דייטליכער פאָדערט ער זיין אַנטהייל.

עס איז קיין צווייפעל, דאָס מיר שטעהען פאַר דעם אויסברוך פון גרויסע קאַטאַסטראָפען אין אונזער ווירטשאַפטליכען לעבען און מיר ווּעלען באַלד ניט מעהר זיין אימשטאַנדע זיי לענגער אָבצוהאַלטען. אַזוי לאַנג ווי די מאַסען זיינען נאָך בעאיינפלוסט געוואָרען פון די רעליגיעזע אידעען, אַזוי לאַנג איז עס מעגליך געווען זיי צו טרייסטען מיט די אונבעשטימטע פערשפרעכונגען פון אַ יענער וועלט. היינט אָבער, ווען דאָס ליכט דער אויפקלערונג בעלייכטעט אַלע ווינקלען פון אונזער דאַזיין, היינט ווערט די צאָהל פון די געדולדיגע אימער קליינער און עס גיט ניט מעהר פילע מענשען, וועלכע גלויבען, דאָס אַ געבעט האָט דעמזעלבען ווערטה ווי אַ גוטער דינער און דאָס אַ פלאַץ אין גן עדן איז בעסער ווי דער בעזיץ פון אַ פרוכטבאַרען אַקער אויף דיזער וועלט.

די בעזיצלאָזע פאַנגען אָן זיך צו צעהלען און זיי געפינען אויס, דאָס זיי זיינען שטאַרקער און מעכטיגער פון די רייכע. זיי אונטערזוכען די קוועלען פון דעם מאָדערנען רייכטהום און קומען צו דעם שלוס, דאָס אויסבייטונג, ספעקולאַציאָן און ירושה זיינען פונקט אַזוי וויניג בערעכטיגט ווי רויב און גניבה.

די שטענדיגע פערגרעסערונג פון דעם סאָציאַלען עלענד און די אונערטרעגליכקייט פון אונזערע ווירטשאַפטליכע אונגערעכטיגקייטען איז דער פרוכטבאַרסטער באָדען פאַר דעם זאַמען פון דער אַלגעמיינער אונצופרידענהייט; אין אין דעם טאָג, ווען די מאַסע וועט בעגרייפען די ריכטיגע אורזאַכען פון זייער עלענד, גיט עס קיין מאַכט אין דער וועלט, וועלכע איז שטאַרק גענוג זיי צוריק צו האַלטען. דער הונגער איז איינע פון די וויניגע עלעמענטאַרע קרעפטען, וועלכע לאָזען זיך ניט פאַר אימער בעזיגען דורך דראָהונגען און פוסטע פערשפרעכונגען. און דיזע קראַפט וועט אויך וואַהרשיינליך צושטערען די פונדאַמענטען פון די גאַנצע מאָדערנע געזעלשאַפט, וועלכע גרינדעט זיך אויף אַבערגלויבען און אויסבייטונג, מיט וועלכע די פילאָזאָפען קענען אַליין ניט פאַרטיג ווערען.

— ע נ ד ע —

The Arbeiter Ring Library
Secy.
Treas.